

EDITORIAL

Uzavíráme

Uzavíráme éru časopisu Konfrontace. Šedesát šest čísel. Šedesát šest čtvrtletí.

Je příznačné, že právě sem - do 66., posledního čísla - zařazují články M. Kyzoura, s jehož díky (dle mého názoru s analyticky konzervativními tvrzeními a s hlasem prehistoricky statických interpretací) nesouhlasím. Je příznačné, že zařazujeme glosu (I. Kunsta - o supervizi supervize), nad níž polovina členů redakční rady zaváhala. V čísle vychází také zpráva o konferenci rodinných konstelací, ač se od této metody spíše distancuji. A i další texty (od J. Růžičky a J. Kredby) vyvolaly obavy, tentokrát zase jiného druhu a z jiných příčin.

Ano, je to příznačné. Konfrontace přitahovaly texty konfrontační, takové, které se někdy „nezdály“ i v samotné redakci. Přesto jsme je publikovali. (Či právě proto?) Texty, které přináší myšlenky, postoje, argumentují, provokují, chtějí (v něčem) vyvětrat nebo udělat průvan, mohly vzbuzovat rozpaky u redaktorů a radních. Přesto často zaujaly a navázaly na ně druzí. Za celou éru jsme se vyhýbali sprostému a slaboduchému, nevyhýbali jsme se provokativnímu. Řídit časopis neznamenal (pro mne) řídit ho pouze oblíbenou krajinou. Snažili jsme se projet doslova všudy.

Zařadit text, s nímž nesouhlasíte, na vás jako šéfredaktora klade několik nároků. Uvědomoval jsem si nárok na vlastní otevřenost, nárok na to, abych respektoval odlišná terapeutická přesvědčení, ale uvědomoval jsem si i nárok - hlídat hranice vkusu a profesionality. V tom všem pomáhali vždy členové redakční rady, někdy velmi vydatně, při řadě setkání, na mnoha konzultacích. (Někdy jsem zajel do Pardubic za Tondou Šimkem, někdy se on zastavil v Hradci a šli jsme na kafe - on vždycky na turka, tam, kde se mohlo kouřit.)

Myslím, že Konfrontace zde existovaly se ctí. I když provokovaly, byly (většinou) brány vážně. Ve výboru České psychologické společnosti ČLS J.E.P. (byl jsem členem výboru 8

let v letech 1994 až 2002) mi došlo, jak moc vážně je tento časopis brán. Jako periodikum a tištěné médium se chtě nechtě Konfrontace staly součástí „páté velmoci“. Spolu-utvářely povědomí o řadě přístupů a písčících kolezích, otevíraly i kultivovaly diskuse, ukazovaly, do jak otevřených diskusí a jak otevřeně lze „vstupovat“ - ať již šlo o to, jak nazýváme své pacienty (klienty, druhé lidi), nebo o to, zda je etické brát (tak velké) peníze za výcvikovou psychoterapii. Někdy to byly drobné půtky, někdy provokace, která vyzněla do prázdna, jindy se polemika táhla třemi, čtyřmi čísly... Myslím, že Konfrontace byly uchráněny toho, aby byly zneužity k šíření jakéhokoli přesvědčení o hodnotnosti jednoho přístupu nad druhým, aby zaváděly, byť jen v náznavu, prvky sektářství, uzavřenosti nebo prezírávého elitářství do české psychoterapie. Snad i díky Konfrontacím je psychoterapie v České republice (a možná zčásti i na Slovensku) pluralitní. Přičemž v pluralitě hlasů se tyto hlasy někdy docela konfrontačně pňou. Což je dobře.

O dalších souvislostech popřemýšlelo několik spřátelených kolegů v tomto čísle - v uzavírající anketě.

Časopis Konfrontace končí. Ale nekončí se konfrontace. Ty skončit nemohou. Budou pokračovat v novém časopise „Psychoterapie“.

Nazval jsem editorial v tomto čísle Uzavíráme. Brzy budete otevírat nový časopis.

Jak jste zjistili, obdrželi jste s posledními Konfrontacemi (kdysi na samém začátku rozhodl Zdeněk Rieger, člověk s jazykovým citem, že to budou ty Konfrontace) rejstřík toho, co v nich bylo publikováno od prosince roku 1997 do prosince 2006. (Rejstřík mapující prvních 29 čísel - od září 1990 do září 1997 - vyšel v Konfrontacích číslo 30 v prosinci 1997.)

Děkuji vám všem, kdo tento řádek čtete, za přízeň a za zájem o psychoterapii. Troufám si vám poděkovat i za ty, kteří tu již nejsou a Konfrontacím mimořádně fandili, myslím na Věru Capponi, Jana Špitze a již zmíněného Antonína Šimka.)

Pokračujeme dál. Na poslední straně šedesátých šestých Konfrontací najdete tiráž první PSYCHOTERAPIE.

Zbyněk Vybíral, v Brně 11. listopadu 2006

Kazuisika nebo spise rozjimani

Algeziologie, psychoterapie, pexis a hra

Jan Kredba

Souhrn: Nabizim zamysleni nad mis-tem psychoterapie v algeziologii na konkret- nim pribehu z algeziologicke praxe, dale na- bizim sve porozumeni psychoterapeutickym souvislostem zmineného pripadu. Ve druhé části se zamyslim nad psychosomatikou, již je alge-ziologie součástí, zvláště nad aspekty tělesnosti, které v modu pexis nabízejí náběh na jednoti- cí uchopení dosud dualistického přístupu zá- padní medicíny. Konečně zmiňuji fenomén hry jako podobu pravdivější reality světa a model vztahu nemoc-terapie jako model bloudění nebo nalézání sebe sama.

Rád bych vám nabídl zamýšlení nad vzta- hem algeziologie a psychoterapie. Jsem v obou oborech angažován, i když miska, na níž spo- čívá psychoterapie, je mnohem těžší. Přesto mám aktuální přístup k oběma skutečnostem. Nabízím toto zamýšlení nad konkrétním pří- během algeziologické praxe převážně z po- hledu psychoterapeutického (článek jsem psal původně - je to leckde patrné - především pro somatické lékaře do časopisu "Bolest", kde ho jako "nevědecký a konfuzní" odmítli). Dovolte, abych vás seznámil s příběhem klientky paní V., se kterým pak budeme dále pracovat a na němž bych vám výše zmíněné skutečnosti rád předvedl.

Vyšetření

Paní V. byla odeslána na ambulanci léčby bolesti pro netypické, ale silné bolesti nadbříšku vystřelující do zad a podél páteře dolů. Problí-

haly záchvatovitě, průměrně dvakrát týdně, trvaly několik měsíců, ve dne asi 15 minut, v noci i hodinu, a byly tak velké a nepřijemné, že znemožňovaly pohyb. Klientka se začala stranit společnosti ze strachu, aby jí tam tyto potíže nepřepadly. Před návštěvou algeziolo- gické ambulance prodělala řadu vyšetření, ale diagnóza zatím nebyla stanovena. RTG páte-ře bez většího patologického nálezu, běžná biochemie v normě, gastrofibroskopie a SONO břicha při gastroenterologickém vyšetření bylo rovněž negativní. Vertebrologické vyšetření: lehká porucha statiky páteře v sagitální rovi- ně, osová, spíše získaná hypermobilita, poru-cha dechového stereotypu, blokáda TH1 pá-teře s citlivými hyperalgetickými zónami v této lokalitě a palpační citlivost obou ileopsoasů při abdominálním vyšetření. Popis obtíží senzori- cký. Protože míra anamnesticky udávaných obtíží neodpovídala velikosti objektivního ná- lezu, zaměřil se kolega na psychosociální ob- last a dozvěděl se o vielmém problému v sou- časné rodinné pacientky. Nasadil doselepin resp. Prothiaden 3x25 mg a pozval pacientku na kontrolu za čtrnáct dní. Přišla za tři týdny bez medikace a bez obtíží s tímto sdělením: „Když jsem doma vyprávěla, že jste mi, pane doktore, řekl, že mé problémy jsou s největší pravděpodobností psychického rázu, manžel mi vůbec nevěřil. Pak ale asi po týdnu přišel s tím, že změnil názor, omluvil se mi, a mně potíže přestaly, tak jsem ty vaše léky přestala užívat.“ Tady by v zásadě mohlo všechno skon- čit. Kolega se ale na mě obrátil, abych s touto klientkou udělal psychoterapeutický pohovor.

Životní příběh

V rámci tohoto jednorázového psychotera- peutického interview jsem slyšel následující ži- votní příběh. Paní V. má o rok staršího bratra, který je sice odevždy chronicky „průseráf“, ale zároveň i miláček a favorit rodiny, resp. pře- devším maminky. Paní V. je „stálíci“, která ho navzdory všemu má ráda a nejen že na něho nezáří, ale soustavně mu pomáhá a vytahuje ho z všelijakých drobných malérů. Mnohdy je dokonce bere na sebe a své pořádkné posta- vení nese s jakýmsi úspěšným nadšením. Na-

učila se opravovat tříkolku, kolo i motorku - dary, které starší bratr postupně obdržel od prarodičů a když je polámá, postoupil je mladší sestře. U darovaného auta se ovšem předávání zastavilo, to už k paní V. nedoputo- valo. To by mohlo vzbudit dojem, že paní V. vypadá jako „chudinka“, ale opak je pravdou. Je to velmi atraktivní štíhlá blondýna sportov- ního až atletického habitu, srdečná a příjem- ná. Bývala prý „kvitko“, ale vždy uměla zachov- at míru. Svě - a nejen své - problémy zvládala velmi záhy sama, „průsvihy“ nedělala. S racio- nálním nadhledem vypráví, že navzdory tomu všemu měla maminka brášku raději. Teprve když jsem se zeptal, nebylo-li jí někdy líto, že tomu tak je, ukápla jí slza. Dějala uměleckou gymnastiku, lehkou atletiku, míčové hry i jiné sporty. Kamarádka raději s kluky než s děvča- ty. To trvá dosud, ale závodně už nespoutuje. Učila se dobře, ale rodiče odmítli pustit ji na internátní školu „aby nezvlčila“, takže se vyučila dámskou krejčovou. Přestalo jí bavit špr- tat se a na maturitu se „vykašala“. Když si začala vydělávat, litovala nevyžité šance. Po roce krejčovinu opustila a dostala se k fir- mě, kde si rychle doplnila chybějící znalosti. Nedávno významně povýšila. Práci zvládá dobře, má ji ráda, přínášší jí uspokojení. Mezi muži, se kterými hrála fotbal a nohebal jako jejich rovnocenný partner, byl i její o šest let starší budoucí manžel. Poté, co poznala i jeho otce, se rozhodla začít s ním chodit a před čtyřmi roky se vzali. Její muž je jedináček. Pod- níká společně se svým otcem v domku patri- cím mamince, která jim ho k podnikání velko- rýse přenechala, a synovi i k bydlení a založení rodiny. Maminka je v důchodu a na rodinném podnikání se podílí tím, že mužské chodí krmit. Na stavební oddělení podnikatelské a obytné části zatím nejsou peníze, takže tam většinu času žijí všichni jako jedna velká rodina. Ma- minka-tchyně přijala ve své laskavosti paní V. za vlastní, vedle svého domečku a svého syna má nyní i svou dceru-snachu. Konkrétně to vy- padá tak, že maminka ve své „laskavé“ bez- prostřednosti vchází i večer do jejich manžel- ské ložnice bez zaklepaní apod. Paní V. není ze své rodiny na něco takového zvyklá a ta-

kové situace špatně zvládá. S pocitem, že pře- ce nemůže být větší laskavému jednáni hrubá, dlouhou dobu své námitky polykala. Pak se pokusila získat podporu svého muže, který ovšem - jak to často my muži dělááme - mezi dvěma mlýnskými kameny, maminkou a ma- želkou, volil strategii „mrtnvého brouka“: „to si musíte vyřešit mezi sebou“. Paní V. vychováva- ná sportovním zápalením se odhodlává vstou- pit se svou tchyní do konfliktu. ladjla jedné velké rodiny má i svůj ekonomí- cký aspekt. Rodiče mají sice vlastní byt, ale tam skoro nežijí, nesiravují se tam, vždyť když mlá- dým dali všechno, chtějí z toho taky něco mít. Veškeré peníze, nejen ty z podnikání, ale i gáže paní V., mizí jako v černé díře ve dvojitm rozpoč- tu a v podnikání, a na stavební úpravy nezbyvá, takže se odkládají donekonečna. Dvojí řežie a amorfní přjmy a výdaje v podnikání jsou do té míry neuchopitelné, že pořádkumilovná a skrom- ná paní V. nejen nemá z čeho vést domácí účet- nictví, ale ani z čeho šetřit. Aktivní sportovní dráhu paní V. po svatbě opustila, ale vzdát se sportu docela, to nechtě- la. Začala hrát fotbal s kamarády manžela. Na mužské kalem sebe byla zvyklá, změnilo se jen jejich složení, a jejich nedvěra a de- spekt vůči vázně miněnému fotbalu se ženskou se po prvním tréninku mění v obdiv. Paní V. slaví sportovní i společenské úspěchy. Manžel nic nenamítá, i když v poslední době pře- ce jen zahlíží lehce žárlivě. V manželství spolu vycházejí velmi dobře a paní V. má pocit, že v posledním půl roce se i trochu začíná zme- ňovat manželova závislost na matce. Na dítě zatím nepomýšlí (jakoby s tím úzkostí?, je jí 28). Chce si nejprve vybudovat vlastní rodinu a dobrou pozici v práci. Když paní V. po návratu z algeziologického vyšetření sdělila manželovi výsledek, odmítl několik dní uvěřit, že by jeho průbojná, pevná, sebejistá žena a sportovkyně mohla mít něja- ké problémy podmiňené psychikou. Ii pak - zdá se - k uzdravení stačilo, že uvěřil!! Co dodat? V době našeho interview už více než měsíc neužívá antidepresiva a cítí se naddě zcela zdravá. Nabízenou párovou terapii ani indivi- duální psychoterapii nepovažuje za potřebnou.

stěhují-li se mladé manželství do rodiny jednoho z partnerů, nastává „nefer přesilovka“. To je prozatím docela přehledné. Jak je ale možné, že paní V., která se naučila ve sportu tvrdě pracovat a prosazovat se, a nejen ve sportu, i v nové práci, se v rodinném životě dostává do defenzívy? Nejspíše je to pro laskavost, kterou tchyně nabízí. Zpočátku je paní V. nadšena laskavou matkou v kontrastu ke své nelaskavé. Když později jasně rozpoznává rdoúsivé sevření tchyniny přivlastňující laskavosti, naráží na své limity: nenaučila se ani vést dialog, ani vyhraňovat se vůči blízkým, ani se sama sebe zastávat. Z nabídky původní rodiny rezolutně odmítla matčinu náročnou netolerantnost, přivlastnila si zřejmě otcovu neodporující/laskavost a jiný model, který by použila, nemá. Naučila se nevšímat si nespravedlivosti a gratifikaci si získávat ve sportu. Proč to tedy nefunguje i po sňatku? Sňatek bývá pro většinu z nás pokusem založit lepší společenství, než v jakém jsme žili dosud. Bývá hrozné zjišťovat, jak moc jsme se mylili, zvláště když se očitně v tomtéž scénáři lbyf s jinými „herci“, s nimiž nemáme tak zažité vztahy jako s rodiči a zdaleka s nimi neumíme lani tak dobře vycházet; u rodičů mnohé, co u druhých vnímám jako agresi, ze zvyklosti přehlížím - nebo mě to naopak senzibilizuje. V paní V. se rozvíjí konflikt. Týrané dítě je náchylné vnímat agresi druhých jako oprávněnou; nejspíš něco špatného udělalo, jinak by nebylo trestáno. Jak se tedy paní V. může plně postavit za sebe, když si není jistá, nekřídí-li tím manželově mamince? Klade si opakované otázky: mám na to právo? A do sazují si odpovědi: nemám! Víme, že v původní rodině si nefíkala o pomoc. Štárala se o sebe i o brášku; možná podobně jako nyní o manžela(?). Dlouho se snažila těžkostí polykat, později s nimi začala zápolit. To už muselo hodně vody uplynout a muselo jí být hodně úzko, když se obrátila o pomoc na svého muže. Neměla na vybranou. Nám je - z odstupu, a protože už známe výsledek - jasné, že to u muže nezcela vyzrdlého, neodděleného od matky nemohlo ani jinak než špatně dopadnout („vyřídíte si to mezi sebou“). Podíváme se, jak je to

kteřá týrá své dítě. Matka není schizofrenička, otec není alkoholik! Paní V. přece není žádné týrané dítě! Prožila dětství možná lepší než vy, kteří tyto rádky čtete. A přece se chová, jako by kus týraného dítěte v sobě měla. V jakém smyslu? Děti, se kterými se zvláště v raném dětství jedná nespravedlivě, nemají odstup, nebrání se, protože přijímají rodiče jako věduci, správně jednající; chyba může být jen v nich. Vstupují do života s pochroumanou sebejistotou a pocitem, že když mají nějaké trápení, zasloužily si ho jistě svým chováním samy. V dospívání se může tento obraz různě měnit a modifikovat, ale v podobě jakéhosi vtisku zůstává přtomen stále. Jak to souvisí s naším příběhem? Zatím jsme rekapitulovali, že paní V. hrála doma „druhé housle“ a měla pocit, že jí to nevaří. Musela si vybudovat velkou míru frustrační tolerance. Pracovně si můžeme představit, že nepřijímající matka pro ni nebyla zenským vzorem, který by chtěla následovat. Laskavější a více přijímající, ale svým způsobem měkký otec, který se jí nikak nezastal, byl lepším identifikačním modelem. Výsledkem může být její chlapecké chování, možná ne docela rozvinutá ženskost - strach z dítěte, a zároveň tvrdost vůči sobě, ale měkkost ke druhým. Tato měkkost s sebou obvykle nese nepevné hranice. Podrobnosti o tom, jak vypadala rodina paní V., nemám. Z jejích obřizí při domlouvání si představuji, že byla nekomunikativní. Roli tzv. sociální dělohy, která by měla pomoci dítěti vstoupit z dospívání do dospělého života, naplňovala jen částečně. (Ruku na srdce. Existuje rodina, která tuto úlohu plní dokonale? Jistě ne. Někjaké defekty máme každý. Proto je tak důležité, abychom si osahali a postupně dotáhli a dohájili své nedozrlosti, svá zranění... Bez toho můžeme jen těžko porozumět zraněním a defektům druhých. To můžeme jen ze své osobní zkušenosti, to znamená živé vztahové, jinak hrozí - použijeme-li jen naučenou teorii - že svého pacienta „zvěcňme“.)

Když paní V. po sňatku nastoupila do nové rodiny, narazila na obvyklý problém mladého manželství: boj o moc (obvykle skrytý) a boj rodinných životních koncepcí. Většinou to bývá v každém manželství dost tuhý zápas, ale pře-

k uzdravení zcela aktuálně vedl: víro manžela klientky. Teprve to, že jí uvěřil, že je v žití, že její trápení může mít souvislost se vztahy v rodině, teprve to jí přineslo uzdravení. Jak bychom tedy shrnuli terapeutickou interakci mezi algeziologem a klientkou? Bylo k ní třeba somatické erudice, algeziologických zkušeností, a vědomostí i dovedností psychologických. To vše pak v mediu psychoterapeutického přístupu: porozumění, přijímání a důvěry jak ve vztahu ke klientce, tak k její bolesti. Domnívám se, že tento komplexní přístup může algeziologovi pomoci rozvinout především (jen?) zkušenost s psychoterapií.

Fantazie po 90 minutách

Chcete-li, doprovázíte mě při mých fantazích o psychopatologických souvislostech případu paní V. Vzhledem k tomu, že šlo o jednorázový pohovor, to znamená setkání trvající asi 90 minut, je to, co nabízím, opravdu spíše soustava hypotéz. Paní V. nám sdělila, že o mala hrála doma „druhé housle“. Ale nebylo to proto, že byla málo nadaná nebo že svůj talent nerozvíjela, právě naopak. Příčina byla jaksi fatální. Pro naše rozumové uchopování skutečnosti je těžko představitelné, že by se toto všechno mohlo dít s jejím přijímáním souhlasem, že by nečtila frustraci nebo hněv, at už na nepřijímající matku, málo podporujícího otce, nebo protěžovaného bratra. A přece: naše vnímání, prožívání a mnohdy i chování nebyvá logické, ačkoli si myslíme pravý opak. Abychom rozuměli podivnostem spulublížních, je nezbytné setkat se s nelogickými podivnostmi v nás samých. Možná namítnete, že jí nemusíme věřit; třeba sama neví, že je frustrovaná, že se hněvá ...? Pro mě je tenomén důvěry, víry v psychosomatice a v psychoterapii jedním z klíčových. Ale zároveň přiznávám, že máte pravdu. Věřím jí, když mi říká, jak to cítí a vnímá, jak to pro ni je, ale právě proto, že si nemusí rozumět, potřebují pro své psychoterapeutické vztahování pochopit, jak je možné, že to má právě takhle?

Dovolím si nyní do našeho rozmýšlení vnést psychologický konstrukt „týraného dítěte“. Co to děláme? Rodina paní V. přece není rodinou,

Pohled lékaře

Zkusme se podívat, co se asi stalo po stránce - řekněme somatické. Kolega, který paní V. vyšelil a vyléčil, udělal něco úžasného. Ne-přijal nabízející se symptom bolesti břicha fofatrně v té době opakovaně erudované vyšetřeny), ale přijal se vši důvěrou problém, se kterým se na něho klientka obrátila. Rozpoznal hned na počátku vysoce pravděpodobnou psychosomatickou souvislost a rozkrýl i problém, který paní V. má: rostoucí nejistotu a úzkost v manželství a nové rodině. V čem spočíval jeho terapeutický zásah? Už v samotné správné diagnóze. Jejím stanovením ušetřil naši klientce devalvující a ponižující další putování po zdravotnických ambulancích, kde by opakované slyšela, že nic patologického ne-našli. Už to je ohromné, protože takový zdravotní turismus způsobuje sám o sobě deprese. Ušetřil jí i šetrného sdělení, kterého by se jí nakonec od některého osvěncného kolegy dostalo, totiž že „je na hlavu“ a „tady má doporučení na psychiatrii“. Jak víme, většina psychosomatických pacientů psychické souvislosti odmítá a na psychiatrii nejde. Podle pojišťovenských studie ze SRN trvá mnohdy cesta takového klienta k psychoterapii nebo řekněme k celostnímu ošetření řádově 7 až 10 let. Myslím, že další skvělá věc, kterou udělal, byla, že jí vysvětlil psychosomatické souvislosti a možnost, že její bolest může pramenit odhad. Zastavil tím ještě na počátku roztrácející se začarovaný kruh, v němž symptom zastupuje jiný problém, který nebyl - z nějakého důvodu - řešen. Zastavil ho dříve, než se mohl rozrůst do opravdu těžko zvládnutelných rozměrů a chronifikovat. Udělal pro paní V. vlastně něco úžasného: uvěřil jí, uvěřil její ftsni, její bezradnosti, jejímu pocitu bezvýchodnosti a podpořil ji. To je samozřejmě důležité pro každého z nás, pro paní V., jak si později ukážeme, navzdory jejímu sportovnímu habitu i chování, pak naprosto klíčové důležité. To, že nasadil asuplepin, nejspíš nemělo medicínský význam (doba užívání - ani ne týden - a nepatrná dávka neměly šanci na vytvoření terapeutické hladiny). V našem případě se ukázal ještě další nesmírně významný terapeutický posun, který

podpoří, ale odsune mě na druhé místo za agresora, maminku. To je pořádná rána pod pás. Je tak divné, že mě břicho po takovém úderu bolí? Další by mohla být: dáváš-li z nás dvou žen, mě a maminky, přednost jí, znamená to, že nejsem dost ženská?, že ona je lepší (ženská)? To mě v mé ženskosti zranuje, to mě bolí. (Vzpomeňme na obtíž s ženskou identitou paní V.). Ostatně podívej se na moje břicho - bolesti na sebe poutají pozornost - jsem ženská! A ještě další: chronický stres, trápení, nemoc, opakovaný nespěch vedou, jak známo, k různým formám a stupňům regrese (myslím tím návrat do dětštějších poloh mého pobývání) a v této možnosti nás odkazují k bolavým bříškům nadměrnou odpovědností a úzkostí zatěžovaných dětí a školáček před výkonem: zkoušením, písemkami ... Vzpomeňme na terapii bolavých bříšek: uložení do polstýlky, masírování, čajičky, prostě péče, hlazení. Kому z nás je pohlazení (třeba jen slovem) nepřijemné? Kdo z nás nepotřebuje podepřít, když je mu těžko, natož když se mu otevírá pláta pod nohama? Bolesti břicha paní V. mohou být nevědomým voláním o pomoc i nevědomým řešením konfliktu, který je v rovině psychické stejně neřešitelný jako pro malého školáčka.

Tato „řešení“ mají několik „alé“: psychoanalytici jim říkají „zisky z nemoci“. Zvláště tzv. primární je důležitý pro pochopení psychosomatické nemoci. Chronický konflikt, který v psychické rovině „neřeším“, bud proto, že na něj nevidím, nebo že ho řešit nedokážu, se může (a také to často dělá) „tělesnit“. V čem tedy onen primární zisk z nemoci spočívá? Ve velmi problematické úlevě od trápení, které mám, neboť ho přebije trápení větší, resp. aktuálnější, tělesné. Je to tedy vůbec zisk? Nebo pochybně „zisk“ velmi sporný. Přesto pro mnohé z nás důležitý v tom, že nemoc těla nás v našem vnitřním pocitu zbavuje odpovědnosti. Při ne-moci ve smyslu nemohoucnosti řešit vztahový problém nebo chronický konflikt, máme (oprávněně) výčitky svědomí a všelijaké nepřijemné pocity méněcnosti a neúspěšnosti. Tělesná nemoc v tomto případě je přijatelnější „náhradou“. Neřeba zdůrazňovat, že

po listém období odlehčení máme nemoci dvě. Sekundárním ziskem z nemoci analytici míní to, že tělesné trápení (spíše než duševní) vyvolává ve spolublížních touhu pomoci a dočasně nám přináší ono pečování a hlazení. Dosud převládá mínění, že za tělesnou nemoc si člověk nemůže, kdežto za psychické trápení ano. Školáčkovi, který by místo bolavého břicha a teplotky nabídl strach z písemky, by vzdělání dbalí rodiče odsekli: „Měl ses víc učit, říkali jsme ti to.“ Podobné pocity míváme vůči spolublížním, kteří trpí psychicky. Nejsíše si za to může sám, konec konců každý máme nějaké trápení a nadě mnou taky nikdo nelomí rukama...

Poslední možnost, která mě napadá k volbě orgánu, je poněkud filologická a může se zdát ještě absurdnější než předchozí. Slovo není jen grafickým zachycením skutečnosti, není jen porozuměním (logos), je také tvořením skutečnosti (mythus), nebo tomu tak ještě donedávna bylo. Podívejme se na slovo „život“. Říkali jsme si a nahlíželi, že paní V. zápasí o „život“ vztahu s manželem. Tento vztah je vážně nemocný řadou skutečností: nedospělostí manžela, jeho závislostí na rodičích, společným bydlením a podnikáním s rodiči, majetnickou laskavostí tchně, neschopností paní V. postavit se dostatečně pevně za sebe a za to, co považuje za důležité. Vztah není něco samo o sobě, vztah, to jsem já. S trochou nadsázky mohu říci, že člověk je jen předivem vztahů: k sobě a ke druhým. Je-li nemocen, na životě ohrožen nejedležitější vztah paní V., je ohrožena sama její podstata, sám život. „Život“ (zřejmě v souvislosti s rozením dítěte) se ještě donedávna říkalo také břichu, proto může být orgánovou volbou břicho. (Ostatně v ruštině dodnes slovo „život“ břicho znamená.)

Nástroje somatiky a nástroje psychosomatiky

Především jsem, že nemíním toto naše rozlišení jen jako kazuistiku. V předchozích řadách jsem se zabýval tím, co erudovaný somatik může zvládnout v diagnostice i terapii. Zkusil jsem nabídnout psychotherapeutický pohled na psychosomatické souvislosti a dotkl se rozdílného pohledu somatika a psychosomatika. Tento

s tím, že je paní V. zvyklá být vždy na druhé místo. Ve své původní rodině tuto roli přijala. Ve sportu, ale i v zaměstnání, se velmi snažila, aby byla první. Můžeme předpokládat, že od manželství očekávala, že pro manžela by ta první (alespoň po nějakou dobu) mohla být. Krize vrcholil, mnoho iluzí o partnerovi už padlo, nastává okamžik pravdy. Paní V. si možná poprvé říká partnerovi o pomoc. Pod šalamounsky nešťannou odpovědí je skryto jednoznačné „ne“, a tedy sdělení: ty jsi pro mě méně důležité než maminka. I v nové rodině je jen „ta druhá“. Největší „nakládačka“ prý dostává boxer, který neumí padnout, když prohrává. Paní V. prohrávat nechce a ani nehází ručníc do ringu, ani nepadá. A situace, v níž je, nemá řešení. Nebo ano? Nemůže být řešením nemoc? Nemohu-li vyřešit inter- nebo intrapsychický konflikt vhodnějším způsobem, pak ono nemohu, ne-moci, se stává nemocí. Tělo nemocí věrně a pravdivě informuje o ne-moci (nemohoucnosti) duše.

Možnost zvolit orgán

Na doplnění fantazijní rozvahy a porozumění symptomům paní V. nabízím některé možnosti k tzv. volbě orgánu. Mohou nám připadat vymyšlené, někdy křečovité, ale rozšiřují naše porozumění klientovi a nejsou nezajímavé. Začneme prostou a přehlednou představou, v níž paní V. polyká nestravitelná a tvrdá sousta tchyniny laskavé a znesvobodňující péče i manželovy zbabělosti a slabosti. Když víme, že má tendenci nejirůznější ošklivosti podřezat a dokonce obrátit proti sobě (problém týraného dítěte), není divu, že tato jedovatá krmí jí dělá v bříše „pěknou paseku“ a že břicho bolí: tu více, tu méně, zvláště když má čas se tím zabírat. Taková představa odkazuje k možnostem terapie: učit klienta jedy nepolykat, a když už polkne (a tomu se nikdo z nás docela nedokáže vyhnout), popohnat trávení a alespoň si je v bříše nadržet a nehyčkat. Důležité je učit se, jak se jedovaté hostině vyhýbat a jak se sytit lepšími a zdraví prospěšnějšími sousty.

Jiná možnost porozumění: partner mou snahu ošetřit ohrožený vzájemný vztah nejen ne-

rozdíle je v odborné literatuře občas zmiňován, domnívám se však, že somaticky vzdělanými lékaři nebývá doceněn. Na jedné straně vede k přecenění možnosti klinické psychologie, na druhé pak k jejímu odsunutí na pomězi jakéhosi šamanismu a dojmologie. Často narážíím na představu, že psychotherapie se chová jako esoterický spolek, jako svobodní zednáři; samá tajemství a pod nimi velkou nic. Jako bychom nechtěli vydat své znalosti k obecnému medicínskému použití. Vždyť který z medicínských oborů se chová takhle tajnosubně?

Dovolíte-li, krátce bych odbočil k rozdílnému uchopování skutečnosti v tzv. somatické medicíně a v psychotherapii. Somatická medicína, vycházející z karteziánské vědy, je zvyklá vytrhnout zkoumanou skutečnost z proměnlivosti života, udělat jakýsi řez, jakoby zastavit film, a to jediné filmové políčko podrobí matematicky založenému zkoumání. Pracuje se zobrazení: ať jsou to laboratorní výsledky, RTG nebo MRI. Na základě tohoto zobrazení stanoví diagnózu, a pak tzv. kauzálně léčí. Psychotherapie nezobrazuje, psychotherapie naslouchá. To je natolik jiný přístup, že vzniká podobné nedorozumění jako například mezi fyzikou a malířstvím. Obraz mohu postihnout pomocí vlnové délky jednotlivých barev, ale jsem u podstatně jiného uchopení skutečnosti, než když na něj hledím, a ještě podstatně jinou skutečnost je, když ho maluji. Jsme u téže reality, a přece nahližené tak jiným způsobem, že nemáme společnou řeč. Nástrojem somatiky je matematická přírodověda, nástrojem psychosomatiky je (také nebo možná především) psychotherapie. Proto jsem přesvědčen, že psychotherapie je pro algeziology důležitější než pro jejich klienty. Bez seznámení s ní (vlastně spíše možná se sebou) se budou v algeziologii, která je velmi psychosomatická, chovat jako smyslově postižení lidé. Část skutečnosti prostě nemohou a nebudou registrovat.

Mapy a souřadnice

Zobrazující uchopení skutečnosti (vědecká medicína) je mocnější v konání (lektu), ale za cenu ztráty dějícího se, živého. Nasloucha-

Zpět k paní V.

Jak je tomu s terapií u paní V.? Léčení, dá se říci vyléčení, proběhlo v rámci jediného setkání s algéziologem na ambulanci. Já jsem paní V. jen dodatečně (a jaksi navíc) vyslechl), nabídl jsem jí porozumění její situaci, snažil jsem se podpořit její potřebu vymánit se z chapadél manželovy rodiny a upozornil jsem ji na obříže, které jí čekají při zakládání vztahu s manželem. Nabídl jsem jí i možnost spolupráce. Vzpomeňme ale, že paní V. je zvyklá pomáhat si sama (ostatně za mnou nepřišla z vlastní vůle, poslal ji kolega). Ulevilo se jí, neuchopitelná trýzeň vymizela, získala podporu svých postojů i směřování, co potřebuje víc? Nemá zájem o zahájení systematické psychoterapie - není přece „blázen“.

Snad je v současné době zdravá, možná je však už po cholecyctektomii a problémy v trochu jiné podobě jsou tu opět.

Tělesnost a hra

Dovolte, abych na závěr pootvěřel dvě roviny rozvažování, dva lidské fenomény, které naše těma - domnívám se - do značné míry konstituují. První je tělesnost, druhým fenoménem, a to bylo pro mě překvapujícím zjištěním, je hra. Chci ležmo zmínit tyto dvě možnosti proto, že - zdá se mi - nabízejí šanci jak vykročit ze začarovaného kruhu kartezíánského dualismu. Psychosomatika sice koncem první poloviny minulého století vznikla jako pokus překlenout paradigma západního způsobu myšlení a pospojovat, co vždy jednotou bylo, totiž sóma a psyché, ale s výjimkou málo rozšířených dáseinsanalýz nepřekročila hranici, proti níž revoluje.

V knize „Kvalita života a tělesnost“ nabízí Anna Hogenová (Karolinum, Praha 2002) Anis-totelovo podrobnější členění tělesnosti, než běžně užíváme. Tělesnost není jen sóma; sóma je modus tělesnosti, kterým se dá dávat při pohledu, tedy povrchovost; dalším modem je „to“ vnitřní, sarx - orgány našeho těla. Posledním a pro nás nejdůležitějším je péxis, tzv. odůševnělé tělo. Přeložil jsem si péxis do této podoby: tělo v aktuální jedinečnosti časoprostoru a v konkrétním, situaci daném rozpoložení. Podle toho,

čemu dáváme přednost, můžeme tělo pojmát jen jako obrys nebo jen jako vnitřnosti, ale mnohem spíše, a tak ho mohu i uchopovat, je onim péxis, tedy mnou, tebou, jí, jím... Nejsme pochopitelně jen tělem či tělesností, ale také svou emotivitou, svou rozumovostí, duchovností. Zůstáme však u tělesnosti. Každý z nás známe rozdíl mezi tělem živoucím člověka a mezi hmotou mrtvého těla. Dříve se říkávalo: „to duše odeslá“. Aristoteles nabízí, že to, co ze sóma a sarx činí živé tělo, je právě péxis, tedy ten modus tělesnosti, který v každém okamžiku někam směřuje, v každém okamžiku je nějak nastavený. Sóma a sarx jsou relativně stálé, takže provede-li somatik řez, zastaví-li film na jednom filmovém obrázku, najde obraz nemoci nebo zdraví, event. jakési přechodové fáze sóma resp. sarx. Péxis nelze zobrazit, protože je neustále v pohybu. Zastaví-li se, jsme mrtví. Je-li neustále v pohybu, nelze je uchopit „řezem zobrazením“, zastavením. V okamžiku zastavení filmu (životu) péxis mizí. Mohlo by tak být tím chybějícím? Jedním z atributů života je, s tzv. psychikou? Jedním z atributů života je, že se neustále mění. Pohyb se děje vždy v časoprostoru nějakým směrem, můžeme si tedy dobře představit, že buď směrem ke zdraví nebo k nemoci. Péxis je aspektem tělesnosti, neustále proměnlivým, neustále směřujícím, reagujícím na naše prožívání, na naši pocitovost a na naše usilování a chtění. To nabízí nesmírně množství všeliakých konfliktů a nedorozumění v nás samých: mezi tím, co chceme, a tím, co si dovolíme realizovat, mezi touhou a strachem, a tak bychom mohli pokračovat v intrapsychické rovině. Péxis pak je tím, co v dobrém i ve zlém souzní, co se spoluúčastní a, co posleze umožňuje, že nerefšený konflikt se může ztělesnit v podobě ne-moci.

Somatický přístup matematické přírodovědy (zobrazující, znehybující, zmrtvující) není zcela legitimní pro oblast medicíny, které v současné době říkáme pracovní psychosomatika. Případnější název by byl například péxičká medicína (?). Ať už ale zvolíme označení jakékoli, zůstává faktem, že psychoterapie, která se odehrává v narativním (vyprávě-
jícím) naslouchání, která není odvislá od zmrtv-

vujícího zastavení skutečnosti (tj. od konstruktu - ani psychotherapeutického), je mnohem více práva zabývat se těmito (lidskými) souvislostmi.

Hra jako existenciální člověka

Poslední, u čeho bych se chtěl zastavit, je fenomén hry. Eugen Fink v krátké esejí „Mýšlenky k ontologii hry“ (Oázá šestá, Mýšlenky k ontologii hry, Mladá fronta, Váhy, Praha, 1992) postuluje základní lidské existenciální. Člověk je svou podstatou: smrtelník, dělník, bojovník, milovník a hráč. Potlačování, mjení nebo nenaplnění kterékoli z těchto existenciálních může zapříčinit chronický konflikt, který v místě nejmenší rezistence může odstartovat nemoc. Kdo z nás se neprovíňuje proti některé ze zmíněných existenciál?

Přinejmenším prvních čtyřech nás nepřekvapí. Poslední, hráčství, je však vrcholně podezřelý! Jak se vůbec hráčství dostalo mezi podstaty lidské? Fink upozorňuje a dokládá, že hrou myslí něco jiného, původnějšího, než většina z nás běžně rozumí, svým způsobem ji považuje za nejzávažnější, protože - rozuměli jsem - souvisí se smyslem. Volně parafrazováno: Hra je tím, co otevírá možnost porozumění, tím, co jednotu, tím, co zakládá společenství za pomoci archaické slavnosti, tím, co zpřítomňuje bytostná určená všech věcí vůbec. Hra se děje na půdě imaginárního, zdání, zrcadlení, jež je více skutečné, více jsoucí než reálný svět, než hmatatelné... Proč považují fenomén hry za tak důležité pro naše rozjímání? Hra nám dovoluje vstoupit do světa smysluplnosti a nemůže být neživá (to pak už není hra). Ke hře se rozhodujeme, vstupujeme do ní (můžeme se do ní i propadnout), ale také z ní svobodně vystupujeme; hra nám otevírá vrstevnatost skutečnosti, která je reálná stejně v imaginárním i hmotném modu.

Fenomén hry je dostupný naší běžné zkušenosti a inspirující pro naše rozvažování nad algéziologií a psychoterapií, protože vnášá „reálné“ a „živé“ do světa měřitelného i neměřitelného, obojím postupuje, obojí - podává-li se nám do hry vstoupit - osmysluje. Lidský život se odehrává, vnímáme-li to nebo ne, vždy mezi

Martina Kosová

protiklady, v jakémsi paradoxálním napětí a v uslování o ustavení vratké rovnováhy. Jsme však zvyklí žít ve světě, v němž platí-li A, nepatří B, pokud není A rovno B (učí nás to ve škole a je to pohodlnější, neboť máme „jistoty“). Hra nás uvádí do světa, v němž nejen může, ale dokonce často platívá A i B, do světa, který nemusí být formálně logický, ale který je smysluplný a živý (a nebezpečný, protože není jednoznačně uchopitelný a prožíváme ho jako nejistý). Psychosomatická nemoc je zřejmě výrazem bloudění naší emoitivity, rozumnosti, blouděním našeho chění i prožitku smysluplnosti, a psychoterapie naší snahou hledat, přivádět druhého (nás) na dohled jeho (naš) „vlastní cesty“, aby našel sám sebe. Nemoc a terapie jako vychylování z rovnováhy a navrácení se do ní. Nemoc a terapie jako vystupování z „bezpečí“ uchopitelného a vstupování do nebezpečí hry. Jako cesta od znehybnujícího strachu (listů) k životu jako hře (jistot).

Závěrem mi nezbývá než si přiznat, že jsem nedokázal splnit sliby úvodního „souhrnu“. Skutečnost je neskonalé vrstevnatější, barvitější a složitější než můj pokus ji rozkrýt. Psychoterapie nemusí být automaticky „živá“ stejně jako somatika nemusí být automaticky „mrtvá“. Mnohem spíše záleží na tom, kdo, v jakém okamžiku či v jakém nastavení a jakým způsobem nástroje těchto oborů používá a zda se nám nestaly „modlami“ (tím absolutním, přes co „vlak nejede“). Jde přece o nás, terapeutky (lidí) - protože obory i jejich nástroje jsou takové, jak je aktuálně používáme - usilujeme-li o vstup do svých lidských existenciál, v nichž „hráč“ je ten nejvýznamnější...

V Praze, v srpnu 2006

Autor pracuje na Poliklinice Prosek, Lovosická 40/440, Praha 9, 190 00, Oddělení rehabilitace a léčby bolesti. Kontakt: jan.kredba@seznam.cz

(Mezititulky a zvýraznění jsou redakční - pozn. red.)

by připojen text: „Oni si žijí svůj život a já si žiji také svůj.“ Měla v úmyslu se k tomuto obrázku doma vrátet.

Spontánně vyprávěla o své minulosti. I ona měla milence (rodina o tom nevěděla, vztah tajila). Uvědomění si vlastní viny napomohlo k přijetí dlu odpovědnosti za její manželství. Uznání viny otvírá nový začátek, změnu náhledu. Přiznání vlastní viny působí, že se spravedlnost k druhým změní v milosrdný postoj.

Od tohoto setkání došlo k posunu od tématu krůčky k jejímu životu. Začala myslet intenzivněji na operaci, začínala „předoperační úzkost“.

Nabídla jsem jí, aby poslední dny před operací „využila k loučení“. Poděkovala prsu za to, jak jí sloužila a rozloučila se s ním. Také jí tyto dny mohou poskytnout příležitosti k tomu, co po operaci nebude dočasně možné, např. výlety, fyzická práce, příjemné posezení s blízkými lidmi.

Na posledním sezení před operací jsem jí na rozloučenou četla zázitek Dostojevského při omilostnění (v roce 1849 byl Dostojevskij odsouzen k trestu smrti za účast ve skupině utopických socialistů; rozsudek smrti byl v posledních chvílích před popravou carem zmírněn). „Každý myslím na minulost a uvažují o tom, kolik času jsem zbytečně promarnil, kolik jsem ztratil omylem, vinou, leností, neschopností žít, jak málo jsem si vážil času, srdce mi krvácí. Život je dar, život je štěstí, každá minuta mohla být stoletím věčnosti.“

Za tři dny po operaci paní K. jsem obdržela od její dcery e-mail: „Dostala jsem od maminky pokyn, abych Vás informovala o novinkách v jejím životě. Byla na úspěšné operaci. Zároveň proběhl bez komplikací a maminka se celkově cítí dobře. K jejímu dobrému citění nemalou měrou přispívá i to, že se řídila vaší radou a se svým starým tělem i životem se rozloučila opravdu rádně. Poslední dny před nástupem do nemocnice jsme strávily s lidmi, kteří jsou jí blízcí.“

I já: Vám chci říci, že návštěvy u Vás mamince hodně pomohly.“

Naše zatím poslední sezení se uskutečnilo 6 týdnů po její operaci. Přišla v dobré náladě,

chválila lékaře, zdravotníky v nemocnici. Vyprávěla, jak prožila „loučení“ s tělem i dosavadním životem. Tento podnět k loučení a moje věta „rást je pomalý“ jí pomáhaly v posledním období.

Zatím se o budoucnost a již se netrápí minulostí. Setkává se s přáteli, koupila si nové boty, pracuje podle možností svého zdravotního stavu.

Domluvil jsem se, že mi občas přijde povyprávět, jak se jí v životě vede.

Není obvyklé zpracovávat s pacienty tak závažná témata v období, které je náročné na duševní i tělesnou oblast. Vnímala jsem svou odpovědnost za průběh takto vedené psychoterapie (např. konfrontace s vinou). Tento způsob byl možný vzhledem k tomu, že pacientka nebyla depresivní, daná náročná témata sama iniciativně navrhovala, její psychický stav se zlepšil.

Je důležité také zmínit citlivost lékařky pro duši pacientky a její doporučení k psychoterapeutické pomoci.

Každé setkání v naší práci může obohatit také náš život i klást nám otázky.

Zkuste si nyní po přečtení tohoto příběhu nějakou položku a poctivě na ni hledat odpovědi.

...neb mrtví jsou, hanby nedojdeme

Ivo Kunst

Starý blázen! To slyšel mnohokrát. Hlavně, když si jí bral.

„Starý mládenec a bere si halku o tolik let mladší! A ještě k tomu jakou! Nezodpovědnou, nezralou, s přisěrnou pověstí a považte, ještě s malým děckem!“

Přitahovala ho i s těmi všemi řečmi kolem. Byla jako motýl, kterého nelze uvěznit jedinou květinou. Když zůstal sám i s děckem, byl stále

věčný za prožitě náznaky štěstí. Nebylo jich zase tolik.

Proflokal se různě. S batoletem to bylo horší, ale mělo to smysl. Byl užitečný a měl svou rodinu. Chodil s klučinou poctivě do všech parád, kam je zvali. Bylo jich poměrně hodně. Mřňous splácel máminy dluhy. Často slyšával, že by chlapce z fetálním alkoholovým syndromem měl raději dát někam do ústavu, než to nezvládne. Tém odborným názvům moc nerozuměl, ale věděl, že si kluka vzít nemůže. Čtil, že s tím podivným termínem padá i na něho jakási důležitost. Zajímala se o ně řada institucí, včetně sociální péče. Do života outsidera vcházela nepoznaná dimenze. I ta tajemná atmosféra doktorských ordinací měla něco do sebe.

Bylo mu přes padesát, pobíral invalidní důchod a bydlel s hoškem po podnájmech. Vytrvale bojoval se sociálním pracovníkem. Pro ně byl starý blázen, neschopný se o dítě postarat. Že nakonec o kluka nepřišel, věděl pouze jejich alibismu. Žádá „to nechtěla doporučit od nějakého odborníka. Ostatně proto se také dostali až na kliniku a do naší ambulance.“

Sestra i sociální pracovnice braly jako hroťovou věc, že „ten papír“ napíšu a „tahanice“ skončí. Snažily se mě na to připravit zaručenými zvěstmi o údajném fatálním selhávání ráťovy péče. Když to nešlo jinak, naznačovaly něco o tom, že „ten chlap nemůže být jako mužský v pořádku“. Doteďka jsem jejich horlivost nepochopil. Dost možná, že žárily na to, jak se ti dva bez „ženského“ dost dobře obejdou.

Vysoký, trochu shrbený mužský s orlím nose a rozbrázděným obličejem mě dojímal sepraným patosem. Klučina neposeděl, nestále musel někde pobíhat. Hůře vyslovoval. Trochu mu při řeči vadil zkrácený horní ret. Co chvíli měl potřebu hledat u táty bezpečí. Táta byl jednou nedobytný hrad, podruhé jeřáb, hned zase nejbezpečnější žebřík na světě.

„Táta je přece ten, kdo se o děcko postará!“ to jsem od „toho starého blázna“ slyšával mnohokrát. V jeho podání to nebyla fráze. Se stejnou samozřejmostí přijímal fakt, že chlapec

bude v životě potřebovat hodně podpory. Byl rozhodnut v míře, co možná největší, ochránit šťastnou navítnu nikdy nekončícího synova dětství.

Tešil jsem se na ně, na oba. Přicházelo s nimi Něco, co sterilní umělost „učeního“ doktorského světa dělalo zjevně nepřehlednější. Najednou bylo všechno prosté, jasné, přehledné. Mezi tím, co je správné a co není, vedla ostrá hranice. Nakonec i moje práce, kterou jsem ve chvílích únavy vnímal jako jakousi zapomenutou výspu medicíny, i ordinace samotná, tolikrát spojovaná s představou odborné prohry, dostávaly smysl. Potřeboval jsem vidět a slyšet prostý patos, se kterým ličil synovy pokroky ve zvláštní škole. Kdyby popisoval průběh obhajoby jeho disertační práce na Oxfordu nebo Sorbonně, nebylo by to o moc jiné. Užil jsem se vážit si velkých malých věcí života. Nechtěl jsem si to dlouho přiznat, ale ve skutečnosti jsem to byl já, kdo si léčil frustrace a vyhoření.

Jednoho dne přišel sám. Shrbenější a zjevně ustaraný. Mluvil tišeji, ale ten patos, který nedovoloval, aby byl přerušen, se nevytrácel. Byl u doktora, protože mu několikrát v noci bylo zle. Nemohl dýchat a na prsou ho to strašně svíralo. Prý bude muset na operaci. O sebe se nebál. Dělal mu starost, co bude s klukem, kdyby se neprobral z narkózy. Jestli jít na operaci nebo ne, neřešil. V tom měl jasno: Když doktoři řekli, že je to potřeba, tak na ten by-pass půjde. Spíše ho děsila představa, co by se všechno mohlo stát, „kdyby to ten doktor nebyl včas poznal“.

„No jensi to představte: kluk se probudí, chce mě vzít za ruku a vedle něho mrtvej chlap! Strašně by se, chudák, vyděsil. To by přece nezvládlo ani děcko z normální školy, ne?“

V podnánímu spali oba na jedné, ještě že alespoň manželské posteli.

Na dobu operace zajistil pro kluka bydlení u známých. Ode mě potřeboval slib, že dohlédnu, „aby s klukem zacházel dobře, kdyby se něco stalo“. Jsou sliby, které dáváme jaksi automaticky, zamilovaní do vlastní chvílkové důležitosti. To ale nebyl ten případ. Nedalo se odmítnout. Nikdo u toho nebyl. Nic jsem nepo-

cepsal, jenom jsem mu to stvrdil podáním ruky. Přesto bych si ale jeho závaznost nedovolil zpochybnit.

Dopadlo to dobře. Nevím, jestli více pro ně dva nebo pro mě. Z nemocnice ho pustili docela brzo. Pak se někam odstěhovali a úplně

24. 10. 2006

Oznámení

Česká společnost pro katalytické-imaginativní psychoterapii (ČSKIP) spolu s Mezinárodní společností pro katalytický prožívání obrazu (IGKB) pořádají ve dnech 7.–10. 6. 2007

v prostorách Obecního domu v Praze a pod záštitou primátora hl. m. Prahy

11. mezinárodní kongres pro katalytické-imaginativní psychoterapii

PRAMENY, PROUDY, PĚŘEJE Zdroje, procesy, konflikty v KIP

Bohatý odborný program, přednášky a workshopy zajímavé pro všechny, kdo se věnují imaginaci z hlediska terapeutického, diagnostického, pedagogického.

Simultánní překlad hlavních přednášek do češtiny a němčiny.
Programová uzávěrka 31. října 2006.

Všechny bližší informace najdete na stránkách www.kip-kongres.org.

Za organizační výbor kongresu
srdečně zve

PhDr. Oldřich Bajger
předseda ČSKIP

„Myství“ jako podoba spolubytí a skupinová psychotherapie

Jiří Růžička

Brownův The Da Vinci Code, slušně napsaná detektivka, zaplavila na nějakou dobu nejen pulity knižkupectví, ale i její filmové zpracování se stalo kasovním trhákem. A to jistě není náhoda. Vztahuje se, přízračným dobovým způsobem ke kulturním a duchovním kořenům západní, tedy naší civilizace. A ty nám navzdory odrcení a civilizačním proměnám v posledním století mají co říci. Jak je však možné, že jsme se sami sobě za pouhých sto, sto padesát let tak dramaticky vzdálili? Zdá se, že jsme se změnili především my lidé, naše duševní stavba, způsob vztahování se k sobě a ke světu i svět sám. Da Vinciho kód je ozvěna z bývalosti, která, jako každé echo ozvučující nás samé, leč hlas, který ji rozeznává, nepatří nám. A pokud mu neodpovíme, ztrafí se v nich. Změnila se naše řeč, která je „domeň světa“. To, co v něm bydlívalo, v něm již nežije. V naší řeči se bůh vyskytuje již jen jako slovo z minulosti, jen jako ozvěna řeči, které nerozumíme.

Jednou z nejobtížnějších představitelných skutečností je boží trojedinost. Jak máme rovnou a bez složitých a dodatečných explanačních pomocných konstrukcí rozumět tomu, že Bůh je jeden a přesto žije v trojici, v božské trojedinosti. Jako bychom neměli žádnou podobnou zkušenostní paralelu v lidském životě. Jsme natolik pevně ukováni v „jáské“ životní orientovanosti, že takovou zkušenost spolubytí nepozorujeme, nenalézáme, a ani bychom nevěděli, jak ji objevit.

Jistou inspiraci nabízí Martin Buber. Ten spolubytí pojímá jako dvojitou zkušenost

světa. Zkušenost „já a Ty“ oproti zkušenosti „já a Ono“. Rozdíl mezi dvěma způsoby existence je propastný. Spočívá v tom, že „já a Ty“ není smyslová zkušenost, ale vztah, zatímco v „já a Ono“ nemáme nic, jen vlastní stav vnímání, který je od objektu setkání zcela odloučen. Buber říká, že „svět se nezúčastňuje naší zkušenosti. Umožňuje být zakoušen, (tedy vnímání), ale vibere se ho to netýká“.

Buberovi nejde o precizování významu zkušenosti, ale o podstatné vyjádření vztahovosti. Vztah je setkání. Ve vztahu mezi „já a Ty“ není žádná mezera. Ale Buber ještě nevysovil to, co již mnil, totiž setkání, při kterém „já“ vstupuje do pozadí a „Ty“ již není, byť bezprostředním, protějškem. Buber naznačuje, co míní, ale potřebné nevysojuje. Nečinní závěr z toho, co se mu ukazuje, když říká, že: „život dříve před narozením je čistým sepeřím, prouděním od jednoho ke druhému“. I zde zůstává v potmě „já a Ty“. Avšak „jáství“ předpokládá vědomí sebe i toho, co je mimo nás. Ale je zjevné, že lidský plod žádné „já“ schopné mít distanci od „Ty“ nebo „Ono“, mít nemůže. To se tvoří teprve mnohem později, postupně a po narození. Jaká je tedy prvotní zkušenost spolubytí? Nejrannější vzpomínkové možnosti získané klinickými experimenty, intenzivní psychoterapií i poznatky z oblastí prenatální psychologie a dospělé psychologie i její patologie hovoří o neohraničené vzájemné propoutenosti. Tuto isme nazvali „myství“. Buber jí rozumí, neboť cituje mýtický (a mystický) výrok: „v matčině těle zná člověk vesmír, po narození na něj zapomíná.“ Aby neztratil svoje individualistické porozumění existenci, nemůže vstoupit tam, kam je celým svým dletem přitahován, do prostoru spolubytí, ve kterém „jáský“ vstupujeme do pozadí, aniž bychom je ztrahli a vstupujeme do společného „mý“. Překročení však není žádnou regresí do symbolického „pravěta“, ale vydáním se ve společné otevřenosti druhému tak, že vždy nakonec osobní „já“ (které setkání umožňuje, ale překročení k „mý“ zabraňuje) necháváme na prahu dveří, kterými vstupujeme do poměru „myství“. Plod i novorozenci se v „myství“ nacházejí rovnou.

Tento vstup je nejen změnou postoje i vztahu, ale zároveň také bytostnou proměnou naší existence. Nevstupuje se do něj ani snadno, ani bez rizika. Neboť být „nejáský“, bez ochrany a bez kontrol, které nám „já“ dává a také lími vídne, neboť jsou to jeho vlastnosti, být vydaný společnému „mý“ přináší mnohá ohrožení. Nejen že můžeme ztratit hlavu, ale také lze „Myství“ propadnout a zapomenout či dokonce zradit to, čemu jsme „jáský“ sobě i druhým povinováni i zodpovědění. Rizikem není nic menšího než ztráta duše.

„Myství“ má z „jáského“ hlediska (a zdá se, že i ve zkušenosti „Myství“) dvě základní možnosti, a to duální a hromadnou. Ostatně, „já a Ty“ je také jinou vztahovou skutečností nežli „já a My“ či „já a Vy“. První je setkání dvojice, ve druhém se člověk setkává se společenstvím.

Co nám říká klinická zkušenost?

Po válce v bývalé Jugoslávii se zdá jednoduchou emigrantovi následující sen. Před tím, než vstoupil do léčky, prožil ofresný kus života. Stihla jej etnická válka, před kterou nakonec emigroval do Čech. Zde se záhy dozděhl o zhoubné nemoci své ženy, která jí po necelém roce podlehla. Muž přišel o vlast, ideály i o manželku. Vyžádal si odbornou pomoc. Krátce po začátku léčky se mu zdal sen. Bylo to na sklonku února či na počátku března. Vesnice, ve které muž bydlel se svou ženou, byla prakticky opuštěná. Všichni, kromě dvou, tři starých lidí, odešli ze strachu před občanskou válkou z vesnice pryč. Manželé se rozhodli, že domov neopustí. Věděli, že jejich rozhodnutí je nebezpečné.

Na sklonku zimy se ve vsi zastavila skupina po zuby ozbrojených chlapů. Do domu vtrhli zadem. Vykopli dveře, mužovi přední zuby a pak mu samopalem přerazili nos. Manželku schovanou v komoře našli snadno a rychle. Oba hrubě a krutě ztloukli. Potom ženu před očima manžela znásilnili. Primitivní je, aby se dával. Nakonec jeden ze soldatesky chytil ženu za vlasy a prožil jí hrdlo. Oněměla, údiv v jejich očích vystřídala prázdnota, zemřela mu takřka v náručí. Chtěl se na vojáky vrhnout, ale byl okamžitě zneškodněn. Očekával svůj

konec, byli obzvláště krutí. Nechali jej na živu a odešli. Sirašně je nenáviděl. Trásl se ponížením, bolest z vraždy manželky byla nesnesitelná. Pak ale přišly mučivé výčitky a pocíty hanby. Měl sám sobě za zlé, že své ženě nedokázal pomoci.

Vina mu do mozku vypalovala znamení zrad. Zmocnila se jej krvežíznivá touha po pomstě. Zároveň si uvědomoval, že je vtrahován do víru historických pout a iracionálních vzátek krevní msty. Zároveň je děsilo, že nemá mří sílu vykročit z bludných kruhů násilí.

Ve snu se stala ještě další nečekaná věc. Silil v něm pocit, který přecházel ve víem, že manželka je tam stále s ním. Její přítomnost vnímal po svém pravém boku. Uklidnil se. Vykopal hrob, umyl ženino tělo, převlékl je do svátečního, uložil do země a zasypal. Když se první hrouda dotkla zabalného těla, viděl, jak se její duše odpoutala a vzléla k nebesům. Truchlil. Pak se ale vrátila, pozměněná, duchovněji. Mluvili spolu. Překvapeně zjistil, že manželka není pouze někde „venku“, mimo něj, ale že jím postupuje.

Během výkladu uvedl vzpomínku z mládí. Na dobu těsně po milování se těšival více, nežli na samotný sexuální akt. Vzpomínal, jak se bál, že se při orgasmu rozplyne a v druhém ztrahí své „já“. Našel k ní důvěru a milování prožíval jako vzájemné splynutí, ve kterém se stávali živaou součástí domovského vesmíru.

Nabyl přesvědčení, že i když svoji ženu ztrahil, už nemůže být zcela sám. Její přítomnost vnímal tělesně, propastně závatrná „jáská“ samota se rozplynula. Sen mu ozřejmil jeho vztah k zemřelé ženě více než dosavadní vhlady. Byl přesvědčen, že se svou ženou zůstane i nadále nerozlučně spojen a svázán. Smrt mu připadala jako příležitost nového setkání i novou zkušenost nerozlučitelnosti.

Aby mi svoji zkušenost ještě lépe přiblížil, k výkladu použil kresbu.

Nakreslil mohutný listnáč, pevně zapuštěný v zemi, se silným kmenem a dvěma hlavními větvemi, které tvořily základ koruny. Jedna z větví znázorňovala jeho, druhá představovala manželku. Její ztrátu připodobnil ke ztrátě jedné ze dvou hlavních větví, kterou vojáci

ho" ustavení zakoušel jako ne zcela příjemnou separaci.

Objevila se ještě další snová okolnost. Na konci snu, kdy voláči ocházejí z jejich domu, je posláze spatřil na horizontu krajiny. Pustinou běžely šílené stromy. Viděl, jak je z puvné půdy vyvrátila jejich zvěrstva a tak se stali vyděnci své domoviny. „Myství“ má, jako ostatně i jiné podoby existence, své hrozivé a temné možnosti.

Jak nevzpomenout „psychologii davu“ Le Bonna, kterého projevy davu děsily, neboť je vnímal jako ztrátu soudnosti, vše a individuality, jak na druhou stranu neobdivovat hrdinství či obdivuhodné skutky různých kolektivů a společenství? Tehdy, jsou-li lidé jedním tělem a jednou krví, mění se motivace, ladění i zájmy jednotlivých lidí. Na druhou stranu, nejsou dvě kolektivní šílenství, které postihly v minulém století Evropu, také zneužitým a zvráceným výrazem původní touhy po ztracených a nenaplněných formách spolubytí?

Rád bych se ještě na chvíli pozdířel u několika ilustrujících a názorných příkladů „Myství“. „Dasein“, „zde-bytí“ může být ze setrvačnosti chápáno, a to i v případě spolubytí, jako bytí výhradně „jáské“. „Myství“ však, jak jsme již ukázali, je spolubytím „nejáským“.

Uvedl bych proto rád další poznatky z klinické zkušenosti s těhotnými ženami. Na těhotenství je patrná jakási dvojlomnost vztahu matky a plodu v podobě „Já-Ty“ i v podobě „Myství“. Jednou si těhotná žena uvědomuje plod jako druhou bytost v sobě, jindy prožívá společnou integritu a zádné vydělení či oddělení necítí. Těhotenství přináší zvláštní vztahové možnosti. Navazování nového vztahu se děje nejen k protějšku, ale i sama k sobě. Dle téže maminky se její původně zřetelně ohraničené a individualní „Já“ začalo v těhotenství proměňovat, „pukat“, jak říkala, a jakoby se v rámci jednoho celku zavojilo. Když jsem jí nabídnul formulaci, že se z „Já“ stalo „My“, bez váhání souhlasila.

Těhotenství je vsutku „jiný stav“. Proměny stavu „Já a Ty“ a „My“ jsou opakované a re-

ženy s to vůbec vyjádřit, protože s nimi o nich nikdy nikdo nemluvil. Stává se jim dokonce, že jejich stav jsou diagnostikovány jako patologické od neurologických dekompenzací přes „somatogenní poruchy jíst“ až do úrovně psychotických příznaků.

Paní E. mi jednou popisovala své těhotenské prázitky. Jakoby vystoupila ze své osoby a sama sebe vnímala v jednotě a neoddělenosti od světa. Čas se jí zastavil. Jindy uváděla příjemný pocit pozvolného propadání do prostoru, v němž nebylo nic a přitom vše. Bála se ztráty vlastní identity. Ale také věděla, že když se nechá unášet proudem společenské fyzologie, prožije nejtěšnější vzájemné spojení, jaké zná. Podobné zážitky měly i jiné ženy, ale z různých důvodů o nich nemluvíly. Časem si zvykly.

Opakované byly zážitky přesahu. Některé uváděly vznik nového prožívání, celkové jistoty, poznání a vnitřní evidence, že jsou součástí něčeho velkého, nadosobního. Přírody, božího zákona, Universa.

Rovněž jsem v této souvislosti opakovaně zaznamenal změny ve vztahu ke smrti. Jedna žena tuto skutečnost nazvala „záračným vysvobozením z pasti smrti“. U několika žen jsem se setkal s názorem, že těhotenství jejich strach ze smrti zmírilo a výrazně ovlivnilo. Nezdírka se ani tak nebády o sebe, ale o svého potomka. Častá byla celá škála uvědomění si přesa-hu. Jedna z těhotných žen mi řekla, že právě v osobním přesazení svého života do života dítěte, který je na čas součástí jí samé, spočívá odlišnost mužské a ženské psychiky.

A úsměvná příhoda. Víte, v čem spočívá tajemství úsměvu Mony Lizy, zeptala se mne jed- na maminka. „Je těhotná, nikdo nic netuší. Ona sice ví své, ale ještě si není jistá.“

Poporodní „laktiční psychické problémy“ se mohou ukázat jako důsledek toho, že neproběhla potřebná zkušenost spolubytí „myství“. Pacientka trpící poruchami identity a dereali-zacemi vzniklými po porodu si povzddechla, jak ráda by nově zopakovala své těhotenství, které dříve považovala za „vnější událost“, za tělesnou nesnáž, kterou prostě vytrpí

a za 9 měsíců bude konec. Klinická zkušenost přináší svědectví o tom, že pokud si budoucí matka neprojde „jiným stavem“, šestinedělí může přinést řadu nečekaných důsevních komplikací. Orientace na „lástvi“ typická pro západní civilizaci přináší s jiným stavem pohybu v hodnotách a ideálech a ztěžuje zaměřenost ženy na „nejáské“ vztahové i motivační modalit. Proměna vyzáduje specifické přeladění a přijetí nových možností, které se matkám připomínají obzvláště významně.

Na jednom dubnovém několikadenním semináři skupinové psychoterapie jsme jako obyčejně zahajovali den ranním komunitním setkáním. Lidé však byli nezvykle zamklí. Nikdo pořádně nevěděl proč. Pak však jedna účast-nice prohlásila, že bombardování jisté země, o kterém se dověděla ráno ve zprávách, ji rozrušilo a rozlobilo. Zároveň se cítila bez-mocná. Skupinová tíha rázem zmizela a byla vystřídána vášnivou politickou debátou. Důvod mlčení byl vysloven. Kdoisi prohlásil, že hovory o válce se týkají smrti a ta nám nahání hrůzu, vzbuzuje v nás odpor a strach. Společens-tví se rázem zastavilo a začalo názor probírat. Nechal jsem komunitu hovořit, nezasahoval jsem. Společně na to, že pokud se hovor ne-zvrhne v plané mudrování, přináší zpravidla zajímavá témata a důležité názory. Někteří hovořili o tom, že pro ně je válka spojená se smrtí, které se bojí. Jiný člen zase hovořil o spojení smrti se stářím a úpadkem. Jiný upozornil na rozdíl mezi smrtí a stářím poznám-kou, že stáří je spojeno spíše s „archetypem starce či starény“, zatímco archetypem smrti je boh Thanatos, krásný mladík nesoucí mrto-vu, či sinálý, po obětech sfálací přízrak. Byť da-seinsanalýze nevládní, přece však duchem smyslu-plná poznámka přiměla skupinu ke sku-pinové debatě i zamýšlení. Představy smrti, její tajemství i neuchopitelnost, vzpomínky na lidi, kteří zemřeli, blízci, jen z doslechu, směsice vzpomínek, představy, informací z druhé ruky. Střísané, ustrašené pohledy jakoby někdo hrozny a nebezpečný stál rovnou za dveřmi.

Pak se objevilo nové téma i nový směr roz-hovoru: Jak si lidé „archetypy“ představují a jak o ně pečují obecně, jak pečují o „svého

fanském poseství Velikonoc. Ocitli jsme se v samotném dějství vyprávěného obsahujícím zárodečnou látku legend, mýtů a jasnozřivých vizí a sami jsme některé jejich části spontánně „dramatizovali“. Přitomné a dávné, zjevně a tajemně nedostupné, racionální i iracionální, dobré i zlé, pochopitelné i nepochopitelné. Ramena vah krajních pólů jsou v pohybu. To vše se zjevuje ve společně sdílené a společně prožité chvíli, kterou žijeme intenzivněji společným duchem i tématem nežli svým „já“. Autentická, s poctivým nasazením a bez zábrán, předsudků, kontrol a obav sdílená chvíle se ukazuje jako jen okrajově subjektivní. Ba spíše naopak, „nejáské“ spolubýtí a účastné intenzivní sdílení i uhraničovitost témat, která pohlíkla všechny, je zákonitě, neboť příběh ještě není vytvořen a jednotlivé subjektivity budou teprve ustaveny, neboť z mýtu a v něm se teprve určí role, které pak jednotlivé individuality na sebe berou jako osobní úkoly, poslání, inspiraci a směřování. V ještě nehotovém příběhu pozvolna, napínavě i zlehka, ne bez rizik, dramaticky i tragicky, se „jáství“ nově konstituje. Zatím jsme ještě byli kadlubem, z něhož a na jehož pozadí a v jehož lůně zároveň dojde ke zjevení světa a údelu jednotlivých existencí v něm. Sdílení a nevydělení pobyt v mýtickém prázdkladu ještě teprve příslib a naděje příběhu, je spolubytím v „My“. Právě v něm je žita společná účast na zrodu příběhu, zde se začíná osobní vědomí času i vědomí sebe, a to proto, že v prvopočátku ve společenství sdílené události ještě není určeno ani rozhodnuto, jak a kdo se chopí určité role a komu se která stane „osudovou“. S tím, jak se rodí mýtus, se původní společenství v modu „My“ rozchází a rozpadá do mýtem vytýčených směrů, kterými se budou ubírat nově založená jednotlivá „jáství“. S ustavením mýtu nastává druhá, „strukturovaná“ podoba společenství i jeho pohybu. Zrozený mýtus jednotlivým lidem určuje individuální úkoly a probouzí společenskou motivaci a intencionalitu. Nový mýtus totiž „jáství“ ustavuje, teprve vytvoření příběhu umožňuje jeho znovuzrození. Situace jeho vytvoření, prereflexe, jak říká Patočka (Peče o duši III) je mýtem. „Já“ tudíž není žádným pevným, stálým

a hofovým psychologickým útwarem, ale stále nově se obnovujícím přijímáním „jáské“ partiticipace, účasti i volby úkolu, výkonem odvahy i převzetí zodpovědnosti i podrobení se nevynutelnosti být lidským obyvatelům i opatrováním zjevujícího se světa. A to i tehdy, když si svého „úroku“ není vědom a když se zúčastňuje negací a destruktivně. Neboť člověku jsou opatrování, starost i péče o „bytí světa“ jeho „jáským“ podílem na mýtu takto vnuceny. Jestliže je člověk účasten svojí činností a v díle, které vytvoří, pak vždy v kontextu a s dopadem na svět v jeho celku.

Mýtus je lidskou existencí ve světě objeveným, vneseným a vytrpěným a stvořeným stavěním materiálem „jáství“. Mýtus je domovem „jáství“, až později a zpětně reflektovaný naší společnou existencí. Oblast „Myství“ je zjevováním „látek“, námětů a „motivů“ mýtických příběhů a tedy našich osudů. Mýtus, „já“ i svět jsou vynuceny jevením a vyváděním v propádnutí otevřenosti aersonálního spolubytí v modu „Myství“. Mýtus, „jáství“ i svět vznikají spolu podmíněně a navzájem v jednom nerozděleném, avšak dějícím se světovém zjevování, v otevřenosti naší existence.

Mýty „nevymyšlí“ jedinec, ale jsou stáikem lidských společenství. V tomto smyslu mýty a mýtické náměty nejsou ani dnes zapomenuty, ale protože žijeme krajním vydržováním „jáství“, odloučení od vlastních bezprostředních zkušeností spolubytí s a ve světě, ocitáme se neustále v jakési vyplatě distanci od světa, a tím i od toho, čím také existujeme, totiž od tajemného zakoušení iracionálního a nepřetžitě „na okrajích“ přesažného „bytí zde“, kterému je přirozeně dáno bezprostřední zjevování tajemného a božského, mýtické světo- vosti.

A co zmíněné společenství? Nervózní, napjatí, neklidní, debata vyplatá a neuspořádaná se změnila, společně jsme odešli jist a oslavovat, ani jsme pořádně nevěděli: co a proč, ale na tom v tu chvíli vůbec nezáleželo. Po návratu se rozdávaly drobné dárečky, pak se zpívalo a nakonec jsme se vzájemně obličovali. Síla i moc té společné chvíle byla pozoruhodná, neboť byla také léčivá. V mýtech se

starce ani stařenu“. Nepečoval nikdo. Prý od rozkladu a úpadku, jak to nazvali. Pak ale podla poznámka, že je jaro, obdoby mládat, následována otázkou, jak kdo pečuje o „svě vnitřní dřev“, a jak si je kdo představuje? Rázem lidé přicházeli se svými překvapivě živými a životnými představami znázorňujícími jejich duševní oblast dětskosti: Barunka, Fifiřípko, Pinocchio, Malý princ, Pipi punčochočatá. Panuje světla a oživlá nálada. Mnozí jsou překvapeni tím, jak nově a živě vnímají nepojmenované a neobjevené kouty duše. Ale lidé se po chvíli vrací k tématu staří, oklikou přes vzpomínky na prarodiče. Staří se v protipólu s raným mládím dostává do jiného kontextu, nyní příjateleho, lidsky blízkého. Samozřejmě „Babička“ od Němcové, vzpomínky na pohádky překvapují svojí živou přítomností. Sen jedné z účastnic, kdy na pozdím chodila v lese spadány listím, náhle zakopla a pod sebou uviděla obrovský poklad, byl snadno a rychle vyložen. Od této chvíle je staří tematizováno bez úzkosti, košatě, v mnohostranných jindy nedostupných možnostech. Ale opět se vrací původní téma války a zla. Válka, smrt, zima a zlo jsou propojeny, jaro však přináší novu naději. Někteří připomínají dávné zvyky vymášení/Moranu, staré slovanské postavy dvojího významu, Zima a Smrt. A náš seminář za pár dnů končí Velikonocemi. Lidé odcházejí na oběd, rozjatřeně veselí a hluchí. Po obědě se vrací se zpěvem a referují, jak symbolicky vynesli Zimu ze dveří a jak se těší na zbytek semináře a hlavně na Velikonoce. Společně zahnali strach a hrůzu a objevila se jim nová naděje, tentokrát spojená s očistou, mládaty, veselíci i oběří syna božského a jeho zmrtvýchvstáním. Náhle nám všem bylo zřejmé, že posvátné věci jsou rozzumu nedostupné.

Po celou tu dobu jsme se psychoterapii nezbývali, zato jsme byli všichni vtaženi do společného vyprávění, které v sobě obsahovalo polaritu dobra a zla, krásy i ohavnosti, zmaru a naděje, zrození a umírání, lásky i lhostejnosti a chladné krutosti. Byli jsme ale také účastní zápasů i úsilí hrdinů, malých i velkých. Seikali jsme se smrtí a některými jejími formami a některým vyvstal poprvé jasný zápasu s ní v křes-

nám ukazuje naše základní existenciální situace. Náš určitý, „pozitivní“ svět totiž na svých okrajích přesahuje do temnoty, neznáma a tajemství. Odtud přicházejí osudové zprávy, rodí se děti i nová rána zjevovaného světa. Tam odcházejí smrtelníci, za hranice poznatelného a uchopitelného.

Přirozenou součástí mýtického života jsou obřady. Ty dramatisací názorně a expresivně vynášejí a doplňují mýtické významy. Ve skupinové terapii jsou patrné a lze z nich dobře porozumět ladění společenství, tendencím i jeho povaze. Jejich pravým smyslem je vynést mýtické z oblasti idejí, představ a slov do konkrétního vedení života. Paralely se staví veřejnou připomínkou mýtických obsahů, udržují řád a jejich opakující se úkony, vyvolávají jejich duchovní obsah i hodnotové významy. Jsou neodmyslitelnou součástí tradice. Obřady a zvyky mohou zplanět, až se časem stanou jen vzdáleným ohlasem a nezřetelným svědectvím původního smyslu, který byl zapomenut či již vyvanul nástupem nových témat a společenských proměn. V dlouhodobých terapeutických skupinách je pozorujeme komunitně skupinovým výcviku je pozorujeme vždy.

Zmíněná skupina po dobu dvou roků chodila do stejné hospody, kde se sešli: první a pokaždé seděli pokud možno u stejného stolu a hráli a zpívali stejně písni jako poprvé. Dávno už vyhaslo původní ladění a ostrost vzhledu do velikonočních témat. Zůstala potřeba se scházet a opakovat věci podobné, aby takto byla minulost přivolána zpět. Člověku je magie vlastní, někdy jí odlehčí hrou. A té je v psychoterapeutických kuládrech“ vždy plno. Když už hrozilo zevšednění, komunita si našla nový smysl, který opět vyšel ze společného setkání, ze společného „Myství“.

Jiná skupina si vždy na začátku pravidelného týdenního soustředění prohlížela fotky z mezidobí odloučení. Ostatně, úvodní komunity jsou rituálem, který lidi vrací do společenství. Každá živá společnost má obřady a zvyklostí nespočet. V terapii jsou samozřejmostí a tak je, pokud ovšem nezpláněla nebo se dokonce nestala nebezpečná, necháváme být.

lit. Je to cesta porozumění sama sobě v kontextu a prostředí naší vlastní zkušenosti světa, který J. Patočka nazval přirozeným. Výhradně s odbornými znalostmi, suchým intelektem i poznatky a metodologickou výstavou pozitivních věd zůstane pouze v prostoru instrumentálního vztahu „Já - Ono“, a stranickeho či konfesního „My - Oni“. Potřebujeme obnovit důvěru v „jinou zkušenost“ vztahu „Já - Ty“ i „My“. Psychotherapie nám ji přináší na zlatém podnose. A my jí takřka pokládáme zmaríme chladným a odtažitým Cartheziem.

Poznámky k interpretaci

Milan Kyzour

Freud versus Luther

Pracuji v oblasti léčby závislostí. Nejsem psychoanalytik, ale využívání poznatků psychoanalýzy považuji za velice efektivní, v oblasti interpretace obrazu a snu především. Zkušenost mne dovedla k názoru, že problematika alespoň mého klienta se ve své podstatě neteší na půdě logických a racionálních myšlenkových operací. Hlubka jeho problému avizuje vrstvu, ve které se odehrává. Obsah je zejména v počátku slovy nesdělitelný a současně slovo není tím, co jej může bezprostředně atakovat. Tedy nikoli pojmenování, pojmové označení, nýbrž vizualizace je cestou k uchopení konfliktů odehrávajících se v předvědomí. Výtvorná tvorba a její interpretace, případně analýza snu pak umožňuje korigovat to, co do řešení aktuální životní problematiky přináší emoce.

Obecně snad panuje shoda v tom, že je interpretace prostředkem k vytváření (pacientoval) náhledu, který vede k jeho vnitřní změně. Vztah k interpretaci, nejen v arteterapeutickém terénu, je rozdílný a dá se říci, že v listém smyslu kopíruje postoj k psychoanalýze, který není jednoznačný ani u veřejnosti. Bežný člověk si pod psychoanalýzou pověštinou (řečí obrazu) představí černobílou fotku muže,

kteří se možná až příliš zabývá svým doučnickem, na což běžný člověk v imperativu zabezpečit sebe a rodinu v tomto poměrně nehojinném prostředí absolutně nemá čas. Existují však i krajní pohledy. Na jednom pólu jsme my zaujatí, druhými považováni za tímto černobílým fotem posedlé. Podíváme-li se na sebe s humorem, jsme schopni připustit, že by o nás psychoanalytík mystik mohl prohlásit, že nám psychoanalýza splývá s obrazem fascinující a tajemné milenkou a že bychom se měli zamyslet nad tím, zda-li se nám nestala náhradním hromosvodem touhy po vzrušení. Legrace však končí tam, kde psychoanalýza reprezentuje moment ohrožení. Nemám ani tak na mysli člověka dostatečně neschopného testovat realitu, jako spíše toho, jemuž obsah disciplíny atakuje nikoli oblast vědění, nýbrž tušení, a splývá mu se vším pro sebe i společností nepřijatelným, které v sobě musí v zájmu svého relativně bezkonfliktního přežití mezi druhými držet na uzdě. Freud o těchto lidech říká, že je možnost prožívání viny a úzkosti při projevu těchto přání přivádí k tomu, že si ve svých postojích k psychoanalýze počínají jako pacienti, kteří při analytické reakci odhalují místo svých nevědomých a potlačených obsahů především svůj odpor.

Často se ale setkáváme i s odporem zakoreněným v historii. Pozornost lze obrátit směrem k evropské tradici a vlivu protestantství. Luther považoval lidskou vůli za nesvéprávnou. Jedním z mnoha důvodů bylo možná to, že ta jeho byla do jisté míry „unavena“ z konfrontací s důvěrní reprezentací otce a otcovými požadavky. Ačkoliv slovem a písmem Luther proklámal své zaměření na člověka, který byl zásilhou někdejších společenských změn zba-ven existenčních jistot a v souvislosti s tím ztráceli svou identitu, naprosto netoleroval projev revoluční touhy po změně, kterou považoval za vzpouru a rebélii. Erikson cituje Luthera: *Proto ať každý, kdo může, nič, zabíjí, skrývá nebo zjevné bodá, máje na paměti, že není nic jedovatějšího, škodlivějšího či ďábelstějšího než rebel. Je tomu právě tak, jako když se musí zabít vzteklý pes; nesrazíš-li ho, srazí on tebe a s tebou celou zemi.* Tedy nikoli faktická situace člo-

V jednom komunitně skupinovém systému se zabýval alkohol. Většina pila z povětrivosti, solidarity a zamilčeného tlaku druhých. Bylo velmi obtížné tuto obradnou zvyklost, která svého času pomohla, odstranit. Či alespoň zmírnit nejistoty a nepojmenované strachy, které ve společnosti panovaly. Teprve až jsme pochopili „rituální“ smysl pít a odhalili jeho ochranný význam, společenstvím agovaná zvyklost padla, a my mohli pokračovat v dalším skupinovém práci.

Psychotherapie se děje, jak jinak, než na hraně, na životním zlomu, kde se svět otevírá nově i kde hraje pád do chaosu a prázdnoty. Bez této možnosti by psychotherapie nemohla být účinná, nedošlo by ke změně. Původní příběh pacientova života se musí změnit, proměnit v nový příběh, což nelze jinak, než v uddlostech dané chvíle. Proměňuje se však nejen jeho životní příběh, ale i příběh světa, přitvořený světl sám.

I když mýty hovoří o věcech minulých, jejich smysl v minulosti nespočívá. Mýtická skutečnost je zde a my v ní znovu, abychom v jejím příběhu našli východisko k novému, tedy „jáskému“ vykoření do budoucnosti. Mýty jsou „pravdou našeho bytí ve světě“. Jsou východisky našich cest i svědectvím o tom, jak jsme se po nich ubírali.

Mýty a spolumytí spolu úzce souvisí. Křesťanská zkušenost boží trojedinosti je zkušeností mýtickou a porozumění popsaným formám spolumytí v modalitě „myství“ naznačuje, jak také lze k jejímu porozumění vykračit.

Ale proč se zabýváme právě křesťanskou tematikou, proč ne třeba indíanskými mýty a legendami, či východními zkušenostmi, které jsou mnohem starší, než zkušenost Západního světa? Odpověď je prostá. Křesťanství je kultura, do které jsme se narodili, vyrůstali a ve které spolu s našimi rodinami a rody již po staletí žijeme. Máme je v krvi i s bohatstvím, protiklady i toxiny a zplodinami, které vyprodukovalo. Nelze z ní vystoupit jako z vlny, nemůžeme ji opustit jako milenkou (či milence), můžeme ji zničit, a s tím i sebe. Nebo také existuje těžší, přitom však fascinující a dokonale i nadějná varianta, kterou lze rovněž zvo-

věka, ale pouze jeho vztah k Bohu bylo tím, co byl Luther schopen reformovat. Pro psychotherapii je důležitý obsah Frommova komentáře; totiž že zkaženost lidské povahy a její nesvéprávnost při volbě toho, co je správné, je pro Luthera podmínkou boží milosti, která na člověka může sestoupit, jen pokud se pokají a zničí svou individuální vůli.

Onu špatnost v člověku předpokládá i Freud a spojuje ji s nevědomím, resp. s naším infantilním potenciálem. Jakkoli nevědomí považuje za hybnou sílu v člověku, cílem je pro něj od infantilily (od zla) osvobození lidské vůle, která o své potřeby neustále slovem - cestou kázání, prohlášení a manifestů, nýbrž prostřednictvím svého jednání, skutků. Svou praxí tím odmítá Lutherův model řešení, jakoby tušil, že důsledky převedení jeho konceptu do reality si užije na vlastní kůži zejména na konci svého života (viz níže).

Freudovým modelem tedy byla „změna stavu“, možná i proto, že jeho „stavovská příslušnost“ byla - svým způsobem - odlišná od Lutherovy. Luther zdůvodňoval své mínění o nesvéprávnosti lidské vůle tím, že je údajně slepým otrokem buď satanovu nebo boží vůle. Pokud svobodnou vůli připouští, pak jen směrem dolů, tedy je-li praktikována vůči lidem podřízeným. Tvrdí-li, že předpokladem spásy člověka není konání dobra, ale jeho vira, de facto legitimizuje lidskou špatnost. Zabývá-li se Freud člověkem zatřeným svými konflikty, řešení vidí v jeho osvobození od iluze, a to včetně spásy (v tomto smyslu je třeba chápat jeho slova o náboženství jako iluzi lidské, nikoli cestou obrazoborectví, tím že je iluze popřena, ale že je jí vyčleněn prostor. Toto odpoutání pak vede k uchopení reálné existence, jejímž smyslem je přetváření okolní skutečnosti tak, aby více odpovídala individuálním i obecně lidským přáním a potřebám. Freud tuto situaci velice úspěšně charakterizuje: „Zatěžující symptom je v procesu léčby nahrazen zatěžující životní problematikou“. V tomto kontextu je však namístě i jiná citace: „lestiže se setkáme s klientem, který ochotí absencí potřebného procesu negace iluzí; lze předpokládat, že nikdy žádné neměl. Přestočil z období

femenistického rovnou do formálního a v jeho vývoje formě chybí mezi expozicí a re-
prizou provedení s veškerou potřebnou dyna-
mickou a konfliktním přehodnocením motivů.
Chybí mu rozměr a prostor mezilidského kon-
taktu. (M. Kyzour, sen.)

Jestliže Lutherovo řešení se stalo modelem
pro ty, kteří vychodisko ze svých vnitřních kon-
fliktů našli buď v tom, že o nich mluví, anebo
v regresi, kdy se stali nástrojem v rukou ne-
překonatelně silné moci mimo svou individu-
litu a s touto mocí se ztotožnili (např. fašismus
nebo i závislost), realizace „Freudova koncep-
tu“ je spojena s nálezem na svobodu jako
na poznatou nutnost, kdy veškerá sebereali-
zace člověka je podmíněna respektováním jak
požadavků jeho svědomí, tak i základních prin-
cipů časoprostoru - hierarchie a polarity po-
hlaví.

Co je tedy pro interpretaci důležité - Freud
zcela zpochybnil Lutherovo výrazivo, totiž roli
slova, manifestů a proklamací v procesu du-
ševní změny. Na rozdíl od Luthera byl člově-
kem, který neměl problém se svobodou duchov-
ní, tedy ani se 4. přikázáním, a tak své dílo
nevěnoval Bohu, ale svému otci. Předmětem
jeho celoživotního snažení byla duševní dyna-
mika a její výrazivo - symbolická řeč. To mu
umožnilo poukázat na úlohu předvědomí (snu,
obrazu), fiktivního prostoru, v němž se odehrá-
vají konflikty mezi (vnitřními) silami utlačujícími
a utlačovanými, jejichž uvědomění chápal jako
předpoklad ke změně. Psychoanalýza charak-
terizoval jako vědecké zkoumání s tendencí
něco měnit a nikoli dokazovat (potvrzovat,
konzervovat). Tento cíl se ale pro některé stá-
vá nebezpečnou municí. To nikoli pokud je
centrem zájmu jednotlivce a jeho snové vývo-
ry, ale jakmile by se předmětem zájmu stala
společnost, její produkty a zejména kultura,
odrážející její „sny“ a směřování. Jejich inter-
pretací by se psychoanalýza posouvala z role
terapeutického prostředku do polohy světóná-
zoru (zlačeného na změnu). To je podle mého
názoru důvod, proč se psychoanalýza pro kon-
zervativní síly napříč všemi režimy jeví jako
konfrontační a nebezpečná metoda a proč je
nepříjatelny zejména její guru. Rovněž se do-

ti, vytvoření nového vztahu a ochranného pro-
středí. V analytickém podpůrném vztahu nalé-
zají hlavní sílu přeměny Já. Jsou i tací, kterým
se klasické pojetí interpretace jako zvědomě-
ní nevědomých obsahů na půdorysu snové prá-
ce jevílo jako v zásadě nepoužitelné. Ti pak
neuznávají interpretaci jiných obsahů než pře-
nosových. Ačkoli se zde spor o paradigma (sen,
resp. obraz versus přenosová situace), tedy
o preferenci „typu média“ jeví jako nepřeko-
natelný, je třeba si uvědomit, že ve vztahu
k interpretaci obrazu nejde o rozpor zásadní
i v artefaktu jde totiž o přenos psychologických in-
tencí a v něm, stejně jako v přenosové situaci,
se vztah k původním selfobjektům netoliko sym-
bolizuje, ale především ilustruje (výtvárně popi-
suje, charakterizuje, resp. označuje).

Poměrně zavilými odpůrci interpretace ale
nejsou jen zastánci na ego zaměřených psy-
choanalytických škol (už Freud se s despek-
tem vyzadřoval o „psychologii vědomí“, kterou
považoval za neschopnou řešit problematiku
snu, resp. příznaku), ale kupodivu i mnozí psy-
choanalytici. Nesouhlas je projevován přede-
vším s klasickým pojetím, které je údajně pře-
konanou a především neověřenou etapou,
a interpretace vyvěrající z klasického pojetí
s opatrným despektem označují jako „didak-
tické“. O škodlivosti (klasického pojetí) inter-
pretace se často mluví v souvislosti s tvrzením,
že jde o odhalování pouze všeho „špatného“
v člověku. Pokud se nejedná o vyjádření psy-
choanalytika, není možné se nad tím pozastá-
vat. Vždyť jak těžké je zejména pro lidi
zvědnou akceptovat, smířit se se skutečností,
že ano v interpretaci pojmenované zlo není
dílem satanovým, externím, ale reliktem naše-
ho vlastního infantilního vývoje, případně
emočně nezpracovaných událostí. Ostatně
nelze pominout ani „protestantský prvek“
v myslí některých psychoterapeutů, když stej-
ně jako Luther o (k) problému až příliš mluví,
ale pokusy o odhalení mechanismu jeho vzni-
ku odmítají, protože „tajemství porušenosti“ pře-
ce tkví v „tabuizovaném území“.

Zdá se tedy, že postoj k interpretaci snu,
potažmo k obrazu, nejen že kopíruje vztah
ke klasické teorii, ale zároveň je otázkou, zdali

odpor ke klasické teorii není do vztahu k její-
mu pojetí interpretace koncentrován.

Kdo je expert?

Často je možné sekat se názorem zpochyb-
ňujícím expertní pozici analytika, případně
arteterapeuta (čtenář laskavě promine para-
lelu), ve výkladu snu či obrazu; že přeci sám
sníci nebo autor artefaktu znají nejlépe obsah
svého sdělení. Jistě - autor zná obsah svého
sdělení, ale především jeho hloubku pouze
podpráhově. Jako arteterapeut si dost dobře
neumí představit situaci, v níž by v interpre-
taci neproškolený autor obrazu své výtvárně
myšlenky vykládal (máme-li ovšem na mysli in-
terpretaci a nikoli verbalizaci). Ačkoli znám
ze své praxe případy, v nichž si pacient sám
přímo během výtvárně práce vybavil potlače-
ný moment související s jeho dávnou frustrací,
povětšinou by si v roli interpreta pouze potvr-
zoval svůj výtvárně, resp. životní projekt. Mys-
lím, že klientovým úkolem není prvoplánově in-
terpretace, nýbrž asociace. Ale abychom
dospěli ke kompromisu, připustíme názor, že
expertem na nevědomé a potlačené je ana-
lytik i pacient - analytik v roli odborníka
na jeho interpretaci, pacient je zas mistrem
v přehrávání těchto obsahů do své každo-
denní životní praxe.

Výtvárně odehrávání příznaků

Dalším argumentem proti interpretaci bývá
tvrzení, že minulost klienta je ve své podstatě
nepoznatečná. Tento výrok je nezpochybnitel-
ný pouze v případě, že bychom v ní optikou
pozitivisticky orientované vědy pátrali po sou-
boru objektivně daných a měřitelných skuteč-
ností. Předmětem psychoterapie ale není rea-
lita objektivní, nýbrž psychologická. V ní se nena-
cházejí ony reálné skutečnosti jako samy
o sobě, ale jejich situace podbarvené dušev-
ní reprezentace, otisky, jejich „stíny“. Tedy do-
mníváme se, že v tomto „lesknutím“ prostoru
ztrácí věda své kompetence, a to ve prospěch
filosofie a umění. Tvrzení je možné oprít
i o fakt, že dětský je zrodem metafyziky, je
zdrojem představ, fantazí, iluzí a snů vystavě-
ných nad reálnou skutečností, které odrážejí

Tabuizované území?

A tak se k interpretaci staví současná psy-
choanalýza?

Ta reprezentuje mnohost pohledů, což se
projevuje i ve vztahu k interpretaci. Pokud ji
nezavrhujeme, jde jí především o to, aby byla co
nejbliže prožitku pacienta. Nepočtený tábor
zastánců klasické teorie chápe interpretaci
v jejím původním významu jako transfer nevě-
domých obsahů do jazyka vědomí a interpre-
taci považují za jediný účinný prostředek ve-
doucí k pacientově náhledu. Pak je zřejmé, že
i když nevědomí považují za regulérní výrazový
prostředek. Jiní se k interpretaci odmítavě
nestaví, nepovažují ji však za stěžejní část te-
rapie. Objektive vztahové teorie, které nahlí-
zejí na klasickou teorii jako na „pudově kon-
fliktní model“, nepovažují za cíl léčby inter-
pretaci vytvářené nahléd, ale zmírnění boles-

metaforu i v manýristické barevnosti, v nadužívání různých a v nefunkčním přimíchávání bílé do jiných barev.

Výtvarnou metaforou relikvů (nevytěšených) infantilních tužeb narušujících prostor mezilidského kontaktu, jsou ty výtvarné momenty, v nichž některé prvky zobrazované reality splyvají se segmenty lidského těla, které jsou v jistém spojení s obsahem pregnanční slasti. Jsou to například domy znázorněné tak, že spíše než domy připomínají zuby (oralita); cesty a toky jako sířeva, geometričnost výtvarné produkce a nadužívání hnědé lanelity; větve stromů více evokující ruce, větve či věže jako penisy (nevytěšené stadium falické); problematika bílí v obrazech často vyjadřující trestající svědomí za nepřijatelné, zpravidla incestní představy (masurboce), nevýjimečně lesky, lámáná a praskání v zobrazovaných jevech (koláže) jako vizualizace tendence k projevům vzteku a ničení (žluté blesky častěji vyovídají o tres-tajícímu Superegu). Vztek, který vedl k ničení vnitřního objektu (introtjektu) a následně deprezi, nacházející svůj výraz mimo jiné i ve specifické zobrazovaných témata, např. v šerech zobrazovaných interierů, odrážejících nevědomou fantazii o pobytu v děložce.

Dalším případem je takové prožívání dítěte, které nenacházelo pochopení v jeho protějšku, zpravidla matce. Mám na mysli ty rané potřeby a strasti, na které seifobjekt adekvátně nereagoval a především je chybné, případně neodpovídajícím způsobem pojmenoval (interpretoval), a tím v dětské hlavě vyvolával zmatek (pláč dítěte interpretované nikoli jako bolesti břicha, ale jako jeho svěhlost, nebo pláč dítěte, které volá po matce, ona interpretuje nikoli jako úzkost, ale jako bolení břicha, případně jako vpadnutí dudlíku). Tento rozpor dítěte mezi jeho nevědomým prožitkem a jeho externím pojmenováním (pochopením a uchopením) nachází svůj výraz v takovém výtvarném projevu, v němž je autor více zaujat barvou (svou emocí), ale má problém s kresebným označením výtvarné myšlenky (s jejím pojmenováním), případně tam, kde barva (nezáměrně) nekorresponduje s prvkem výtvarně označovaným (posunutá barevnost). Si-

tuace, kdy dítě začalo pochybovat o své schopnosti testovat realitu, jsou výtvarně evokovány např. takovým výtvarným zpracováním korun stromů, ve kterém lze při různé posunutě barevnosti odpozorovat dětskou anatomickou představu o mozku.

Často se v praxi setkáváme s blokem ve výtvarném projevu. V zásadě má dvě podoby. První z nich je odpor k výtvarnému vyjadřování. Ačkoli je za tím skryto mnohé, lze jej interpretovat buď jako distanci k vlastním vnitřním obrazu, nebo jako odpor k iluzi vygenerované autorovou dětskou zkušeností.

Druhým typem bloku je zastavení v jisté fázi vývoje výtvarného projevu. Zpravidla se tomu děje v období konkrétním, které se v zásadě kryje s fází latence. Takové případy odrážejí problém autora se znázorněním iluze, především iluze prostorové. Lze si ale povšimnout i jevů dalších, jako např. zastavený čas, disproporčnost postav včetně neodpovídajících poměrů zobrazovaných prvků, plošnosti vítězí cí nad hloubkou, chybějícího kontrastu barev, světla a stínu atd. Ačkoli je faktickým smyslem takové fixace výtvarného projevu potřeba stát se malým dítětem s cílem obstát před svým svědomím, nevysvětluje to mechanismus jejího vzniku. Odmyslíme-li negativní vliv absence výtvarně metodického vedení na ŽŠ, příčinou jsou nevyřešené situace, s nimiž dítě nebylo schopno samo pohnout, či trauma, temně bylo dítě vystaveno a které následně zaměštnávaly jeho předvědomí na úkor vlivů aktuálního časoprostoru (viz T. H. Ogden) Tím, že aktuální stimuly mohly být zpracovány pouze na půdě racionálního úsudku, a nikoli v již „obsazené“ vnitřní realitě prostřednictvím fantazii, snů či obrazů, mohly pak často atakovat pouze dětské vědomí. Dítě se pak emočně zpozdňovalo, případně zastavilo a v souvislosti s rozšiřováním oblasti vědomí postupně docházelo k rozporu mezi úrovněmi jeho kognitivní a emoční zkušenosti.

Máme-li člověka oprostít od toxicky či jiným způsobem navozené iluze a navracet jej do reality, je třeba vedle prostoru respektovat i kategorii času a vycházet z toho, že minulost není poznatelná přímo, ale pouze zpřístupněná, v jejích důležitých reprezentacích, tedy v obrazech minulosti. Jestliže se minulost vyjadřuje v přibližnosti obrazů, de facto v reálných zhuštění, přenosu a přesunu psychologických intenzit, vizualizace a druhotného zpracování - tedy postupů, kterých využívá snová práce, bude zřejmě zapotřebí opustit pozici pojmových definic nezáčastněného pozorovatele a v zájmu věci rezignovat na statistiky, dotazníky, testy, zkrátka na to, čemu se dnes říká výzkum a co tento pojem podle mého názoru degraduje.

Svým článkem jsem se pokusil podpořit zastánce názoru o iluzi, které člověk po staletí podléhá, totiž že Já (vědomí) je pupkem světa; vyjádřit se k dnes již zbytnělému artefaktu, že motivy lidskému konání poskytuje fiktivní prostor vědomí a čas redukovány na přítomný; jinými slovy, že stimulem konstruktivního jednání člověka nemůže být jeho vůle, aniž by byla dekontaminovaná od infantilních nánosů. Chtěl jsem na půdě tohoto periodika touto formou komentovat diskusi mezi zastánci a odpůrci psychoanalýzy vedené v časopisu Psychologie dnes a vyjádřit se jak k mlžným oparům a „kompromisním útvaram“ vypouštěným do éteru jejími zastánci, resp. realizátory, tak k úsudkům jejích odpůrců podle mého názoru podbarvených jejich „vnější“ pozicí. Jako skalní volič se k prvním z nich obracím s datazem, zda-li postmoderní „ekumenická“ tendence nemá mít své hranice, resp. neměla-li by psychoanalýza jako rodič v zájmu zachování identity dávat větší pozor na riziko splynutí se svými dětmi?

(Mezititulky i zvýraznění v textu jsou redakční - pozn. red.)

Autor je arteterapeut.

Dobry den mi lekarí na psychiku

Martin Dokoupil

Dobry den mi lekarí na psychiku,

jen jsem vám chtěl napsat, že ty přesycenosti (residuum) mi jakoby přešly na novou formu. Včera jsem měl dva záchvaty, když ho mám odpoledne či přes den, druhý záchvat následuje ještě večer, začátek od 19:00 - 20:00 do 22:00 - 24:00. Každopádně poslední jsem měl 21. 10. 2006 a teď až 26. 10. 2006 a to 2x. Mezi tím jsem normální zdravý člověk, kt. pracuje, žije a rozdává radost a energii, kde může. Ráno po záchvatu jsem hrozně vyčerpaný, ale zdravě myslící a schopný jít do práce. Před přesycenostmi se objevují slabé smýšlenky, začínám být moc aktivní, pracovitý, zpívám si nahlas písničky atd. to pokračuje trochu méně ještě po přesycenosti, někdy ani to né.

Přesycenosti, všehojinak, pocity prožitého (ale jovi!), strachy o známé, lidi a o organizmy (živočichy, houby a rostliny), pocity opakujičho se a nic-nesedícího mi přešly všera i ve formu, že jsem měl i jakoby myšlenky ně-koho jiného, jako bych to nebyl já, předstraval jsem si, co si asi myslí ostatní lidé, kočky, zvířata atd. Měl jsem sto chutí vynechat zase léky, byl to pocit jakoby to způsobovaly právě ony.

Většinu věcí (jsem si už vyřešil, asi nebudu mít mocí děti, i když bych moc rád, alespoň jedno ne-li tři, aj. lidé mi tvrdí, že to chce čas. Možná, fyzicky na mně totiž není nic znát, jsem jakoby normální, jen s vyřeštěným výrazem. Svá „filozofická dílka“ a Příslaví česká hezká jsem všechny dal na mé <http://mujiweb.cz/www/> mdok , takže asi ovlivní spousty lidí k lepšímu žítí, ale sám sobě jakoby pomoci nemohu.

Chtěl bych se naučit ty stavy zvládat, uvědomovat si, že to přejde a bude zase dobře, což si v tu chvíli neuvědomuji. Nejsm scho-pen si ani seřadit léky, je to hrozný zmatek v hlavě, ale výpadky jsou nahrazeny jako-by v něčem normální, ne-li zvýšenou, inteli-gencí (ně nadarmo jsem v Mense, tedy už nepřispívám). Drží mě mimo jiné rodina, Ma-ruška (i když to občas zaskřípe, ale kde né?), věda, pokrok, zvědavost co přijde zítra, větší hříchy všech jiných, zahrádka, mé bonsaje a zkameněliny, symboly běžícího a nelíftostné-ho času...

Moc bych si přál, aby bylo všem lidem do-bře a měli se rádi. Kdyžby něco nového, zase se, s dovolením, ozvu.

S pozdravem, váš

Martin Dokoupil

PS: S vložením tohoto e-mailu, do mých zpráv souhlasím, kdyby bylo případně potřeba.

<http://mujiweb.cz/www/mdok>

Chtěl jsem „eště“ dodat, že při těch přesy-cenostech mi je tak psychicky moc špatně, že bych nejradši nebyl. A od tohoto se odvíjí myš-lenky na sebevraždu, ale zároveň jako bych měl strach o svůj život a životy mých blízkých, známých a lidí obecně. Při těch přesycenos-tech trpím jako zvíře a nejradši bych nebyl. Nevím „esi“, nezlepší-li se to do cca 10 let, aspoň trochu, bych neměl jít na přeléčení, ale aby ty stavy nebyly pak ještě horší a já to vůbec přežil, opravdu nevím ☹.

Došlo to tak daleko, že jsem si složil vlastní „mono“nektolog:
Já žil, pracoval, trpěl, věřil v Boha, už je dobře.

Směšné, že?

Na sezení s PhDr. Suchým bych se rád naučil myslet na to, že ten stav odezní, že je jen přechodný a bude zase dobře. Naučil jsem se relaxovat (denně před spánkem) a cv. denně TaiČi. A spousty jiných věcí. Jinak se hezky vyřešilo, že se s Maruškou chceme a že bychom možná uvažovali o 1 až 3 dětech, ale vše se mění, že? Měníme se i my.

Přeji hezký začátek týdne mí lékaří psychi-ky. Byl bych moc rád, kdybyste se sebou maxi-málně spolupracovali, což se asi děje : - D . S pozdravem

Martin

<http://mujiweb.cz/www/mdok>

Dobry den mi lekarí přes psychiku,

jen považuji za nutné, dát vám zprávu, v případě, že se vyskytne nějaký jev, kt. by měl být zaznamenán, abych na něj pak při sezení nezapomněl. Teď se mi vyskytla Přesy-cenost 03. 11. 2006 v 21:30, po zapití 2x Rivotril 0,5 mg po 2 hod. skončila a já usnul, ani nevím jak. Vyskytla se mi zase nemožnost zavřít oči, klepaly se mi víčka. Ráno jsem byl zase celý vyčerpaný, jako po maratonu, bolely mě svaly, jako by se v nich nahromadila ky-selina mléčná. Odpoledne jsem byl zase čilý, nevím, kdyby byl pracovní den, „esi“ bych šel do práce, to opravdu nevím. Pripadlo mi při této přesycenosti vše důvěrně známé, přitom jiné, opakující se... prostě nevím, ale bylo mi šíleně blbě, trpím jako zvíře. No, abych jen nebrečel, zdá se mi, že je to o trochu lepší ☹.

Příští týden se těším na shledanou. Žít se mu-sí ☺.

S pozdravem, váš

Martin

<http://mujiweb.cz/www/mdok>

Dobré dopoledne mí lékaří přes psy-chiku,

jen vás chci seznámit s výuceem, co jsem naimeloval sestřenicí Radce, je to pro mě dů-ležitě, neb tam popisují také své stavy:

Chci se naučit (a naučte se to, prosím, i vy!) relaxovat (viz mé <http://mujiweb.cz/www/mdok> - relax-aufogenní frénink), abych si před-stavil, jak v mozku, na tlustém obalu šedé kůry mozkové, přeskakují mezi neurony (buňkami) po synapších (spojích neuronů) vzruchy a já mys-lím. Dále pohled do dálí, kt. prý uklidňuje, na celek pracujících lidí, pohled do noční ob-lohy - nekonečného to vesmíru, prostě relaxo-vat, nechat vše plynout a mazat nepořítebné myšlenky a vzpomínky, hl. ty nepřijemné. Mys-lím, že mě drží symboly běžícího času (např.

zkameněliny) to, že se jednou dožiji 33, 40 a možná 99 let. To, co přijde. Nevěřím na ho-rskopy, kt. nejsou odpočítány od nebeských znamení = rovnodennosti, slunovraty, zatmění, úplňky a tak (viz články „10tero proti přesy-cenosti“ a „Logika“ na mých www).

Víte, co se mi stává? Jedu tramvají a vidím holku, řeknu si připomíná mi sousedku (hezká holka, co balil(a) bratra Filipa), ujedeme pár metrů a skutečně tam Verča Stoklásková jde. Nebo jedu tramvají a vzpomenu si na to, jak mi vypalovaly žilku na nose a jaké to stálo nekřesťanské peníze, no a za chvíli vidím tu sestřičku z Laser-Centra v Olomouci. Nuž tak. Někdy mám síly, že bych štipal pařezy a zase potom se stáhnu a jsem jak moucha v zimě...

Jinak, kromě těch přesyceností, se mám vcel-ku dobře. Chodím do práce, pracuji v PC fir-mě ProfiWH a mimo to беру plný invalidní dů-chod a jde mi nájem z mého bytu, takže fin. si nesažují, i když mám velké splátky a výlohy. Zdravotně, spíše ps., je to horší! Co druhý až čtvrtý den mívám většinou k večeru hrozně sta-ry, psychologové to prý nazývají přesycenost-mi. Celý se mi klepu, nemohu někdy zavřít oči, víčka se mi klepu, celý se třesu, zrychluje se mí myšlení, myšlenky se jakoby překrývají. Před-minule jsem měl jakoby myšlenky někoho jiné-ho (koček atd.), takže jsem měl sto chutí pře-stat brát léky, neboť mi připadalo, jakoby to způsobovaly právě ony. Před tím a někdy i zatím mívám tzv. smýšlenky, to jsou myšlenky na neredné věci a věci, co se nestaly, ale s exist. věcmi a lidmi. Zpívám si nahlas písničky (i sprostě přetextovávám) a to už vím, že pře-sycenost přijde. Přešly mi ty mé záchvaty v tu-hle formu a nikdo asi neví, co to je, jen se tomu říká „Residuum“, že na to nezabírají moc léky, „nepřekrývají to“. To jen tak ve zkratce, proto-že by se na to daly napsat asi skripta ☺.

Bonsaje, co sbírám, mám již na zemi zazi-mované a dále u babičky si spravují-eme! jiz-bičku, kde budu mít i policičky se svými zkame-nělinami. Čtu teď Hornička, co mi půjčila Mařenka.

„Esi“ vám vyzbyde čas, se mrkněte na mé - <http://mujiweb.cz/www/mdok>, zvl. v Liter. dílkách na Příslaví česká hezká, Mimipovičku, Sb. bás-

ní, Sci fi humoresky aj., no a ve Vědec. na mou spec. „lingvistiku“. Dal jsem tam všechny mé věci (výmysly), co považují za dobré pro filozof. žití ☺, tak to „dýžtak“ prolejte, udělaté mi i radost, pokud se nad něčím pozastavíte. JÓ a též se mrkněte na hl. stránce na Ostatní. Cítím se fyz. celkem v pohodě. Akorát jsem byl vypalovat prasklou žilku na nose (rodová vy) to znak ☺ i babky Boženky, tety Danky a Filidů) a z těch léků mám asi zlikvidovanou bioflóru, takže do sebe cpu vše možné i ne-možné, aby se to zlepšilo, neb mám z toho „podřenou rťku“ luž jsem byl i na vyšetření - vše je ale v pořádku ☺).

Martin
(ing.) Martin Dokoupil
Vrbátky 173
CZ-798 13 Vrbátky - Olomouc
M.Dokoupil@email.cz
<http://mujiweb.cz/www/mdok>
mobil: +420 724 777 699
<http://mujiweb.cz/www/mdok>

KOPY: Mí lékáři přes sch.

Ahoj čarodějko Radí,
doutám, že si vše, co jsem Ti poslal, řádně prostuduješ ☺ (A VYTIKNEŠ?). No, to jenom, abys věděla o čem se máme bavit a jaká je vlastně se mnou a mými děsnými stavy situace. Dostal jsem se k netu, neb jsem psal e-mail pro kamaráda a tak Ti též píši. Myslím, že nejlepší bude, když Ti pak zavolám z mobilu (Telefónica O2) na pevnou, tj. myslím za 2,- či 3,-; na Tvůj Vodafone (a T-mobil) je to 2x tolik za minutu, ale je to vlastně jedno, něco se pro to udělat musí, že jo ☺? No, je ze mě pěkný škrt, ale na dlouhé hovory, i když si s Maruš voláme, opravdu moc nemám. Mám sice pěkné příjmy, ale zase velké splátky a výdaje ☺. Ta rodinná konstelace je fakt zajímavá, myslím, že jsem to pochopil, ale kdo ovlivní, kdo tam přijde a jak se bude cítit nebo v tom je vlastně to „kouzlo“? No, když se podíváš na mé www, tak zjiš, že vše odvozuji od nějakých (např. desítkových) logických soustav (rovnodennosti, slunovraty, úplňky, cca dobu

existence lidstva, zatmění atd.) - viz Vědecké texty :-! na můch www! No, že sem furt ty www cpu, jsem Ti vysvětloval, teď jsem je zakončoval (přístupové heslo znám jen já) a s největší pravděpodobností na nich nebudu nic měnit, ani přidávat. Jako, že jsem ukončil nějaké velké období a když tak založím www nové (lepší :-D)I STEJNĚ BYCH BYL MOC RÁD, KDYBY SE NA TO NĚKDO PODÍVALI Z TVÉHO HLEDISKA (ČÁRODĚJNICKÉHO). POŘÁDNĚ TO PROSTUDOVAL, ŘEKL CO A JAK, POPŘ. NĚKDE PUBLIKOVAL.

Textoval jsem Ti už i té SMSce, že publikuji v časopisech Zrcadlo (selfhelp@volny.cz) a Kalendáři 2007 (integra.hana@volny.cz), kt. si lze objednat i zrušit zdarma? Si to, prosím, objednej (aspoň pár čísel) ☺. Myslím ale, že ten Selfhelp (Zrcadlo) má teď pro velký zájem přehněný e-mailbox, tak to zkušej ☺!

To jak si říkáš o našem dědovi Lechnerovi (shodou okolností jsem na jeho bratra Rosfu také myslival) je zvláštní, ale s dědou Dokoupilem mě tak nějak drželi nad hladinou, co se týče symbolu lidí, co všechno vytrpěli (vdky, mory, nemoci, utrpení...) a co by za ten můj život dali. A určitě je to tak, teď už ale na ně myslívám min., skoro vůbec, jakoby mě nějaká věc vedla, učila a já nabýval na samostatnosti. Také je zvláštní, že mi radivali (představoval jsem si = tak sch. zase nejsem :-D) profesoři, ze Střední zemědělské školy v Šumperku (PhDr. Víček a Ing. Vaněk), jako, drž se Dokoupile, ty to zvládneš, ale nebude to lehké, co projdeš Ty, projdou i ostatní, jsi vzor, všimni si, že Ti vykáme - Dokoupile, bude z tebe skála, oceň No a takové nesmysli jsem si představoval ☺. U dědů pak, drž se kluke můj, ty to zvládneš, „iseš“ přece náš, víš tak jsme trpěli my...

Poslední dobou, zdá se, se to ale trochu lepší, i když vlastně nikdo pořádně neví, z čeho mě léčí (ještě, že to není dědičné) ☺. Teď si začínám všimnat, že mě drží spíš to materiálo, když se zaměřím na neurony... ale to jsem Ti už psal a nebudu se opakovat ☺, ale jen tak si představ, jak to přeskakuje na synapsích ☺. Jinak mimo záchvatů jsem normální, tedy skoro, až na to, že sleduji, jak je např. krásná

ta má napsaná Hlaholice (mám ji taky), se na ni podívej ☺
TAK ČAU A AŽ BUDEŠ MÍT VŠE ŘÁDNĚ PŘEČTENO, TAK DEJ VĚDĚT (SMS, E-MAIL), AŽ TI TVÍ ČERTI USNOU ☺ ZAVOLÁM ☺. URČITĚ DEJ ALE VĚDĚT!!!!!!! A AŽ TI S TÍM

MANŽEL RENDA, KDYŽ TAK POMŮŽE, JDE PŘECI O RODINU, NO NĚ ☺?
Zdarec Mates
<http://mujiweb.cz/www/mdok>
:))
<http://mujiweb.cz/www/mdok>
Pozn. red.: Do textů autora jsme nezasahovali.

DOPRODEJ STARŠÍCH ROČNÍKŮ KONFRONTACÍ (předchůdce časopisu Psychoterapie):

Ročník 2001	výprodej	88 Kč (1 číslo 22 Kč)
Ročník 2002	výprodej	88 Kč (1 číslo 22 Kč)
Ročník 2003	sleva 66 %	94 Kč (jednotlivě: 25 Kč)
Ročník 2004	sleva 40 %	172 Kč (jednotlivě: 45 Kč)
Ročník 2005	sleva 25 %	215 Kč (jednotlivě: 55 Kč)
Ročník 2006	sleva 10 %	260 Kč (jednotlivě: 65 Kč)

Pravidelné PŘEDPLATNÉ časopisu PSYCHOTERAPIE

Při platbě do 31. 1. 2007

Při platbě po 1. 2. 2007

296 Kč (jednotlivě: 89 Kč)

340 Kč (jednotlivě: 89 Kč)

Napište si na adresu: psychoterapie@fss.muni.cz

Lou Andreas-Salomé

(Z dějin psychoanalytického hnutí)

Jaroslav Vacek

O podílu žen na rozvoji psychoanalytického hnutí až do Freudovy smrti (1939) se v odborném písemnictví mnoho nedozvíme. Kromě Anny Freudové se i některé další zaplasy do dějin hnutí (Marie Bonapartová, Jeanne Lampl-de Grootová, Sabina Spielreiová, Helena Deutschová a další. Mezi ně patří i Lou Andreas-Salomé (1861-1937), která poutavě vylíčila své zkušenosti ze svých vídeňských pobytů v letech 1912 a 1913 ve svém „deníku“ (3). Poměrně nevládně ocenění její osobnosti co by „kulturní kurzivou, jež nemohla mít jakékoliv hlubší ponění o analytickém procesu“ (6), „blouznivky ztotožňující boha a dábla“ (10) i její ambivalentní kvalifikaci jako „femme fatale“ (9). Mimořádně půvabná, inteligentní a vzdělaná žena upoutala mnoho významných mužů světa kultury konce 19. a první třetiny 20. století (5, 11). Pětadvacet let až do roku 1934 byla praktikující psychoanalytičkou – kráče v roce 1923 v německém Königsbergu (Královec) a poté v Göttingenu. Onemocněla rakovinou, v roce 1935 se podrobila operaci a zemřela ve svém domě „Loufried“ v göttingenské čtvrti Hainberg 5. února 1937. Třetí den po její smrti prohlédl dům „té čarodějnice z Hainbergu“ gestapo (5, 7, 9, 11).

Lou Andreas-Salomé se narodila 12. února 1861 v ruském Petrohradě jako šesté dítě a první dcera svých rodičů. Dva z pěti dříve narozených bratrů zemřeli v dětství. Její otec Gustav von Salomé (1804-1879) pocházel z francouzské hugenotské rodiny z Avignonu, která opustila Francii po revoluci a po delším pobytu ve Štrasburku se dostala přes Německo do Pobaltí, kde se tehdy usadila mnoho fran-

couzských emigrantů. Rodina se v Pobaltí poněmčila (1) a syna Gustava poslala již v jeho šestí letech do Petrohradu, kde absolvoval vzdělání ve vojenských školách. Následovala úspěšná armádní kariéra. Jako plukovník ruské armády ho v roce 1830 povýšil car Mikuláš I. (vládl 1825-1855) do šlechtického stavu. Do výslužby odcházel jako generál a státní, posléze i tajný rada. Jeho neruský původ nebyl jeho stírné kariéře na překážku, protože v tehdejší carské metropoli žilo mnoho cizinců a on patřil dokonce k důvěrným carovým přátelům. O devatenáct let mladší matka Louise Wilmová Salomé (1823-1913) se narodila v Petrohradě. Po otci, majiteli petrohradského cukrovaru, pocházela ze severoněmeckého rodu, žijícího v Pobaltí a po matce z dánského rodu Duvetů. Doma se mluvilo převážně německy, méně francouzsky a rusky, takže jazyková příprava Lou Salomé byla vynikající. Byla vychovávána v duchu protestantského pietismu a jejím učitelem byl neortodoxní racionalistický duchovní holandského vyslanectví v Petrohradě Henrik Gillot (1836-1916). Holanští emigranti měli kapli na Něvském prospektu a Gillot v ní kázal německy a holandsky. Nedošel vyslovovat ruské znění jejího křesťanského jména (lola), proto ji „překřtil“ na Lou. Pseudonym si ponechala natrvalo. Její mladistvé erotické vzplanutí ke Gillotovi prý s tělesnými kontakty spojena nebylo a sama ho ve zkruslené formě vylíčila ve své povídce „Ruth“ o přechodu smyslné lásky k duchovní. V šestnácti letech Lou z reformované evangelické církve oficiálně vystoupila (11). Kvůli získání cestovního pasu od carských úřadů bylo prý však nezbytné stvrdit její příslušnost k nějaké křesťanské církvi a tak byla aranžována její konfirmace v roce 1880 v Sandpoortu v Holandsku, kde ji o sedm let později Henrik Gillot církevně oddal s Andreasem. Stala se později i odpůrkyní křesťanství, snad i pod vlivem jejího pozdějšího přítele Fridericha Nietzsche (1, 5, 7, 9, 11).

Po otcově smrti (1879) odjela Lou do Curychu, aby studovala religionistiku a dějiny umění. Lou pobírala nevelkou ruskou penzi, přiznávanou prvorozeným dcerám ruských aristokratických rodin. V Curychu pěstovala čilé kon-

takty s tamními početnými a revolučně laděnými ruskými studenty. Její matka, požívající carskou generálskou penzi, odcestovala jako vdova za ní a po řadu let ji provázela při jejích poutích Evropou. V roce 1882 Lou vážně onemocněla (chrlení krve a tedy plicní tuberkulóza?) a matka ji odvezla do Říma, kde se ubytovaly v penziónu. V římském domě volnomyšlenkářské baronky Malvidy von Meysenburger se seznámila se svým víceletým intimním přítelem, dávno zapomenutým německým filozofem židovského původu, pocházejícím ze západního Pruska. Jmenoval se Paul Rée (1849-1901). Vystudoval v Německu práva a filozofii a byl od roku 1875 důvěrným přítelem Fridericha Nietzsche. Rée vystudoval později i medicínu a působil do konce života jako lékař lidumil nejprve v Prusku, později ve švýcarském Engadinu. Z jeho spisů o genealogii morálky Nietzsche čerpal. Friedrich Nietzsche (1844-1900) se s Lou setkal po příjezdu do Říma ve vatikánském chrámu svatého Petra. „Z takových hvězd jsem jeden druhému spadli?“ zvolal a své okouzlení („Je to neinteligentnější ze všech žen“) vyjádřil nabídkami k sňatku. Lou odmítla. Její skvostné dílo o jeho filozofii vyšlo v roce 1894. [Kniha „Friedrich Nietzsche in seinen Werken“ vyšla v roce 1996 i v českém překladu. Jsem si jist, že lepší vysvětlení Nietzscheho učení neexistuje.] (1, 2, 4, 5, 9, 11). Lou byla literárně činná již od roku 1895 a proslula hlavně svým pod pseudonymem „Henriette“ vydaným dílem „Im Kampf um Gott“. Po několikaletém soužití s Paulem Réem vstoupila v roce 1887 do „podivného“ manželství s německým orientalistou Friderichem Carlem Andreasem (1846-1930). Andreas působil po řadě dobrodružných výzkumných cest do Persie a Indie nejprve v Berlíně, později až do své smrti v Göttingenu, kde Lou s ním bydlela a zdá se, že spolu nikdy manželsky nežili, takže byl schopen tolerovat její četné milostné vztahy. „Žila s ním jako Marie s Josefem“ (9). Lou tolerovala naopak manželovy intimní kontakty s hospodyní Marií Stephanovou, matkou v roce 1905 narozené nemanželské Andreasovy dcery Marie, kterou Lou po jeho smrti v roce 1933 adoptovala (1, 2, 5, 11).

Její kultivovanost, jazykové znalosti, její mimořádný půvab a snad i aristokratický původ z ní učinily osobnost vítanou ve všech salónech. Během svého života kromě mnoha psychoanalytiků, jak se o nich zdáhy zmíním, patřily k jejím přátelům četné významné osobnosti kulturního života její doby: Richard a Cosima Wagnerovi, Lev Nikolajevič Tolstoj, August Strindberg, Frank Wedekind, Arthur Schnitzler, Felix Salten, Hugo Hofmannsthal, Ivan Sergejevič Turgeněv, Jakob Wassermann, Auguste Rodin, Franz Werfel, Max Scheler, Martin Buber, Gerhart Hauptmann, Ola Hanson, Knut Hamsun, Marie von Ebner-Eschenbachová, Georg Brandes a mnoho jiných (1, 5, 11). Nejintimnější vztahy ji však poutaly k slavnému německému lyrickému básníkovi Raineru Maria Rilkemu (1875-1926). Lou s ním seznámil v Mnichově v roce 1897 známý realističtý spisovatel Jakob Wassermann (1873-1934) poté, co Rilke po přečtení její esee „Jesus, der Jude“ toužil o čtrnáct let starší Lou poznat. Spolu s manželémd Andreasem s ním Lou podnikla v letech 1899 a 1900 i dvě cesty do Ruska. Po řadu let mu svou v podstatě psychofetištickou podporou pomáhala překonávat jeho závažné duševní krize, přesahující rámec běžné neurózy, kdy se ocital na samém okraji schizofrenního zhroucení. Kniha „Rainer Maria Rilke. Gedenkbuch“ z roku 1928 (2) je čtenářsky stejně náročná jako vlastní dílo proslulého lyrika. Její silné citového pouto na básníka se sdrůžovalo s prožitky viny. (1, 2). V roce 1901 už neunesla Rilkeovu „téměř dětskou závislost“, a přestože Rilke uzavřel jen krátce trvajícím manželstvím (1901-1902) s Rodinovou žačkou, sochařkou Clarou Westhoffovou, Lou s ním své písemné kontakty nikdy nepřerušila. Její dopisy se staly bohatým zdrojem poznání pro literární historiky (5, 10, 11). Lou s Rilkeem jednou otehotněla a potratila. Někteří tvrdí v rozporu s pravdou, že ho dokonce psychoanalyticky léčila. V zimě 1911-1912, a tedy ještě před jejím vídeňským pobytem, si Lou položila s ohledem na Rilkův kritický důstojný stav otázku, nemějí-li by se podrobit psychoanalýze. Rilke s tím souhlasil, Lou však toto řešení posléze odmítla. Později napsala, že „psy-

Freuda v jeho spise o Leonardu da Vinci: „Pudy a jejich přeměny jsou posledním poznatkem, ke kterému může psychoanalýza dospět... Protože pak umělecké nadání a schopnost k práci je úzce spojena se sublimací, jsme nuceni přiznat, že také výklad uměleckého nadání je psychoanalýze nepřístupný.“

K bližšímu seznámení s Freudem došlo na 3. psychoanalytickém kongresu ve Výmaru. Proběhl ve dnech 21. až 23. září 1911. Lou na kongres doprovodil švédský neurolog a psychoanalytik Paul Bjerre (1876-1963), s nímž se Lou seznámila při své návštěvě švédské spisovatelky Ellen Keyové (1849-1926). Bjerre byl se spisovatelkou příbuzný. Do Lou se zamiloval a ta s ním odjela do Stockholmu. Jeho zásluhou se Lou blíže seznámila s Freudovým učěním. Po výmarském kongresu ho Lou opustila, Bjerre však neodbytně naléhal na další setkání. Sešli se pak jen nakrátko třikrát, naposled v dubnu 1912. Bjerre psal o paranoie a pozvolna se přikláněl k Jungovým názorům, což labilizovalo vztahy Lou jako věrné Freudovy zastánkyně k němu ještě víc. Krátce po kongresu napsala Lou Freudovi, že se intenzivně zabývá psychoanalýzou a že by ráda za ním přijela. Freud jí srdečně do Vídně pozval a Lou v doprovodu známé herečky Ellen Delpové 26. října 1912 do Vídně přicestovala. Spolu s Delpovou se ubytovaly v hotelu (3), i když později Lou po jistou dobu bydlela v bytě Freudových. „Freudovým příbly nový člen rodiny... Lou Andreas-Salomé... cítil se v Berggasse jako doma... obývá po nějakou dobu jednu místnost ve velkém bytě... Brzo se začalo mluvit o její milostné aféře s Freudem, k žádné romanci však nedošlo...“ (9). Lou líčila Freuda jako harmonického laskavého nanevíc přátelského a nikdy mrzutého člověka. Obdobně vyznívaly její charakteristiky i všech ostatních příslušníků Freudovy rodiny. Freud udělil Lou jako jedinému účastníkovi středečních schůzek svých stoupenců taskovou výjimku. Směla se zúčastňovat čtvrtečních schůzek Adlerových stoupenců. U kokolavů jiného by to bylo pokládáno na velice nepatřičné.

Kniha „In der Schule bei Freud“ (3) s podtitulem „Tagebuch eines Jahres 1912-1913“

hoanalýza není aplikovatelná v hotového mělce bez jeho případně značného ohrožení“ (1, 2). Zcela jasné její rozhodnutí nebylo. Lehce vyloučit, že po svých bohatých kontaktech s genitálním básníkem se obávala případného poklesu jeho umělecké kreativity. Snad spoň intuitivně chápala, že Rilkoval duševní výštinost přeschovávala hranice běžné úzkost-nalostmi Freudova učení, cítila rizika takové seby, jako by předvívala Freudovu neadverbu terapeutickým možnostem psychoanalýzy v psychotických či hraničně psychotických průběhů. Lou Andreas-Salomé se seznamovala s Freudovým učěním s velkou pravděpodobností už od roku 1895, kdy byla vydána Freudova Breuerova „Studie o hysterii“ (3, 7). Vydavatel jejího díla a posledního životního přítele Ernestu Pfeifferovi vyprávěla její přítelkyně Lucia Morawitz o svém tehdejší setkání s Lou (3). Lou se jí světlila, že má smluvený termín návštěvy u Freuda. Bylo to rok po vydání její kvostné knihy o díle Friedricha Nietzsche (4), ož mohlo podnítit i Freudův zájem o setkání jeho autorkou. Göttlingových přítel Pfeiffer, autor doslovu ke knize Lou Andreas-Salomé In der Schule bei Freud“ (Tagebuch eines Jahres 1912/1913), v něm vysvětlil okolnosti vzniku těchto vzpomínek na Freuda a další osobnosti psychoanalytického hnutí ve zmíněných letech. Lou si vedla podrobný deník („malá knížka v červené kůži“), své vzpomínky doplnila o své záznamy z jiného sešitku a připojila své vzpomínky na pobyt R. M. Rilka v Göttlingenu v roce 1913. Je pravděpodobné, že významným stimulem jejího zájmu o psychoanalýzu byla její bezradnost v hodnocení Rilkoval nepříznivého duševního stavu (2), možná i její indoktrinace Nietzscheho filozofii (4), jejíž některé závěry pomdhaly Freudovi ve výstavbě jeho převratného učení (více o tom později). Pfeiffer soudí, že Lou byla na psychoanalýzu připravena. Byli-li její pokus o psychoanalytickou interpretaci celoživotních duševních trýznění genitálního výstřední nebo ne, nelze ani v současnosti rozhodnout. Psychopatologický oodíl v jeho tvorbě stojí mimo diskusi. Roději se alibisticky ohléháme na vyjádření Sigmunda

le skutečným deníkem s přesným vyznačením dat většně dnů v týdnu. Lou popsala svá setkání s mnoha tehdejšími koryfeji teorií hlubinné psychologie (Freud, Adler, Jung, Stekel, Rank, Federn, Sachs, Ferenczi) včetně stručných zápisů o rozhovorech s nimi, svém souhlasu či kritice postav i jejich výkladům. Čtenář jejího „deníku“ se dozví i o méně známých kolech Freuda, Adlera a Junga (Sadger, Fortmüller, Oppenheim, Hirschmann, Reiter aj.), arci též o známých osobnostech hnutí, s nimiž se Lou osobně ze svého vídeňského pobytu nese-tkala (Putnam, Eitingon, Abraham aj.). Zajímavé jsou její záznamy o setkáních s pozoruhodnými sympatizanty s hnutím (Victor Emil Freiherr von Gebssattel, Max Scheler). Nejméně zřejmější kontakty pěstovala s Viktorem Tauskem, jenž mívá jako vynikající řečník pravidelné přednášky na různá psychoanalytická témata.

Psychoanalytická literatura se o Tauskovi zmiňuje jen výjimečně a ani tak zevrubně. Ellenberger (7) se o něm nezmiňuje. Tausk pocházel z Chorvatska, po studiu práv se stal soudcem v Bosně, následkem jakéhosi tíživého životního zážitku se této funkce vzdal, pracoval nějakou dobu v Berlíně a ve Vídni jako žurnalista a nedlouho před první světovou válkou vystudoval ve Vídni medicínu. Od roku 1909 se zúčastňoval aktivit Freudových přívrženců, měl ve Vídni praxi jako „Nervenarzt“, po svém odvodu do armády pracoval v ní jako „Oberarzt“ a po konci války se ocitl v tíživé existenční situaci. Byl rozvedený a otec dvou synů, navázal známost s jinou ženou a pouhých čtrnáct dnů před plánovanou svatbou ve věku 42 let spáchal sebevraždu. Za pobytu Lou Andreas-Salomé se stal jejím nerozlučným průvodcem a učitelem, takže se mezi nimi vyvinul krátký milostný vztah. Zanechal dopisy na rozloučenou nejen pro svou snoubenku a pro první manželku, nýbrž i pro Freuda. Skutečný důvod jeho sebevraždy se nepodařilo odhalit. Ve Freudově kroužku až na zcela nepatřičné výjimky náležel k jeho „věrným“. Za války zveřejnil několik prací o tzv. válečných neurózách. Lou obdržela oznámení o jeho smrti od Freuda dne 1. 8. 1919: „Ubohý Tausk,

lehož jste nějakou dobu vyznamenávala svým přátelstvím, ukončil 3. 7. svůj život. Vrdl se narušený hrůzami války, měl si znovu ve Vídni za nepříznivých podmínek vybudovat existenci, o níž jej připravilo jeho odvedení do války... rozhodl se však jinak... ve svém dopise mě osobně potvrzuje svou věrnost psychoanalýze a děkuje mi...“ (3)

Lou líčí ve svém deníku mnoho zajímavých okolností z historie psychoanalytického hnutí v průběhu přibližně ročního pobytu ve Vídni (26. 10. 1912 s krátkou návštěvou Ferencziho v Budapešti počátkem dubna 1913, pobyt „doma“ v Göttlingenu do 21. 8. 1913 s krátkým návratem do Vídně do 5. září 1913 a s účastí na 4. psychoanalytickém kongresu v Mnichově ve dnech 7. a 8. září 1913. Kongrem října 1913 si pobyla ještě u Eitingona v Berlíně, čímž skončily její osobní kontakty s předáky hnutí. O některých svých „psychoanalytických zkušenostech“ se Lou kromě svého „deníku“ zmínila i ve svých pamětech (z pozůstalosti zveřejněných Ernstem Pfeifferem poprvé v roce 1951 a v českém překladu vydaný v Praze v roce 2001 pod titulem „Ohlédnutí za životem“) (1).

Jednotlivé kapitoly „deníku“ se vztahují ke středečním schůzkám u Freuda („Kolleg“), čtvrtečním u Adlera („Adler-Kreis“), k účastí na Tauskových lekcích („Tausk-Kursus“) a podobně. Překvapuje, že se některé akce konaly i v poslušárnách vídeňské psychiatrické kliniky, když v jejím čele stál profesor Julius Wagner-Jauregg (1857-1940), proslulý svým hostitním postojem vůči psychoanalýze, zejména Freudovi. Lou byla svědkem rozporů mezi Freudem a Stekelem („Stekel-Kampf“), kdy šlo o vydávání periodika „Zentralblatt für Psychoanalyse“ (1910 v redakci Freuda, Adlera a Stekela), který následoval v roce 1912 časopis „Imago“ (Freud, Rank, Sachs) a v roce 1913 „Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse“ (Freud, Rank, Ferenczi), od roku 1920 posléze „Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse“. Definitivní rozchod Freuda s Adlerem v únoru 1911 byl stále oživovanou minulosí a Lou mu věnovala hodně pozornosti. Adlerovo vládné a vstřícné chování nebylo pře-

Salomé z roku 1916 (Imago IV.) s titulkem „Anal“ und „Sexual“. Týkal se pojmu „andální charakter“.

Ve svém životopise (1) Lou napsala, že se v roce 1913 zdálo, že Freudova teorie je už hotová. K překvapení jeho stoupenců však došlo k velké metamorfóze. Rozdíl byl v tom, že Freudovy teoretické závěry už nebyly většinou shrnuty v jednom spise tak, jak tomu bylo dříve, například ve „Výkladu snů“ (1900) nebo v „Třech pojednáních k teorii sexuality“ (1905), nýbrž v celé řadě článků a malých monografií, jež vycházely v průběhu deseti let. Freud mnoho hypotéz pozměnil a něco i vypustil. Změnil teorii pudů, výklad narcismu, vytěsnění a sublimace i mnoho jiného. V diskusích s Lou v roce 1912 trval na existenci „nesexuálních pudových sil“ („Ich- Triebe“) vedle sexuálního pudu. Změnu vyjádřil lapidárně později: „Po delším váhání jsme se rozhodli předpokládat, že existují jen dva základní pudy - Eros a destruktivní pud... ten nazýváme „také pudem smrti...“ (8). Freudovy zdrtělené postoje vůči „parapsycho- logickým“ fenoménům (telepatie) a filozofii Lou v deníku potvrzuje.

Na pořadu středečních večerů byla i kritika Adlerových hypotéz příčin neuróz. Jaká méněcennost orgánů? Sem tam se něco nalezne, nějaký fyzický hendikep, většina neuróz však postihne osoby tělesně zcela intaktní. Lou poznamenala: „Adlerův spis o méněcennosti orgánů mě zaujal, není však nijakou náhradou za Freudovo učení.“ (3). Víc místa věnuje Lou diskusím o vytěsnění, jak to Freud v roce 1915 sumarizoval („Všechno vytěsněné musí zůstat nevědomé... vytěsněné se však s nevědomým plně nekryje. Nevědomí má větší rozsah a vytěsněné je pouhou součástí nevědomého...“). Lou připomíná notoricky známý nesoulad mezi Freudem a Jungem v této věci a cituje Jungova slova, že „jak známo, omezují se obsahy nevědomého podle Freudova názoru na infantilní tendence, které byly v důsledku svého inkompatibilního obsahu vytěsněny...“ Známe pojmy primárního a sekundárního vytěsnění zde Lou neuvádí, leč z Freudova díla „Das Ich und das Es“ (1923) cituje, že „s pomocí Nad- Já čerpá Já způsobem nám dosud neznámým

z Ono, tedy z nevědomí, nahromaděné zkušenosti z dřívější doby“ (3). V té době Jungova hypotéza kolektivního nevědomí s archetypy neexistovala. Už v lednu 1913 si Lou poznamenala, že se stále více rysují názny rozkolu mezi Freudem a Jungem, jak to pochopila z rozhovoru s mnichovským analytikem a příslušníkem curyšské a tedy Jungovy skupiny doktorem Seifem. Před vánočními prázdninami v roce 1912 se Lou s Freudem loučila. Byl v dobrém rozmaru a spontánně jí vykládal své názory na léčebné úspěchy u neurotiků (úspěch tehdy, když se získá ze slasti - „ Lustgewinn“ - stal nadbytečným, jelikož se na něm neuróza zakládá) i svůj pohled na přenos (nejde o sugestivní vliv, má zdroj v respektu k otci a vyvěrá z infantilní sexuality atd.). Genialita se rodí z pádu afektivních překážek (Widerstände), banditní člověk žádné nemá, neurotik toho není schopen, u kreativního člověka z toho rezultuje tvorivost. Analyzovaný pacient je na rozdíl od somaticky chorého spolupracovníkem lékaře. Hned 2. ledna 1913 proběhl další rozhovor Lou s Freudem, jenž si neodpustil trochu ironizující poznámku na její adresu: „Zdá se mi, že vy pohlížíte na analýzu jako na nějaký vánoční dárek.“ V řadě středečních zasedání se diskutovalo o sexuálních rozdílech, masturbaci, bisexualitě a homosexualitě a sexuálních perverzích, počátkem jara 1913 byl na pořadu dne narcismus (např. aforismus, že umělec ke své tvorbě potřebuje infantilněnarcistickou všemohoucnost myšlenek). Tausk vložil přechod od úzkosti k hufkavosti, fobie je přestavbou agrese, ceremoniál anankasta přestavbou fobie, za vším vězí úzkost a Freud to doplnil, že tak jako v náboženství jde o obrannou a ochranná opatření, takže nufkavá neuroza je „patologický profějšek náboženství“, magie se váže na strach z ohrožení života pomocí imitace či fingování nějaké přírodní zákonitosti atd.

Velké diskusní večery ve dnech 12. a 14. března 1913 se týkaly mimo jiné otázek vývojových teorií a už zřetelněji se mluvilo o Jungově koncepci nevědomí. „Neurotici tuší a cítí jen něco z toho nevědomí, přinejmenším nám, byť zkrlesně a nepochopeně, odtud zprávy, kte-

ré my potkáváme pouze ve snu a tak nám připadají bláznivější, současně však i vědomněji než jednodušeji zdraví. Nejménějším to dělají psychotici, o nichž Jung krásně říká, že trpí feminiscencí lidstva...“ Tausk doplnil diskusi úvahami o protikladu racionálního a intuitivního a v rozhovoru s Lou míní, že i nadděle nezbytně potřebujeme metafyzické pojmy a to bez ohledu na to, co původně znamenaly. Bez nich by nám chyběla jakási abeceda. Po slední návštěva Lou u Freuda je datována 6. dubna 1914. U čaje se hovořilo o perverzích i o mnoha bazálních principech Freudova učení (vytěsněné není jediným obsahem nevědomí, neuróza je oboustranná porucha Já-pudu a pudu sexuálního, definice cenzury má zůstat zatřím otevřená, ve snu mohou latentní sexuální obsahy získat asexuální formu a naopak, Já-faktor je stejně významný jako faktor sexuální atd.)

Od 7. do 9. dubna 1913 pobývala Lou v Budapešti u Ferenczho. „Jeho čas ještě přijde“, komentovala Lou jeho názory. Za svého následujícího pobytu v Göttingenu sepsala Lou kritický dopis Adlerovi a Adler ihned odpověděl: „Vaše kritika mě z rovnováhy nevyvede.“ Cestou do Vídně koncem srpna 1913 se Lou zastavila v Mnichově u Gebssattela. Hovořil s ní o Rillem a Lou si poznamenala: „Veškeré umění je podmíněno cestou manifestace vytěsněných komplexů“ (generalizace sotva přijatelná). Pouze čtrnáct dní ve Vídni, téměř výhradně s Tauskem. Bavili se o filozofických konsekvencích psychoanalýzy a Tausk si stýskal na rodinné problémy. Lou usoudila, že se Tausk pokouší stát se (ideativně) Freudovým synem, arci i s tím, co k tomu patří: „Sich-zum-Sohn-machen“ a tedy „Den-Vater-dafür-hassen“.

Ve dnech 7. a 8. září 1913 se konal mnichovský psychoanalytický kongres a Lou (Rilke tam byl s ní) znepokojily Jungovy agresivní postoje k Freudovi („Ještě před dvěma roky Jung, robustní veselá a tryskající vitalita, nyní vážný, čistá agresivita, ctižádost, duchovní brutalita...“). Ve svém „životopise“ (1) se Lou k této situaci vrátila (Jungovo chování bylo dogmatické a agresivní, Freud se ocitl v defenzivě

a s maximálními potížemi potlačoval své po-
hnutí z toho, že se tak k němu choval jeho „syn“
Jung, jehož měl rád.

Po mnichovském kongresu došlo k několika
setkáním s významnými lidmi. Ferenczi si slyš-
kal na pocity zneuznání. Míval je už v dětství
a teď se to vrátilo. Rilke si spolu s Lou poseděli
s Freudem jednoho večera v mnichovském
„Hofgartenu“. Rilke mu to nedalo, aby na Freu-
dovi nevyzvídal o svých trýznivých prožitcích
přenosu myšlenek. Freud byl, jako vždy ve vzta-
hu k okultismu a parapsychologii, nanejvýš
zdrženlivý. Setkali se se schizofrenním pro-
fesorem experimentální chemie z Freisingu
v Mnichova Ludwigem Staudenmaierem, jenž
v roce 1913 vydal spis o svých psychiatrických
zážitcích („Die Magie als experimentelle Na-
turwissenschaft“) s tvrzením, že se jeho podvě-
domí osamostatnilo. Slychal „hlasy a mával ví-
diny historicky významných postav s ním
hovořících. Jak se při jeho výkladech cítil Rilke,
Lou neprozradila. Staudenmaierovo léčení mu
bez pochyby zcela cizí nebylo. Počátkem října
1913 cestoval Lou v Rilkově doprovodu
do Drážďan a setkali se s Franzem Werfelem.
„Obejmout bych ho nemohl,“ pronesl Rilke
na adresu svého pražského rodáka. Koncem
října 1913 vedla Lou rozhovory v Berlíně
s Eitingonem a Abrahamem (možnost přecho-
du neurózy do psychózy a problém maniode-
presivity). Návrat do Göttingenu počátkem
prosince 1913 uzavřela s psychoanalýzou jen
vzdáleně souvisejícími spekulacemi o Bohu.

S Freudem se Lou osobně setkala později
ještě jednou v roce 1928. Při příležitosti jeho
75. narozenin napsala „otevřený dopis“ s ti-
tulkem „Můj dík Freudovi“ („Mein Dank an
Freud“), vydaný v roce 1931 ve Vídni. Freud
řikal, že je Lou „básníkem psychoanalýzy“, za-
tímco on sám jen prózu. (9)

Ellenberger (7) má za největší zásluhu Lou
Andreas-Salomé, že poukázala na úzké sou-
vislosti Freudovy nauky a filozofa Friedricha
Nietzscheho (1, 3, 4), jehož idejemi byla prosá-
nuta celá generace významných lidí na konci
19. století. Sám Freud doznal, že se mnohé
jeho představy pozoruhodně kryjí s názory to-
hoto filozofa. Z toho důvodu se dlouho zevrub-

nému studiu jeho díla vyhýbal, aby se vyvára-
val rizika ovlivnění svého učení zvenčí. V jeho
době však nebylo třeba jeho spisy podrobně
studovat. Všude se o jeho idejích psalo a ho-
vořilo. Vliv Nietzscheovy filozofie na dynamic-
kou psychiatrii ohromný byl (7). Slova i činy
jsoou konečně manifestací neuvědomova-
ných pudových impulzů, nevědomí pro filozofa
i Freuda říší divokých zvířecích instinkтів, nena-
cházejících příпустné vyjadřovací formy. Vyro-
stly z dřívějších vývojových stadií jedince i lid-
stva a nalezly svůj výraz ve snech, vášních
a důševních chorobách. Nietzsche znal psy-
chickou energii, psal o latentní či utlumené,
o přenosu energie z jednoho pudu na jiný
a už před Freudem spatřoval duši jako systém
na sebe narážejících i splývajících pudů.
Na rozdíl od Freuda nestavěl však sexuální
pud, nýbrž pud agrese a sebebičení do po-
před (proto bývá Nietzsche častěji spojován
s Adlerem, kde jeho „vše k moci“ je spojováno
s Adlerovou hypotézou o vůli k nadřazenosti
v boji s prožitky méněcennosti). I termín „ona-
[id]“ pochází z filozofova „Zarathustru“. Výraz
„sublimace“ je nejednou ve filozofově díle zmí-
něn. Totéž platí o „vytěsnění“ filozofovo „Hem-
mung“). Otcovské a mateřské imago jsou v jeho
díle implicitně obsaženy. „Resentiment“ Fridri-
cha Nietzscheho? Freudovy prožitky viny a vý-
klad Nad-Já. A Freudův spis „Unbehagen in
der Kultur“ (Sřisněnost z kultury)? Filozofovo dílo
„Genealogie der Moral“, že? (Civilizace pos-
tuluje zřkaz ukojování pudových potřeb).
A Freudův článek „Smutek a melancholie“
(1916-1917)? Nářky a stížnosti lidí vyrůstají
z touhy po pomstě. Jsou obžalobou („Ihre Kla-
gen sind Anklagen“). Nietzsche napsal totéž
 („Lidské, příliš lidské“). Lou Andreas-Salomé
odhalila ve Freudově nauce i „nadčlověka“.
Překonal konflikt mezi konvenční morálkou
a svými pudovými potřebami. Nliterně se osvo-
bodil a postavil před sebe své hodnotová
měřítka. Etabloval se ve vlastní morálce. Překo-
nal sám sebe jako neurotik po úspěšné analy-
ze. Ani vztahy k Jungovi nelze zamíčet. Zara-
thustra, jakožto „sekundární filozofova osob-
nost“, se pozvolna rozvíjel v jeho nevědomí.
Vynesl na povrch chromné kvantum archetypů.

O pět let starší Freud přežil svou začku
o dva a půl roku. Z února 1937 pochází jeho
už v anglické emigraci sepsaný nekrológ: „Dne
5. února tohoto roku zemřela klidnou smrtí
ve svém domku v Göttingenu paní Lou Andre-
as-Salomé ve věku 76 let. V posledních pěta-
dvaceti letech svého života patřila tato mimo-
řádná žena psychoanalýze a přispěla do ní
cennými vědeckými pracemi a prakticky jí i vy-
konávala. Mohu říci, že to bylo pro nás všech-
ny velkou ctí, že vstoupila do řad našich spolu-
pracovníků, aby obhájovala pravdivé obsahy
psychoanalytického učení. Vědělo se, že jí ja-
ko mladou dívkou poutalo intenzivní přátelství
s Friedrichem Nietzsche, jež se opíralo o hlubo-
ké pochopení jeho odvážných idejí. Tento vztah
byl náhle ukončen poté, co odmítla jeho na-
bídku sňatku. Z pozdějších let je známo, že se
stála jak múzou, tak i starostlivou matkou vel-
kého a v životě bezmocného básníka Rainera
Marrii Rilkeho. Jinak však zůstala její osobnost
v temnotách. Vyznačovala se neobyčejnou
skromností a diskretností. O svých vlastních
poetických a literárních produktech nikdy ne-
hovořila. Zřejmě si byla vědoma toho, kde je
třeba hledat skutečné životní hodnoty. Kdo se
jí víc přiblížil, získal nejsilnější dojem o oprav-
dovosti a harmonii její bytosti a mohl k vlastní-
mu údivu zjistit, že jí byly cizí všechny ženské
a vůbec lidské slabosti nebo že je během své-
ho života dokázala překonat. Ve Vídni se kdy-
si odehrál pohnutý úsek jejího života, v roce

1912 se do Vídne vrátila, aby se nechala uvést
do psychoanalýzy. Matje dcera, která s ní byla
důvěrně spřátelena, slyšela od ní její politová-
ní, že se s psychoanalýzou neseškala již ve svém
mládí. Tehdy bohužel ještě ani neexistovala.“

Kontakt na autora: MUDr. Jaroslav Vacek Lesní
15, 360 07 Karlovy Vary

POUŽITÁ LITERATURA:

1 Andreas-Salomé, L.: Ohlédnutí za životem [Náčrt
několika vzpomínek], Překlad A. Bláhová, Praha,
Nokl. Marie Chřibíková, One Woman Press, 2001.
2 Andreas-Salomé, L.; Rainer Maria Rilke. Překlad
A. Bláhová, Praha, Torst, 1994.
3 Andreas-Salomé, L.: In der Schule bei Freud. [Tage-
buch eines Jahres 1912-1913]. München, Kinkler
Verlag, 1965.
4 Andreas-Salomé, L.; Friedrich Nietzsche ve svých
dílech. Překlad A. Bláhová, Praha, Torst, 1996.
5 Bláhová, A.; Daslov. In: viz ad 2
6 Černošek, M.; Sigmund Freud, dobyvatel nevě-
domí. Praha, Litomyšl, Paseka, 1996.
7 Ellenberger, H. F.: Die Entdeckung des Unbewuss-
ten. Bern, Hans Huber Verlag, 1985.
8 Freud, S.: Nástín psychoanalýzy. Překlad M. Ko-
pal. In: Spisy z pozůstalosti 1892-1938. Praha,
Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek, 1966.
9 Markus, G.; Sigmund Freud a tajemství duše. Pre-
klad E. Červinková. Praha, Litomyšl, Paseka, 2002.
10 Preisner, R.: Od „Obětí lártm“ k „Zápisům Malta
Lauridse Brigga“. In: Rainer Maria Rilke: Zápisky Malta
Lauridse Brigga. Překlad J. Suchý, Praha, Mladá
fronta, 1967.
11 Salzer, A., Tunk, E. von et al.: Illustrierte Geschich-
te der deutschen Literatur in sechs Bänden. Band
V. (Das 20. Jahrhundert). Frechen, Komet MA-Ser-
vice und Verlagsgesellschaft, rok vydání neuveden.

Konstelace, komunismus, válka a šamanismus

2. konference systemických konstelací v Praze

Jaroslav Simon

Ve dnech 12.-14. května proběhla v Praze už druhá konference systemických konstelací. Organizoval ji opět Jan Brjý a byla opět otevřená - terapeutům i laikům, těm, co konstelace dělají, i těm, co se o ně zajímají. Bylo na ní daleko více lektorů - patnáct, a tentokrát se jí kromě našich lektorů zúčastnili nově i lektoři konstelací ze zahraničí:

Moa Doris Grovenstette (Německo) - v České republice vede semináře konstelací již delší dobu.

Marianne Franke-Gricksch (Německo) - na konferenci představila svou novou knihu v češtině „Patriš k nám“ (nakladatelství Sham-bhal), ve které popisuje už tři konstelací ve školách s dětmi.

Daan van Kampenhout (Holandsko) - ve své práci spojuje rodinné konstelace, šamanské rituály a chasidské písně a věnuje se kolektivním traumátům - trauma holocaustu a traumatické následky kolonialismu. Pracuje v Evropě, Izraeli, USA.

Dr. Wilfried Nelles (Německo) - sociolog a psycholog, ředitel Evropské akademie systemických konstelací, autor několika knih (u nás vyšly „Rodinné konstelace“ v nakladatelství Alternativa), na konferenci prezentoval téma - jak zacházíme s minulostí, o památce a zapomnění a o poutech mezi oběmi a pachatelé.

Prof. Dr. Franz Ruppert (Německo) autor několika knih o souvislostech mezi rodinnými traumaty a psychickými poruchami.

A samozřejmě i Ivan Verný z Curychu. Ale Ivana už neberu jako zahraničního ☺

Na konferenci zaznělo více témat, mj.: politické konstelace, konstelace na školách a s dětmi, práce s traumaty v konstelacích, o památce a zapomenutí - vina a usmíření, práce s učitelé, techniky v individualizovaných práci s konstelacemi, symptomy a systémy, násilí v rodině, finanční konstelace, psychotherapie a konstelace, šamanismus a konstelace, a další.

Chtěl bych uvést pár prožitků, které byly pro mne zajímavé.

Komunismus

V rámci svého workshopu o práci s traumaty v konstelacích jsem na závěr stavěl téma, které mne velmi zajímá - trauma komunismu. Zajímá mne z důvodů osobních - pocházím z rodiny, kde byli komunisté, ale i ti, kteří byli komunisty velmi postižení, ale i společenských - ošetření tohoto tématu ve společnosti.

Vybral jsem a postavil do systému 5 zástupců: za komunismus, komunisty, oběti komunismu, bojovníky proti komunismu a ty, kteří nebyli komunismem postižení. Představitelé zastupovali velmi obecně definované skupiny lidí. To má samozřejmě svá omezení.

Průběh byl ve zkratce tento (připomeňme si, že konstelace nejsou psychodrama, lidé dělají a říkájí jen to, co jim vnuká "energie v poli" či co je s ní v souladu):

Zástupce komunismu si po chvíli vylezl na židli a mocně se rozpínal, vídl rukama do prostoru. Zástupkyňe komunistů se postavila před něj. Po nějaké době jí napadlo mnoho pozitiv-

ních idejí, které chtěla dále šířit do světa. Ostatní to pozorovali zdálky. Oběti odešly na okraj místnosti a postavily se ke všem bokem s časově ochromeným tělem.

Bojovníci se přiblížili ke komunistce, která se stále tvářila pozitivně. Říkala: „Já nevím, co po mně chtějí. Cítím z nich tlak a agresi.“

Později jsem postavil dalšího představitele - to zlé, co komunisté způsobili. Zástupce v této roli ihned cítil obrovskou tíhu a musel si lehnout na zem. Nepostižení postupně vstoupili do děje. Nechal jsem je ukázat na ležící figuru a říci komunistům: „To se dělo ve jménu vaší ideologie.“ Nepostižení a bojovníci se hluboce uklonili tomu zlému, co se dělo. Zástupkyňe komunistů se na to dívala a řekla: „To mě přivádí ze světa idejí k realitě. Začíná mi to být také líto.“

Oběti se stále drželi hodně daleko od ostatních a nedělalo jim dobře, když se k nim přiblížila zástupkyňe bojovníků, byla to příliš silná energie. Na dotaz, zda by se komunistika přihlásila k odpovědnosti, odvětila: „Ano, ale to není jenom naše vina, ale i těch, kteří si to nechali líbit.“ Nepostižení řekli: „My jí musíme pořádkem hlídat, musí být pořád konfrontovaná s realitou, jinak se vrátí do světa idejí.“ Když komunistka přijala svou část odpovědnosti, to zlé, ležící na zemi, pocítilo klid a usmíření.

Postavil jsem další figuru - Poučení, aby se to zlé již neopakovalo. Komunistka řekla: „Pro nás je důležité, aby se z toho poučili i oni - ti, kteří bojovali, i ti nepostižení.“ Bojovníci a nepostižení se hluboce uklonili obětem. Oběti komunistě se na sebe začali dívat, ale nebyli schopni slova. Oběti řekli: „Je ještě příliš brzy. Je to stále moc silné.“ Avšak obrátili se k ostatním a přistoupili blíže. Potom jsem systém ukončil. Díky práci se systémy získalo pro mne klavní (nejen pornikům) jako výraz úcty hluboký obsah. V následujícím systému bylo i klanění málo.

Válka

Už jsem mnohokrát stál v systému jako představitel. Přesto mne fascinuje, že každý systém je jiný a každá role je líná.

Na workshopu, kde se Ivan Verný věnoval práci se symptomy, jsem byl vybrán do jedné z rolí. Po postavě jsem byl rychle začal cítit, že nemám téměř žádný kontakt s ostatními. Zajímaly mne pouze pruhy na zemi, to byl můj jediný zájem - zkoumat pruhy na zemi. Sam jsem vůbec nechápal proč, ale bylo to z nějakého důvodu důležité. Pokud se ke mně ostatní přiblížili, vnímal jsem to velmi rušivě, protože mne vytrhávali z mého světa.

Pak mne Ivan nechal následovat svůj impuls, více se poddat tendenci, kterou jsem cítil. Měl jsem potřebu lehnout si na břicho. Když jsem ležel, věděl jsem, že tam neležím sám. Ivan komunikoval s tím, kdo si systém stavěl. Když zmínil, že jeho dědeček byl ve válce, to se mne dotklo, slovo válka ve mne zarezovalo. Ivan nechal vedle mne na zem položit několik dalších lidí - představitelů mrtvých. „To je správné, je nás tady hodně,“ cítil jsem. Nevnímal jsem je osobně, jako mé příbuzné, ale jako skupinu lidí, kteří k sobě nějakým způsobem patří. Jen jsme leželi na zemi a tíše se na sebe dívali. Potom jedna z ležících žen začala cítit, že ke mně patří, že je moje dcera a začala se ke mně natahovat. To jsem neunesl a musel jsem se obrátit na druhou stranu. Vnímal jsem ji pozitivně, ale přesto jsem se musel odvrátit. Už by toho na mne bylo moc. Ležel jsem na zemi a už nebylo kam padnout hlouběji pod tou říhou. Prál jsem jí všechno dobré, ale ať po mně prosím nic nechce, ať se ke mně nenatahuje, nejsem jí schopen vůbec nic dát. Vábec nic. Jen to přání.

Dívali jsme se na sebe s mrtvými a bylo tiicho. Vábec se nedalo nic dělat, nemělo smysl

Rodinné konstelace jsou založeny na řešení problémů. Léčivé věty řeší problém. Šamanismus jde na to jinak. Odvrací se od problémů v rodině a obrací se k předkům a prosí o sílu. Předvedl ukázkou své práce s konstelacemi.

Použil při ní představitele - předky, kteří přišli z dávných dob, kteří už se nezajímají o problémy tohoto světa, kteří zemřeli již dávno a došli míru. Sympatické mi bylo, že nikoho k ničemu nenutil, vše se odvíjelo spontánně za jeho asistence. Bylo to v kombinaci s jeho zpěvem velmi zajímavé a silné.

Daan pracuje mj. i s oběťmi holocaustu. Říká: „Když někdo přišel o celou rodinu, skutečný žal není možný. Je to příliš těžké. Všichni jsou mrtví. Musíme použít ty před nimi. Pracuju tak i u indiánů - pozvu předky z té doby, kdy ještě nebyly katastrofy.“

V konstelacích se u nás neseťkáváme často s tím, že by někdo přišel o celou rodinu (na rozdíl od jiných zemí). Avšak občas se setkáváme s tím, že někomu postavíme předky (rodíče, prarodiče) a oni nemají sílu, kterou by mohli předat svým potomkům. Někdy i tíhou svého osudu naopak situaci komplikují. Nelze je tedy použít jako oporu. Proto jsem hned na svém dalším semináři dle šamanského návodu postavil předky „kterých se to už netýká“, kteří přicházejí až ze vzdálené minulosti (pra pra pra pra...). Bylo to nejen účinné, ale i velmi působivé. Tito předkové mají zvláštní důstojnost a vyvolávají v nás až náboženskou úctu. Přicházejí zdaleka. A práce patří k nám. A my k nim.

V Praze 17. července 2006

Kontakt na autora: simon@systeminstitut.cz

nic říkat. Jen se tise dívat. Ivan ke mně přistoupil a zkoušel, abych si představoval zrychlený průběh času - měsíce, roky. Nefungovalo to. Mohl bych tam tak ležet věčně. Pak mne napadlo, že bych potřeboval onu tíhu více prociťt, být jí zatlačen až na dno. Požádal jsem o to Ivana. Lehli si na mne celou vahou a tlačili vši silou do ramenou. To bylo ono. Byla to tíha, že jsem sotva dýchal. Ale pracítoval jsem ji - tu obrovskou tíhu. Po nějaké době jsem věděl, že jsem jí dostatečně prociťl a mohl jsem zkoušet vstát. Velmi plaše jsem se rozhlížel po ostatních stojících lidech. Bylo to něco úplně nového. Teprve teď jsem je začal vnímat. Cítil jsem, že se pomalu vracím. Pomalu se vracím do světa živých...

Svět mrtvých však může být i zdrojem velkých síly. To jsem si opětovně uvědomil při následující práci.

Šamanismus

Velmi mne oslovil i workshop Holandana Daana van Kampenhouta. Ve své práci kombinuje rodinné konstelace a prvky šamanismu. Šamanismus tu údajně existuje asi 4 000 let.

Apoteóza psychotolaru

I. Kunst

Matko:

Seřkáni nad supervizí supervize
Vážení kolegové, dne 26.9.2006 se
uskutečnil další... (viz www.supervize.org/)

Tak nevím, ale někdy mi připadá, jakoby se v našich psychoterapeutických vodách objímali v nikdy nekončícím klíně Salvátor Dali s Orwellem. Mrázivé na tom faktu je, že se nejedná ani o uměleckou hyperbolu, ani o surrealistickou matici, kde fantazie nadáných získává nadsvětelné zrychlení. Když zaměníme slovo „nadáných“ za jiné, například za „vyvolených“, kontury matricy nabudou ostře realistické jasně označenosti. Takový realismus bez předpon, kterému přívlastek nevaří. Vždyť je to náš psychoterapeutický realismus, naše psychoterapeutická realita.

Velmi se obávám, kam až může řazení slov bez interpunkce zajít: supervize supervize supervize supervize... Supervize, to je ale divné slovo, že? Asi znamená něco jako nachled, dohled nebo snad náhled či přehled? No, nevím. Všechny ty významy současně u nás asi nemá. Nicméně si dovedu představit, jak jedni dohlížitelé dohlížejí na dohlížení jiných dohlížitelů, kteří zase dohlížejí na ještě jiné dohlížení. Také si dovedu představit, jak jako houby po dešti u nás vyrůstají samozvané Instituty dohlížení na dohlížení jiných dohlížitelů, dohlížejících na dohlížení dalších dohlížejících institutů. Pak je ještě, samozřejmě, třeba dohlížet na vzdělávání v oblasti dohlížení. No, není to vůbec jednoduché.

Naše psychoterapie si přece tak náročnou péči zaslouží. Také řada někdejších psychoterapeutů si již zasloužila svůj stupeň na kariéřním žebříku končícím v Dohlížiteliském Nebi. Tam

teprve mohou užívat many dohlížitelské renty z výběru jakéhosi mýtného od bludných psychoterapeutických pouťníků, toužících překonat olbřímí vzdálenost od jednoho stupínku k druhému.

Jsmo v Čechách, tak asi nikoho nepřekvapí, jaké rojení se kolem onoho žebříku na psychoterapeutizujícím česně odehrává. Na druhé straně nám specificky česká zkušenost říká, že v praxi to nebude tak horké. Potkat supervizora, nebo přesněji vyškoleného a mnohostupňově akreditovaného psychoterapeutického dohlížitele není zatím tak snadné.

Nicméně se při tom všem stejně trochu obávám, zbudě-li nakonec někdo, kdo bude ochoten každý den vstupovat do příběhů pacientů. Když totiž skončí všední den v psychoterapeuticky zaměřené ordinaci a vy jste byli skutečně emočně přítomni, rozhodně se vám nebude chít účastnit verbálních klání ve více či méně umělých debatách o tom jak dohlížet na jiné, co chtějí dohlížet na praxi někoho, kdo snad jednou neprozřetelně řekl, že by někdy chtěl dělat něco jako psychoterapii. Zítra vás totiž čeká stejně perný den, jako byl ten dnešní, a Vy musíte být svým pacientům na příjmu a nepopudit přitom zdravotní pojišťovny.

A ještě něco: Vážené kolegyně a vážení kolegové, pakuste se, prosím, na chvíli vstít do situace člověka, který není vybaven žádnými informacemi o psychoterapeutických možnostech a kterému je skutečně na duši zle. Představte si, že nebydlíte právě v Praze nebo v nějakém jiném centru. Snad si pak uvědomíte, jak těžko se hledá pomoc v nouzi. Možná, že se pak alespoň někdo z vás úplně vevlní tak, aby to pokud možno nikdo neviděl, zastydí.

23. 10. 2006

Pozn. z redakční rady: Se zařazením textu jsme všáhli, nakonec (o jeden hlas) převážila stanovisko „zařadíme“. Rád zde připomenu, že čtyři členové redakční rady mají vlastní psychoterapeutické ordinace či praxe a zároveň dělají práci supervizní (pro kolegy i celé týmy na pracovištích); všichni čtyři byli mimo Prahu, Brno, Ostravu, Olomouc.... „dělát“ supervizi často dojíždějí. Dobře supervize si v redakční radě velmi vážíme. Uvítáme glosu na Kunstův text navozující. ZY

Do ankety přispějí:

prof. PhDr. Anton Heretik (1950), Katedra psychologie FF UK v Bratislavě, člen výboru Slovenské psychoterapeutické společnosti, výcvikový lektor a cvičný terapeut SIPP a POPI.

Jeronym Janiček (1975), autor knih (mi. knižní rozhovory s V. Klausem nebo C. Heschlem), od roku 1996 moderátor pořadu Zátěže v Rádiu 1.

Mgr. MgA. Blanka Kolínová, NotaBene, absolvovala výcvik P.C.A., Gestalt, TA, vede výcvik dramaterapie.

Mgr. et Mgr. Pavla Koucká, redaktorka Psychologie dnes

Mgr. David Kuneš (1974), psycholog, psychoterapeut, interní doktorand Psychologického ústavu FF MU v Brně.

MUDr. Ivo Kunst, psychoterapeut a psychiatri, Hradec Králové.

Doc. PhDr. Alena Piháková, CSc., Katedra psychologie FF UP v Olomouci, absolvovala výcvik ve skupinové psychoanalytické psychoterapii

Boris Sopko (1973), klinický psycholog a psychoterapeut, absolvoval výcvik v procesně orientované psychoterapii a v Somatic Experiencing pre práci s psychotraumou; nyní ve výcviku v KIP.

MUDr. Jan Roubal, psychoterapeut, psychiatri, Havlíčkův Brod.

1. Co je podle vás na současné scéně české (a moravsko-slezské, event. slovenské) psychoterapie konfrontační? Třebas i v dobrém slova smyslu... Vadí vám zde něco? Uspokojuje vás něco?

Heretik: Konfrontace o etice v ponuke výcviků. Boj o moc a kontrolu nad kvalitou výcviku psychoterapie a výcviků v psychoterapii.

Kunst: Vadí mi pozvolná záměna etiky poměření za etiku podnikání, resp. demontáž profesní etiky jako priority vůbec. Psychoterapie, která u nás není nijak profesně definována a chráněná etickým kódem, přestává být mnohokrát pomáháním. Původně psychoterapie využívala manipulaci při léčení, při pomáhání. Nyní se manipulace stává prioritou sui generis a pomáhání (včetně psychoterapie) je často pouhou záminkou pro předvedení manipulativní zručnosti. Záměna profesionality za komerční úspěšnost při neexistenci etických mantinelů může být pro naši psychoterapii zhoubná.

Vadí mi bezostyšná samozvanost úzké skupiny lidí, kteří se snaží diktovat ostatním „pravidla hry“ a zároveň kontrolovat, jak jsou jejich pravidla dodržována. Někdy mám až pocit, že řada bývalých terapeutů se nechala zcela pohltit zákonitostmi jimi spoluvytvářeného a pro rentové zajímavého matrixu.

Vadí mi častá odříznutost psychoterapií se zabývajících konferencí od klinické praxe.

Vadí mi proplétání psychoterapeutických a politických ambicí a aktivit, které způsobuje, že psychoterapie přestává být pomáháním a stává se technologií mocenské manipulace.

Co mě uspokojuje? Především to, že je vůbec možné poskytovat psychoterapeutickou pomoc a že to zatím stále je možné dělat kreativně.

Koucká: Na scéně psychoterapie se mi nelíbí např. nejasné postavení psychoterapeuta - to, že ač se psychoterapeutem může nazývat velmi málo kdo, nazývá se jím kde kdo. A místo toho, aby to odborníci směrem k lidem řešili, vypadá to spíš, že se každý jen snaží hájit vlastní pozici.

Roubal: Vadí mi nejasný statut psychoterapeutické profese v Česku. Problematická je zvláště příliš silná a omezující vazba na zdravotnictví. Absolvent systematického výcviku má

za sebou velké množství investovaného času a peněz, ale pokud zrovna není psychiatri nebo klinický psycholog, nemůže vlastně oficiálně svoji profesi vykonávat, i kdyby byl sebelepší psychoterapeut. Musí se oficiálně prohlašovat například za poradce pro životní styl (živnostenský list), jako by byl méně kvalifikovaný odborník než stejné psychoterapeuticky vzdělaný zdravotník. Přimlouval bych se za prosazení samostatné profese a živnosti psychoterapeuta, jak to již v některých evropských zemích funguje.

Janiček: Stále mi schází upřímně podaná ruka psychiatrie směrem k psychologii a naopak. Lidé z obou světů se vůči sobě často (v neprospěch) pacientů vymezují, a tím sami sebe (a své pacienty) navzájem ochuzují. Z pohledu člověka, kterému psychoterapie výrazně pomohla a pomáhá, mne mrzí i neschopnost, nechut či nechota řady psychoterapeutů vést s pacienty dialog v odborné rovině, tedy absence rovnocenného vztahu, který bývá často jen deklarován. A právě těm, kteří se možná obávají odborného dialogu se svými klienty vzkazuji: „Zkuste s nadhledem a otevřenou myslí otevřít i ty dveře, které nevedou jen do vaší ordinace.“

Piháková: Na naší soudobé psychoterapeutické scéně se mi jeví jako problematické vztahy mezi psychoanalýzou a dalšími psychoterapeutickými směry. Jako člověk, který se ale spíše prozatím pohybuje na „obou stranách barikád“, to vnímám velmi citlivě. Částečně to může být způsobeno tím, že psychoanalytické hnutí u nás reprezentují tři různé instituty, které se podle mého soudu liší mírou otevřenosti vůči světové psychoanalýze i psychoterapii, a to Kocourkův Institut aplikované psychoanalýzy, Česká psychoanalytická společnost a Česká společnost pro psychoanalytickou psychoterapii. Přesto mi však v posledních třech či čtyřech ročních číslech časopisu „Konfrontace“ vadilo výrazně, téměř programově antipsychoanalytické zaměření. Dokonce jsem přemýšlela nad tím, zda neuvažujete pouze příspěvky, jejichž autor si „rýpné“ do Freuda

nebo do jiného psychoanalytického autora. Časopis Psychologie dnes se mi v tomto směru zdá být méně vyhraněný než Konfrontace. Jeho redakce se občas zeptá na názor PhDr. Michaela Šebka, CSc., PhDr. Martina Mahlera nebo jiného významného psychoanalytika, což se v Konfrontaci neděje. Přitom věřím, že nejsem jediná čtenářka (čtenář) Konfrontace, kterou (u)šel by psychoanalytické stanovisko k určitému problému zajímalo.

Kolínová: Konfrontační pro mne je stále, zatímco neexistence svébytné psychoterapeutické komory resp. instituce, která by zasířovala terapeutickou praxi napříč mnohými oblastmi lidského a profesního konání, s vymezením standardů.

Kuneš: V psychoterapeutické (a potažmo i psychologické) sféře mi vadí jedna poměrně zásadní věc - totiž nedostatek konstruktivní kritiky. Mám tím na mysli onen nezájem či přehlížení, se kterým se potýkají práce většiny mladých nebo začínajících odborníků. Obvykle, když pošlám příspěvek do odborného časopisu nebo když publikuji (jakoukoliv práci, neziskám téměř žádnou odezvu. Jen vyjmečně obdržím nějaké kritické připomínky. Ty se však nezaměřují na konkrétní publikované myšlenky; většinou se týkají příspěvku jako celku (je chybný, popř. dobrý). S podobnou situací bojuji i další moji kolegové, kteří často věnují publikování spoustu času a energie. Je jasné, že se v našich pracích objevují chyby a stejně tak určitě i nějaké dobré myšlenky, které ze své perspektivy často nemůžeme zahlédnout. Pomohlo by nám, pokud by nás na ně kdokoliv dalším upozornil a tím nám pomohl rozšířit náš úhel pohledu.

Člověk by přý měl začít u sebe. Zkousím to. Téměř na každý článek či publikaci, které se mi dostanou do ruky a které mě nějak osloví (pozitivně i negativně), se snažím zareagovat.

2. Co vás v poslední době oslovilo (a nemuselo to být nutně psychoterapie)? Tak, že jste si uvědomili, že z tohoto (sefkání?) máte sami užitek...

Kuneš: V poslední době mě hodně oslovily některé knihy etologa prof. Zdeňka Veselovského. Uvědomil jsem si, jak užce je člověk ta tedy i jeho duševní zdraví) propojen se světem, který jej obklopuje. A jak málo se o tom mluví.

Plháková: V poslední době mě oslovila postmoderní psychologie, kterou jsem si jako historička psychologie byla nucena prostudovat. Zjistila jsem, že mnohé moje spíše implicitní pochopení o vývoji novodobé psychologie už byly kritickými psychology velmi přesně pojmenovány a popsány. V oblasti psychoterapie jsem se (pod vlivem „postmoderny“) nejvíce zamýšlela nad mocenskými pozicemi jejích účastníků, nad hledáním pravdy v psychoterapii a nad tím, jak lze vůbec slovo pravda - které mám jinak velice ráda - rozumět.

3. Jaký máte sami výcvik v psychoterapii? - Podle čeho by se dnes (podle vás) měli rozhodovat studenti psychologie, mladí kolegové v praxi a další, když uvažují, do jakého typu výcviku „jít“?

Sopko: Ukončený výcvik v proces-orientované psychoterapii, rozrobený výcvik v KIP, ukončený výcvik v Somatic Experiencing; měli by si získat čo najviac informácií o jednotlivých výcvikoch, prístupoch a prečítať si dizertačnú prácu Z.Müllerovej, v ktorej porovnáva jednotlivé mnohé programy zo Slovenska, Moravy a Čiech.

Plháková: Jsem absolventka výcviku ve skupinové psychoanalytické psychoterapii, který probíhal v rámci České společnosti pro psychoanalytickou psychoterapii.

Především bych lidem (vzhledem k nemalým časovým a finančním nárokům) radila volit akreditovaný výcvik, na jehož konci obdrží pokud možno mezinárodně uznávaný certifikát. Vzhledem k tomu, že psychoterapii dosud vnímám více jako umění než jako vědu, doporučila bych lidem, aby si vybrali psychoterapeutickou školu, která je nejvíc přitahuje a nejvíc jim mentálně vyhovuje. Jinak řečeno, ne-

doporučuji člověku pohybově neobratnému, kterému navíc vadí dotyky cizích lidí, aby to v sobě lámal a zvolil výcvik, jehož součástí je práce s tělem. Lidem, kteří mají rádi jednoduchá, přímocará a efektivní řešení, bych doporučila výcvik v kognitivně-behaviorální psychoterapii, zatímco lidem, kteří rádi rozebírají temné záhady lidské duše, výcvik v psychoanalýze atd. Věřím, že kombinace určitě pracované psychoterapeutické kultury s osobními vlastnostmi terapeuta prospívá všem účastněným, včetně lidí, kteří psychoterapii potřebují. Jsem přesvědčena, že si z pestré psychoterapeutické nabídky intuitivně vyberou přesně to, co jim vyhovuje. Na integraci v psychoterapii prozafím příliš nevěřím, protože podle mého mínění narušuje čistotu stylu.

Kunst: Pětiletý SUR, komunikační terapie a hypnotherapie (dr. Barbarič a dr. Dvořáček), „lecke z rodinné terapie“ dr. Vyhndlková a dr. Riegro. Doporučený model: 1. psychoterapeutická propedeutika (preklinická) plus 5letý prožitkový výcvik, 2. specializační výcvik dle zaměření uchažeče (nezbytné je zachovávat tuto posloupnost).

Kolínová: Mám za sebou několik výcviků (P.C.A., Gestalt, Holistický, TA). Bavilo mne porovnávat jejich podstaty, teorie a ideje, z nichž povstávají, metody a techniky, přístupy ke klientům. Doporučení? Pokud chce někdo přijít na kloub (nejen terapeutickému) vztahování se k druhým, doporučuji P.C.A. U dalších směrů už je to jedno - krom přístupu (tj. terapeutického vztahu) ke klientovi jsou v dalších směrech, v souladu s jejich teoriemi, prezentovány i techniky a metody, které usnadňují terapeutovi orientaci ve výběru praktických postupů. Dle mého, obecně, není lepšího či horšího směru - závisí na vyladění každého terapeuta a především možnostech a směřování klienta. (Klienti se závislostmi jen „stěží unesou Rogerse“ a člověk, který si rovná své problémy více méně sám, se jen těžko „uchytí pod křídla KBT“). Totéž platí o terapeutech - lidsky se od klientů nelší.)

Kunst: Především jsou to příběhy lidí, kteří se o ně s námi v ordinaci dělí. To především. Pak jsou to setkání s knihami, naposlady s panem Špáfou. Pravoslavné církevní stupnice... Příroda Jeseníků... Nyní také úvahy o smysluplnosti různých letních a zimních časů.

Kolínová: Psychoterapie mne provází životem cele - vidím to tak, že terapeutický vztah je vztah především otevřený (ve smyslu vstřícnosti, respektu i vymezení hranic). V poslední době mne oslovují především mé blízké vztahy, díky nimž se v dobré pohodě setkáváme i „se světem za humny“.

Janiček: Mohl bych jmenovat desítky vynikajících lidí, s nimiž jsem se kvůli své profesi setkal a měl jsem z našeho vzájemného sblížení krásný pocit, protože mne nechali nahlédnout do svých světů a občas i do skrytých míst svých duší. Ale chci zmínit záměrně opak. Dříve jsem považoval konfrontační momenty ve vztazích za vyloužené zlé okamžiky svého života. Postupně jsem si začal uvědomovat obrovskou cenu setkávání s těmi, kteří mi život na první pohled komplikují nebo znepríjemňují. Mí zdánliví skuteční nepřátelé mě učí trpělivosti a hlavně umění nevnášet o nich okamžitě a jednoznačné soudy. Zaručený pitomec může být jen odrazem mého nepovedeného dne a mizera může zrcadlit mou frustraci z neschopnosti je (nebo někoho docela jiného?) s lehkostí ignorovat a pokračovat dál v jízdě životem.

Sopko: Terapeutický přístup v práci s psychotraumou podľa P. Levína - „Somatic Experiencing“ - na Slovensku vyšiel preklad jeho knoografie: „Prebúdzanie tigrá - liečenie traumy prostredníctvom tela“.

Roubal: Setkávání supervizní. Mám poslední dobou velkou radost a užitek ze supervize psychoterapeutické práce - ať už jsem v roli supervidovaného či supervizora.

Heretik: 28. október a uvedomenie si historickéj, kultúrnej (a psychoterapeutickéj) vzájomnosti česko-slovenskej.

Janiček: Absolvoval jsem roční e-learningový kurs psychoterapie Septimus. Nejcněnější je pro mne ovšem sedm let trvajících „sebezkušenostní výcvik“ v dynamické psychoterapii, s převládajícími prvky psychoanalytické orientované psychoterapie. I když jsem prostřednictvím zmíněného směru (dosud) léčen a posilován, přesto je pro mne skutečným výcvikem. Pokud bych se měl dnes rozhodnout, jaký psychoterapeutický výcvik zvolit, pak bych „šel do takového“, který vede skupina vnějších zdrojů, nezatížených vyznáváním jedné jediné terapeutické cesty a samozřejmě profesně zdatných a časem i mnoha frekvencianty prověřených osobností. Myslím bych při výběru výcviku na to, že metoda nebo škola či směr (terapeutický) je pro mne až na druhém místě. A dost možná, že bych „šel“ do výcviku, který mi je od samého počátku nejméně sympatický, ba protivný...

Heretik: Výcvik mám dynamický (SUR - F1, 1980-1985) a POP (1994-1998).

Študenti na našej katedre (FF UK Bratislava) majú okrem základného kurzu psychoterapie bohatú ponuku výberových predmetov z jednotlivých psychoterapeutických smerov v rozsahu 1 semestra. Zúčastňujú sa aj otvorených workshopov, ktoré ponúka SPS, môžu sa rozhodovať na základe vlastnej skúsenosti. Som však za zásadu, že do dlhodobého výcviku majú vstupovať až po istej (aspoň jednoročnej) klinickej praxi.

Kuneš: Absolvoval jsem gestalt terapeutický výcvik v Praze (zařím jsem jej však nestihl oficiálně zakončit závěrečnou certifikací) a hypnoterapeutický kurz v Kroměříži. Co se týče výběru terapeutického výcviku, našel jsem společně s dalšími studenty několikastupňovou strategii výběru. Nejprve je nutné seznámit se s teoreticko-filozofickými východisky jednotlivých směrů. Zájemce o výcvik by si měl alespoň prolustovat obecné psychoterapeutické publikace a porovnat mezi sebou jednotlivé směry. V souvislosti s tímto krokem bývají prosně i praktické ochutnávky - většina psychoterapeutických škol nabízí úvodní worksho-

z důvodů by mohlo být to, že se všichni čeští psychologové se tak trochu znají a tvoří jakousi velkou rodinu. Upozornit pak na etické pochybení kolegu je skoro stejně nepřijatelné a obřízné, jako vytknout nemravné jednání svému příbuznému.

Roubal: Svobodné a tvořivé vznikání i rozvíjení psychotherapeutických výcvikových institucí, pořádání konferencí, vydávání časopisů. Velmi si cením otevřenosti evropských kolegů - jejich často nezištné předávání vědomostí a také ochotu k společnému sdílení a vytváření evropských psychotherapeutických institucí.

Sopko: Pestrost přístupů a ich dostupnost.

Kolínová: To, že jsme se, jak doufám a soudím nejspíš i podle sebe, pouze nezaprodali západu. Jakkoli je možno u nás stále počkat ty, kteří jen kvůli značce „MadelinWest“ adorují terapeutický západ bez ohledu na to, co přináší, jakožt nás ze západu jezdr ještě občas zachraňovat i „učitelé“, kteří k nám přicházejí s „rozsvícenou čelovkou a nápisem Hic Sunt Leones“, stále více se daří opírat se o vlastní a kvalitní základnu lidí česko-moravské provenience s bohatými zkušenostmi a terapeutickým potenciálem. To, co jim chybí, je často možnost opřít se o organizační struktury, které by akceptovaly různé formy vzdělání, odvislé i od dřívější neexistence specificky terapeutického vzdělávání v dobách totality u nás.

Kuneš: Před rokem 1990 nebyla psychoterapie jako vědní disciplína příliš trpěna. Samozřejmě to tehdy byla nevhoda, paradoxně nám to však pomohlo v dalších letech. Díky tomu, že česká psychotherapeutická scéna nebyla nijak specificky zaměřena, začaly se tu po roce 1990 postupně objevovat publikace, jejichž výběr nepodléhal žádným omezujícím kritériím. Ke čtenářům se dostávaly knihy vycházející z různých terapeutických směrů, postupně se otvíraly nové a nové výcvikové kurzy. Terapeuti, laiční po nových poznatcích, si eklekticky vypůjčovali myšlenky od jednotlivých terapeutických škol. To mělo samozřejmě do-

pad i v praxi - většina současných terapeutů v našich zemích se striktně nedrží názorového proudu jediné školy, ale spíše eklekticky či integrativně kombinuje různé přístupy. Bez nadsázky si tedy dovolím tvrdit, že česká psychotherapeutická scéna mílovými kroky dohání světovou psychotherapii.

5. Konfrontace zde jsou od září 1990 a brzy se o nich začne mluvit v minulém čase.. Bylo pro vás v Konfrontacích něco podnětného pro vaše uvažování o psychotherapii? (Budeme rádi, když si na jeden, dva, tři texty vzpomenete...)

Kuneš: V poslední době jsem hodně přemýšlel nad článkem o „podělanosti“ a nad všemi následnými reakcemi. Překvapilo mě, jak jsem se postupně přikláněl hned na jednu a hned zas na druhou stranu. Tento konfrontační článek byl pro mě osobně velkým přínosem, protože rozpoutal čilou diskuzi, díky níž jsem si mohl zřetelně uvědomit svoje stanovisko.

Heretik: Som staromilec, je to škoda, aspoň podtitul Konfrontace by mal být zachovaný. V poslednej dobe ma oslovili spomienky na Tondu Šimka, úvahy Vodhanskej, rozhovory so zahraničnými lektormi výcvikov u nás, články Poněšického a iné.

Piháková: Vždy pro mě byly podnětné recenze šéfredaktora doc. Zbyňka Vybírala a v podstatě všechny texty PhDr. Bohumily Baškové, která má dar neobyčejně poutavého psaní. Sice se někdy nad jejími úvahami rozčímám a podněcujím mě k polemice, ale vždycky mě zaujmou. Za velice prospěšné pokládám zveřejňování pohledů z „druhého břehu“, které mi obvykle připadnou sraňské smutné, ale o to víc nezbytné. Pamatuji si také některé reportáže z konferencí, jež se mi zdály být hodně vtipné (prototypickým příkladem je Vybíral, Z. Moskevský kongres EAP jako třetí při kritiku. Konfrontace, č. 3, 2001, s. 148-152), zejména mě studie Zuzany Müllerové „Harm reduction v psychotherapeutických výcvicích“ (Konfrontace, 2004, č. 2 a 3). Bylo toho víc, ale hlav-

py, popřípadě lze využít možnost zúčastnit se seminářů, na nichž se postupně představují zástupci několika odlišných terapeutických směrů. A samozřejmě, váhu mají i informace od spolužáků, kteří už s nějakým výcvikem začali.

Každá skupina postupuje rychlostí „nejpomalejšího kusu“. Proto studentům nedoporučuji navštěvovat různé výcviky nebo kurzy, do kterých jsou přijímáni také například ekonomové, střižníci inženýři apod. - v takových skupinách se totiž spouští energie věnuje vzdělávání a objasňování principů, které psychologové už znají. Bývá užitečné, pokud do příslušné instituce zavolají a zeptají se, zda by přijali i jejich kamaráda politologa či informatika.

Posledním kritériem výběru výcviku je finanční stránka. U některých výcviků se výše poplatků průběžně mění (kupodivu vždy směrem nahoru), byv uváděna cena bez daně nebo jsou následně požadovány další, předeem nespecifikované platby. Proto je určitě lepší vybrat si takovou školu, která jasně uvádí celkovou cenu výcviku (popř. jednoho roku studia) a která upozorní frekventanta na všechny další poplatky včetně možnosti navýšení plateb z důvodu inflace apod.

4. Co byste osobně vyzdvihli jako velké přínosy v psychotherapii u nás doma od roku 1990?

Kunst: Význam těch let je zásadní: oficiální ustanovení psychotherapie v Čechách a na Moravě.

Heretik: a) Cunami psychotherapeutické literatury od klasiků až po současných autorů, b) možnost rabit psychotherapiu cez poisťovne i súkromne, c) široká škála výcvikových možností, d) inštitucionalizácia psychotherapie, e) medzinárodne kontakty a vzťahy.

Piháková: Začlenění akreditovaných výcviků do evropských a jiných nadnárodních struktur, snahu o systematické provádění supervize a intervize, o zavádění etických pravidel a o jejich dodržování. Domnívám se, že největší problémy máme právě s etikou. Jedním

ně: Vždy, když mi přišly nové Konfrontace, ihned jsem je přečetla od začátku až do konce, a to i tehdy, když se mi to vůbec nehodilo.

Sopko: Čítal som len zopár čísel, spomínam si na konfrontáciu ohľadom stavania rodinných konštruktív podľa B. Hellingera, možno pomohla k vzniku aktuálne prebiehajúceho tréningu.

Roubal: Pro mne byly Konfrontace důležité především jako platforma pro svobodné projevení názorů české psychotherapeutické komunity. Čtení textů, souhlas či vymezení vůči nim, mi pomáhalo hledat vlastní profesní ukotvení, identitu psychotherapeuta.

Kolínová: Je mi vsukku líto, že končím - mám za to, že název nese i ducha věci a Konfrontace byly vsukku konfrontační - pro mne především v dobrém slova smyslu. Měly svůj kolofit - byly výzvou... k zamýšlení, porovnávání a hledání. Na názvy si nevzpomenu - vim jen, že to byly např. filosofující texty o obecných platformách terapie, intuici (Fryba, Růžička ad.), o etice (Špitz), recenze knih (Vybíral ad.), diskuse o právu a terapii, supervizi (Šimek aj!..)

Kunst: Let, co mám možnost sledovat Konfrontace je hodné. Nedokážu vypíchnout žádný konkrétní článek. Snaha o dialog nad psychotherapií.

Koucká: Na Konfrontacích jsem oceňovala, že se nebdly konfrontovaly různé názory. Fajn bylo také to, že zde vycházely kauzistiky, a to poměrně komplexní. Oceňuji i literární složku a neomezovala bych ji na „druhý břeh“. Sem tam bych uvítala hezkou psychotherapeutickou povídku.

6. Co byste chtěli nacházet v časopise „Psychotherapie“? Anebo - co byste časopisu popřdli?

Kunst: Bylo by přjemné, kdyby pod novým, možná oficiálnějším názvem, bylo věnováno více pozornosti psychotherapeutické klinické praxi, problematice vlastního léčení.

Kuneš: V časopise „Psychoterapie“ bych uvítal větší množství případových studií. Množství mi líbil příběh „Kofárka“ Ivetky Mlkové z letošních Konfrontací č. 2. Rád bych tedy, aby se v novém periodiku objevilo větší množství kazuistik v podobném duchu - poskytnutí mi velkou inspiraci pro terapeutickou práci. Určitě by také bylo zajímavé přeložit případové studie některých známých psychoterapeutů, které byly otištěny pouze v zahraničních časopisech. Manželka například v poslední době četla několik pěkných a u nás neznámých příběhů z terapeutické praxe Irvina Yalom, které by určitě stály za to. A jinak přejí: „Vše nejlepší!!!“

Plháková: Nastupnickému časopisu „Psychoterapie“ přeji hodně čtenářů i příspěvatele, jejichž okruh by možná mohl být o něco širší než dosud. Dále mu přeji, aby si uchoval čtivost a život své předchůdce. Nic dalšího už mě nenapadá. Mně se Konfrontace vlastně hodně líbily.

Redakce a redakční rada Konfrontací děkuje všem účastníkům ankety za jejich zamýšlení, za přiznání vzkazy staro-nové redakci a redakční radě časopisu Psychoterapie.

Co bych novému časopisu přdí? Odolnost vůči pokoušení pohodlí klady a odvahy ke konfrontacím.

Heretik: Rovnakú invenčnosť a nezdolnosť ako doteraz.

Sopko: Aby ho ľudia čítali a aby mali chuť do neho prispievať a redakcia aby mala problém zvládaf nápor zasielaných príspevkov, aby im množstvo a kvalita príspevkov robila problém, ktorý z nich uverejnif skôr.

Roubal: Prál bych časopisu „Psychoterapie“, aby se podařilo vyvážit důraz na kvalitní odborné texty s vsířčnou otevřeností, kterou nabízely Konfrontace.

Kolniová: Nacházet bych chtěla něco hodně podobného obsahu Konfrontací - nemohla by se tak jmenovat jedna z rubrik?... výzvy, otázky a hledání odpovědí na ně... např. neitradční pohledy na terapii „okem klientů“, jiné řídící „úlety“ terapeutů (např. je jejich básnickou a esejistickou aj. tvorbu), diskusní fóra k palčivým či zajímavým, aktuálním tématům. Autorům a redakční radě přeji výdrž a pohodu.

vech, třídních přesevďčeních a následcích sociální fobie. Tabulka je velmi užitečná, její umístění je však poněkud překvapivé - polovina příznaků je již vysvětlena v jiné posloupanosti dříve a po tabulce následuje vysvětlení příznaků uvedených pod předposlední odrážkou v tabulce. Přesto je vidět snaha autorů o logickou posloupanost jednotlivých bodů.

Autori vysvětlují, co jsou automatické myšlenky, kognitivní omyly v myšlení: přehánění a katastrofizování, nadměrné zvešobecnování, diskvalifikace pozitivního, selektivní abstrakce, negativní věšty, personalizace ve smyslu vztahovačnosti, značkování, čtení myšlenek, argumentace emocemi, „černé brýle“, teror bychů a musí a myšlení „vše nebo nic“. Některé pojmy nejsou všeobecně známé, a proto následuje malý slovníček.

V podkapitole o emocích se autori nebojí vysvětlovat funkce sympatiu a parosympatiu na emoční stav, popisují reakci „boj nebo útěk“, paniku. Přestože několik odborných názvů může laika zpočátku odrážat od dalšího čtení, záhy čtenář zjistí, že složitě děje v organismu jsou popsány velmi srozumitelně. Vysvětlení vyhybavého a zabezpečovacího chování je pak opatřeno přehledným diagramem, s diagramy se v knize také setkáme ještě několikrát. Pro laika může být překvapivá myšlenka o odměnách za vyhnutí se potenciálně nepřijemné sociální situaci a nárůstu strachu ze selhání díky opakovanému vyhýbání.

Ve třetí kapitole se autori pokoušejí ozřejmit, jak se dá sociální fobie léčit. Hned v úvodu této kapitoly jsou uvedeny 2 základní možnosti léčby - léčba léky (zejména antidepresivy) a psychoterapie (zde preferují kognitivně-behaviorální přístup), popřípadě kombinace obou metod. V krátkosti se zmiňují o dalších účincích některých léků a poté naznačují další obsah kapitoly - zvládnání úzkosti pomocí kognitivních rekonstrukcí, učení se novým sociálním dovednostem, expozice a podpůrnou léčbou s využitím relaxačních technik.

Úzkost nevyvolávají samotné sociální situace či druzí lidé, ale naše myšlenky (často nevědomaně, automatické) o těchto situacích a druhých lidech. Poté je prezentován model

Kniha převyšující populárně vědecké publikace

(Praško J., Vyskočilová J., Píglavá L., Prašková J.: **Sociální fobie. Praha: Portál, 2005.**)

Kniha začíná třemi poutavými příběhy lidí trpících sociální fobií. Následně vstahuje čtenáře do problému sociální fobie, z příběhů lze vytušit její možný vznik i charakteristiky. Toto tušení je však právě natolik neurčité, aby měl čtenář chuť přečíst si i zbytek knihy. Kniha je rozdělena na 3 kapitoly.

První kapitola lehce načrtává, co je sociální fobie. Píše se v ní o nervozitě a napětí ve společnosti jiných lidí, o obavách z hodnocení druhými, o strachu z odmítnutí. Jsou uvedeny rysy sociální fobie: strach ze zkoumavých pohledů jiných lidí; strach ze sociálních situací, vyhýbání se těmto situacím a ochromující stres. Jsou tu příklady projevů různé druhy „strachů“. Nechybí ani statistické údaje. Přítomny jsou také četné příklady v podobě úryvků z kazuistik, které jsou charakteristické pro celou knihu a jež činí knihu velmi čtivou a zároveň i srozumitelnou pro širokou laickou veřejnost. Kapitola končí vypočítáním škodlivých důsledků sociální fobie.

Druhá kapitola s podtitulem „Charakteristiky sociální fobie“ začíná vymezením pojmů fobie a sociální úzkost. Toto vymezení je jako vyřizžené z odborné psychoterapeutické učebnice, přesto se snaží o srozumitelnost pro širokou laickou veřejnost, odborná slova jsou často nahrazena srozumitelnějšími českými ekvivalenty nebo je po odborném názvu následuje vysvětlení v závorce.

Po úvodním vymezení pojmů jsou systematicky utříděny příznaky sociální fobie do přehledné tabulky. V ní se dozvídáme o tělesných příznacích, chování, myšlenkách, emočních sta-

svní relaxaci, ke zkrácené verzi uvolnění, ještě kratší podmíněné relaxaci (2-3 minuty) a nejkratší rychlé relaxaci (20-30 vteřin). Název „rychlá relaxace“ je ovšem nadnesený, jde spíše o vytvoření vodítek pro připomenutí, že se v určité běžné situaci má osoba uklidnit. Aplikované relaxaci při expozicích je věnován pouze krátký odstavec ozřejmující její princip, chybí názorné příklady, které jsou jinak v knize bohatě zastoupeny.

Dalším tématem je práce se schématy. Toto téma již bylo částečně zpracováno v části o automatických myšlenkách a kognitivních omylech, nyní přichází na řadu škodlivá přesvědčení a jádrová schémata. Oba pojmy jsou sice jasně formulovány, jsou však poněkud nepřehledně uváděny do vztahu k postojům a v závěru čtenář může zjistit, že rozdíl mezi jednotlivými termíny nejsou z textu příliš jasné. Následuje oddíl věnovaný testování schémat, což se nápadně podobá předchozímu testování automatických myšlenek a tak ve čtenáři může vzniknout zmatek, jedná-li se o dvě techniky či techniku jednu. To však nebrání praktickému využití této užitečné techniky.

Poslední oddíl je věnovaný řešení problémů, což je opět velmi prakticky orientované téma s ukázkami a cvičeními. Je zřejmé, že autoři se snaží oslovovat a motivovat čtenáře trpící sociální fobií, aby přerušili své vyhýbavé chování a aktivně se zapojili do léčby své sociální fobie. Pomáhá rozpoznat sociální fobii i naprostým laikům a ukazuje možnosti efektivní léčby. Kniha zdáleka převyšuje většinu populárně vědeckých publikací a je podle mého názoru užitečná i pro psychoterapeuty nebo přinejmenším pro studenty psychologie a psychotherapie.

Hana Ševčíková

Autorka recenze studuje psychologii na FSS MU.

kognitivní rekonstrukce, jejíž princip spočívá v nahrazení katastroficky zaměřených automatických myšlenek myšlenkami konstruktivními. První krok kognitivní rekonstrukce - identifikace automatických myšlenek - je vysvětlena jasně včetně modelové situace. Následuje krátké praktické cvičení pro lidi trpící sociální fobií, může však být k užítku každému člověku. Ve druhém kroku - spojení automatických myšlenek s emočními reakcemi - se autoři zaměřují již po pár větách na praktické cvičení, kroku samému však vysvětlení schází. Třetí krok - testování automatických myšlenek - je plný tabulek a zajímavých otázek. Ve čtvrtém kroku - přerábění - se čtenář dozví o realističtějších odpovědích na situaci spouštějící sociální fobii. Ukazuje jiný pohled na situaci a vzbízí k využití laterálního myšlení. Celý proces je zakončen ukázkami behaviorálních experimentů a motivací k nim.

Podkapitola „učení se, jak mluvit“ se v krátkosti zabývá sociálními dovednostmi a asertivitou, je věnována pozornost neverbálnímu chování (či spíše vjadřování), konverzaci, zpětným vazbám, komplimentům, empatii, kritickou a uměním říci „ne“. Autoři doporučují další literaturu o asertivitě a komunikaci s tím, že v knize zaměřené na sociální fobie není dostatečný prostor pro podrobnější výklad těchto obsáhlejších témat.

V podkapitole o expozici obávaným situacím jsou uvedeny motivující příklady k vystavení se nepřítomným sociálním situacím, je zde též ukázán sled expozic od těch, které jsou pocíťovány jako nejméně ohrožující - většinou imaginativní, přes nácvik v bezpečných podmínkách psychotherapeutické skupiny až po vystavení se reálným sociálním situacím.

Jako podpůrnou metodu při léčbě sociální fobie autoři doporučují Ostovu progresivní relaxaci. Srozumitelné jsou instrukce pro progre-

ZRání od koho k cože a komu Hm...

Zrání osmé • Zrání osmé • Zrání osmé • Zrání osmé

ZRání vzkvétá k 30. výročí

Výročí? Kdo? Kde? No přeci Sekce rodinné terapie! Ano! Podle záznamů v presenční knize této Sekce se v r. 1977 konala její první vědecká schůze! Vedl ji - kdo jiný - zakladatel české rodinné terapie Petr Boš. Hádal bych, že o toho byli například Jan Špitz, Eva Bošová, Miroslav Hofírek, Olga Holubová, Zdeněk Kučera... Sekce se tak letos - v roce 2006 - dožívá 30 let existence, a tudíž v r. 2007 se dočká svých 30. narozenin (jak při vzpomínce na 10. výročí napsal Petr Boš ve 2. čísle 2. ročníku Kontextu. Ano: Kontextu - toho obdivuhodného časopisu Sekce rodinné terapie, který byl zprvu „rozmožněním pro vnitřní potřebu organizace“ a o němž pak v r. 1987 na pražském „Mezinárodním kongresu rodinné terapie“, jehož se zúčastnilo 1629 registrovaných delegátů z celého světa, řekl při závěrečném zasedání na plenární diskusi jeden z nás: „Časopis Kontext, který vychází v Čechách, bych všem zúčastněným doporučoval, protože jsem v něm četl většinu toho, co jsem uslyšel tady na tomhle kongresu.“ (viz Kontext č. 1/1988).

Takže: Sekce pro rodinnou terapii při České psychiatrické společnosti České lékařské společnosti se dožívá 30 let své existence! 30 let, během kterých dopřála svým členům (a tudíž i rodinám, jimž slouží desítky setkání s kolegy, desítky vědeckých schůzí a řadu sympozií rodinné terapie a také onen zmíněný světový kongres. A možná i podnět ke Zrání devátému:

Od Mezinárodního kongresu ke Světové konferenci!

Cože?! Ano: ve dnech 16.-19. května 2007 se v Praze koná Světová konference o rodině na téma „Rodina v globálním světě“. Je věnovaná příležitosti nedožitých 90. narozenin Virginie Satirové a 20. výročí prvního mezinárodního kongresu o rodinné terapii v Praze - ano, toho, za který jsme vdeční Sekci rodinné terapie a na němž se mnozí z nás měli možnost seznámit s Virginí Satirovou - a nejen s ní - blíželi Konferenci pořádaní AVANTA (celosvětová síť, založená V. Satirovou) společně s českým a slovenským Institutem V. Satirové. A první ohlasy znějí nadějně: A my, členové Sekce rodinné terapie, můžeme mít radost! Šťastě, kterou v nelehkých dobách vytváří a statečně uchází Petr Boš, má svoje pokračování i dnes! Těšme se! A nejen na setkání!

Zrání desáté • Zrání desáté • Zrání desáté • Zrání desáté

„Kam?!“ Ano: Od Konfrontací k Psychoterapii. Tudíž: zráním k otázkám, co to vlastně konfrontace je a má-li psychotherapie v konfrontaci nějaké místo - a naopak. A naopak: co je to psychotherapie a je-li vůbec možné, že by měla a směla mít něco společného s konfrontací a - a naopak... A naopak: je-li to vůbec třeba - měnit názvy a... a naopak?!

Nu: A hned se vnučuje otázka: Nemáta změna podmíněná tím, že u nás je slovo konfrontace častěji chápáno spíše nepřiznivě až záporně (jako hádání, sřetenutí, konflikt, spor a svár), jakoby jeho příznivý význam (srovnání, porovnání, vymezování) nebyl tak zjevný (anebo se nehodí)?... I když: není na tom chudinka výraz psychotherapie podobné? Vždyť bývá srovnávána s blázněním, neschopností normálně žít či dokonce jako potvrzení jakési poruchy celého člověka! Což, nutno dodat, jest vlastně příležitostí ke konfrontacím... A také - také ke vzpomínce na jednoho moudrého člověka:

Sen o kojeníčku s úsměvem

Ke vzpomínce na Jiřího Mtrkvičku, který na svých krásných seminářích pro Dílmarť (Dílnu manželských a rodinných terapeutů) řekl: V psychotherapeutickém procesu musí dojít i ke konfrontaci, protože konfrontace aktivizuje proces.

Nu - vidíte. Možná i to je jeden z důvodů zranění od Konfrontací k Psychoterapii: aktivizace procesu oboru. Jak se bude dařit dále - to uvidíme. Třeba dozraje k Poznání. Poznání...
Nu, uvidíme...

Zrání, jedné dítěte • Zrání, jedné dítěte • Zrání, jedné dítěte

„Uvidíme,” přikyvuje Ester, žmoulá cosi v dlani a tážavě pozoruje Arnošta. Arnošt má na sobě blůzku s dlouhou sukní (ano: ze zatím neznámých důvodů má na sobě sukní a vyvolává tím údiv obavami a podezřením), chystá se někým vyrazit a přemýšlí smutně o tom, že jeho tvrdé i bude již navždy měkké - současně nahlas s úsměvem říká: „Tak - a teď mi moje i ztvrdlo - navždy!” Ester (v košili a slušivých kalhotkách, čemuž se nikdo nedivil) si myslí, že Arnošta postihly jakési niterné konfrontace, které potřebují psychoterapii. Ostatně i Arnošt má dojem, že se zbláznil - protože však současně cítí, že si je plně - plně - vědom toho, že by se mu jeho bláznění mohlo hodit (to aby na ně mohl svést nápady, jichž se obává), rozpacitě pochybuje, zda to jeho bláznění skutečně bláznivostem je, není-li to poznání... Poznání! A Ester, Ester najednou znovu říká: „Uvidíme.” A natahuje dlaně a rozmyšlí se, zda jí má rozevřít. Oba se bezpečně zahnívali ve svých pohledech. „Uvidíme?” ptá se pak jeden z nich. A: „Uvidíme uvidíme-li,” zní odpověď. Dlaně se rozechvěla. „Hm...”

anebo třeba i pasták - jedinou pomocí. Dokaže konce osudovou - některým zachránit život.

A přesto: Je ústav pro nemluvnata tím nejlépeším startem na cestě života (po devíti měsících prenatalního lůstvi)? To je otázka, na kterou čtenář odpověď zná. Nemluvnátka, který se do nemluvnátka, pardon, kojenčátku dostává souhrnu událostí a situací, je tato otázka lhostejná. Nemluvnata nevědí, zda vědí, co jedinou budou vědět. Je jim za to jasné, co vědí teď tedy: že nejdůležitější je pro ně zájem toho jednoho a druhého člověka. A kontakt s tím člověkem. A také přiměřeně zaplněné břicho, sucho a teplo a přítomnost tóniny hlasu, který zná již z dob před narozením. A abych nezapomněl: významná je také ona jedinečná vůně toho nejbližšího člověka. A ohlasy mateřského srdce... Mozart je svojí hudbou nenahradí!

Ale i tak se stává, že takové mimino skončí v miminátku, pardon v Kojeneckém ústavu. Jak by měl takový ústav vypadat, aby se v něm mohlo cítit dobře?

Především tak, aby se v něm cítili dobře rodič a rodiče nebo spojenci takového mimina. A tudíž i zaměstnanci ústavu - lékaři začínají a paní uklízečková konče. Co to třeba znamená?

Představte si to: Vejdete do ústavu (zvané ho „kojenáček“) a místo toho, aby Vás vrátily s podezřívavým pohledem zastavil a upozornil, že není čas, vstoupíte do haly, která se zove „Recepce“.

Recepce je prostorná. Provoz v ní je nepřetržitý - však je její součástí také Linka rodičů. Jsou v ní křesílka s malými pohyblivými stolkami, které je možné zastínit nízkým parapetem. To aby si mohli rodiče na chvíli sednout do časově těsné intimity se svým dítětem (rodiče samozřejmě informovaní, že recepce je pro jejich bezpečí monitorovaná systémem kamer). U stěn stojí knihovničky s letáky a časopisy a knížkami. A také automat na kávu a dobrotu. A nástenky, které připomínají pravidla ústavu a nabízející důležité informace: třeba o tom, kdo a kde může matce a otci dítěte dát přiměřenou radu, anebo o tom, jak s dítětem být, jakým hlasem je oslovit a jak si uchovat svůj je-

dinečnosti a neplést dítě neustálými změnami barvy a vůně a tónů... a další a další, stále obnavované informace a obrázky... V recepci je také zrcadlo: aby si rodiče mohli ověřit, jak se dítěti a případně odborníkům ukáží...

Prostor recepce vyznačuje úctou k návštěvníkům - rodičům zde umístěných dětí. Svoji důstojnou atmosférou působí nejen na návštěvníky svých hostů, ale i na jejich sebevědomí a na zvýraznění významu ústavu, který jim při vstupu dává najevo svůj respekt a zájem o spolupráci. To přispívá i k posílení autority ústavu a jeho pracovníků.

Když rodiče do recepce vstoupí, jsou očekávání a uvítání recepčními. Ano - recepční, velmi významný člen týmu pracovníků ústavu. Recepční umí přivítat příchod - jsou pro něho hosty. Umí naslouchat jejich datazů a nářkům a vyznáním. A dovede podle potřeby poradit, na koho se mají rodiče obrátit. Dokonce zná základní informace z oblasti sociálně-právní. A umí na rodiče reagovat laskavě a se zaujetou neústupností (je-li to třeba). Tak, že je zřejmé, že nemusí uspokojovat svoji potřebu být mocný a milovaný a lepší, než ti druzí. Nemá potřebu milovat druhé lidi místo sebe. Dovede mít ráda a ráda i sebe sama - a díky tomu dovede mít přiměřeně rád a ráda i druhé lidi. Recepční může podle dohody se SRSTí (Ined si řekneme, co to je) přibírat do dobrovolné služby i stážisty, studenty - ale i bývalé či současné klienty ústavu, kteří chtějí svoji spolupráci v recepci přispět k celkové pohodě (některým může být spolupráce v recepci dokonce doporučována v rámci terapeutického programu).

Vstup do recepce má každý rodič a člen rodiny, jehož dítě je v ústavu, zajištěn - vyžaduje se Legitimační Dohody o spolupráci. Tato legitimace opravňuje rodiče k tomu, aby byli v recepci informováni o svém dítěti (a to, kde se dítě právě nachází, případně jsou-li nějaké změny v jeho zdravotním stavu). Recepční zajišťuje kontakt rodičů s odborníky (podle stanoveneho programu) a s dítětem - a to v souladu s Dohodou o spolupráci - buď v hale recepce anebo v určených prostorách ústavu.

2. Terapeutická část je vypracovaná individuálně pro každé dítě a jeho rodinu. Je členěna do etap, které se postupně rozvíjejí a doplňují, případně upravují podle aktuální situace. Součástí programu je cyklus rodinných konzultací s rodiči dítěte (rodinná terapie) - a podle potřeby i s jeho blízkým světem (témuž se říká Konference rodu a spojení). A také společné akce rodičů - například členství v KRASU - Klubu Rodičovských RAdostí a Starostí, pořádání SRSTi, v němž se rodiče v týmu ostatních rodičů učí, jak se svým dítětem zacházejí. A v němž se může setkávat se zajímavými hosty a bývalými klienty (hosty) ústavu.

3. část Dohody je věnována programu Návrat domů. Návrat domů (k vlastním anebo k nevládním rodičům) zajišťuje SRST. Jeho součástí je příprava a realizace, zabývající se všemi aspekty návratu dítěte domů - od oněch podstatných znaků domova (zajištění jídla, postýlky a medvíka) až po vymezení přechodu rodičů a dítěte do služeb Poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - či lépe: do Institutu rodiny (tj. DARu, o němž jsme se již zmínili). A to již v jasně definované a společně monitorované spolupráci se sociálními úřady místa bydliště rodičů a dítěte. Ano - s těmi úřady, které jsou (s vědomím rodičů) v době pobytu dítěte v ústavu průběžně informovány o spolupráci rodičů s ústavem. A které budou mít k plnění programu „Návrat domů“ speciální přípravu. A budou jí oživovat průběžnou spolupráci...

Ale to není vše. To, co jsme si dosud vysnili, jsou jen letmé doteky mnohem delšího snu. Co tedy ještě zbývá? Mnohě. Treba to, že plnění Dohody o spolupráci, zvláště jejího terapeutického programu, přinese velké výhody - například že návštěvy rodičů u dětí nebudou určeny podle „lždního řádu ústavu“, ale podle dříčích dispozic každého dítěte a jeho rodičů; tedy podle „lždního řádu dítěte a jeho rodiny“. Že matky budou po dohodě s pracovníky ústavu své děti kojit tak, jak ona i ony budou potřebovat. A otcové anebo jiní spojenci dítěte že budou mít možnost matky doprovázet a podporovat v péči o dítě...

Což nás vede zpět - do chvíle, kdy rodič poprvé přichází navštívit ústav, v němž je umístěno jeho dítě. Do chvíle mnohdy vyročeného - ho tápaní: rodič může mít pocit, že sehal, přišel o dítě a cítí vinu anebo (to asi častěji) za svoji situaci vlní nespravedlivost světa. S tímto vyladěním jde poprvé navštívit ústav, v němž je jeho dítě. Co čeká? Problémy.už jsem toho tolik slyšela... chci mě odstavit, aby ho mohla dostat nějaká ta cizí rodina... Ano - rodič dítěte, umístěného do ústavu, nejčastěji očekává komplikace. Jenomže...

...jenomže náš rodič (ještě lépe: oba rodiče, případně rodiče a jejich blízcí spojenci) přichází do ústavu vysněného. Zaskočen uvítáním v recepci, odchází do ordinace SRSTi - Střediska rodinné a sociální terapie a tréninku. V důstojném prostředí se setkává se sociální pracovníci SRSTi, s níž projednává Pravidla ústavu. Poté si jde pro své dítě a společně s ním navštěvuje ošetřujícího lékaře dítěte a terapeutu SRSTi. Společně s nimi zpracovává a podepisuje Dohodu o spolupráci ústavu s rodinou. Ano: Dohodu o spolupráci, Dohodu, zplnomocňující rodiče a jejich zodpovědnost za přiměřený vývoj dítěte v podmínkách ústavu. Rodiče svým podpisem zároveň potvrzují, že neplnění Dohody je vyjádřením jejich nezájmu o další spolupráci s ústavem a že tudíž v takovém případě předávají pravomoc rozhodovat o dítěti do rukou úřadů...

Dohoda má 3 části:
1. Část organizační, potvrzující znalost a přehled pravidel ústavu (patří sem též běžná doporučení, týkající se jídla, dárků dítěti, kontaktu s okolím dítěte v ústavu a podobně...). V této části je také nastíněn harmonogram kontaktů rodiny s dítětem - s tím, že se kontakty mohou dále rozvíjet, podle toho, jak budou rodiče s ústavem spolupracovat. A vymezení pravidel, týkajících se informací, které bude ústav předávat útvarům sociálních služeb v místě bydliště rodičů a jejich dítěte (např. zprávy o spolupráci rodiny s ústavem a o jejím zájmu o dítě).

Co to znamená? Znamená to jasné vymezené hranice spolupráce týmu pracovníků ústavu s rodiči. A přípravu týmu pracovníků ústavu na takovou spolupráci s rodiči. Sice nelehkou - ale provokující k využití tvořivých sil každého ze zúčastněných. Tvořivost, jak je známo, brání předčasněmu vyhoření. Tvořivost laskavého týmu... Ale to je už další sen - a také na lindy...

Takže... takže se vrátíme na začátek: Po zmapování situace dítěte a uzavření Dohody o spolupráci ústavu s rodinou bude pro každou rodinu a dítě zpracován individuální plán. Jeho významnou součástí převezmeme do své péče SRST, která vymezí „hranice těla ústavu“ od vnějšího světa. Rodiče a jejich dítě budou pak mít možnost se do teple a bezpečně SRSTi zachumlat. Načerpát v ní inspiraci a sílu a dovednosti k tomu, aby našli klíč k návratu dítěte domů. Najlézt pohodu, klid a teplo...

Maminka jednoho takového dítěte je v recepci ústavu. Nejistá. Hledající. Neznalá. Receptní jí vířá s úsměvem, který nabízí laskavé

sdílení. A také jistotu, že se maminka může bez obav ptát. Maminka se dozvídá, že má navštívit SRST. Teplou kůží tohoto ústavu. „Zalezu si do srsti,“ napaď jí. A tam že si dohodne způsob spolupráce s odborníky a se svým dítětem. Maminka se trochu zklidnila a zlehýnka se usmívá. Je to srozumitelná výzva. Ví, co má dělat a kam jít. Děkuje. A jde...

Jde v souladu s naším snem. Snem, jehož cestami se můžeme dostat k probuzení. K uskutečnění. A k souladu se sebou, dítětem a svým světem.

K souladu s pracovníky ústavu a s potřebami svého dítěte. Dítěte, které bylo zařazeno do ústavu, ať už rodiče chtěli anebo jim to bylo zcela jedno. S rodiči, nacházejícími se za hranicemi ústavu - a potřebujícími proto, aby byl jasně označen most - most mezi nimi a jejich dítětem v ústavu. A aby dokázali, jak využijí šance, která se jim nabízí...

Tak.
Zdeněk Rieger

PSYCHOLOGICKO - PSYCHIATRICKÉ SETKÁNÍ

nad psychoterapií

1. ročník sympozia
30. a 31. března 2007

pořádá

Katedra psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně

na téma

DIAGNÓZY A DIAGNOSTIKOVÁNÍ V PSYCHOTERAPII (ANO, NE, PROČ A JAK?)

Účast potvrdit či přisíbiti námí oslovení psychoterapeuti:

MUDr. David Skorunka, MUDr. Jan Roubal, MUDr. Markéta Skálová, MUDr. David Holub,
PhD: Zdeněk Rieger, MUDr. Vladislav Chvála, PhD: Ludmila Trapková, Mgr. Jiří Šupa,
MUDr. Michal Kryl, Mgr. Václav Snorek, Mgr. David Kumeš, MUDr. Petr Možný,
doc. PhDr. Michal Miovský, PhDr. Jiří Libra, MUDr. Aleš Furst, PhDr. Bořumila Baštecká,
MUDr. Olga Kulisková a MUDr. Petr Možný

Struktura sympozia:

Úvodní přednáška (25 minut)

5 panelů po 3-4 vystoupeních (a 20 minut) - vše „po sobě“, nikoliv souběžně!

Dostatek času k diskutování

(u každého panelu až 30 minut diskuse)

Do publika zveme **srdčné psychology, psychiatry, terapeuty, poradce, zájemce o psychoterapii, studenty psychologie, studenty medicíny, studenty sociálních oborů a všechny zájemce o téma diagnostikování.**

Přihlašte se do 16. 3. 2007 na adresu:
pnepusiti@centrum.cz

Účastníci budou mít k dispozici abstrakta vystoupení.

SVĚTOVÁ KONFERENCE O RODINĚ PRAHA 2007

se koná ve dnech 16.-19. 5. 2007

pod Zástitkou primátora hlavního města Prahy MUDr. Pavla Béma
u příležitosti 20. výročí první Světové konference o rodinné terapii v Praze
a nedožitých 90. narozenin Virginie Satirové

Téma: Rodina v globálním světě

Motto: V. Satirová: „*Když pomáháme rodině, uzdravujeme svět*“

Čestný prezident konference: Dr. John Banmen, R.M.F.T., profesor University
v Britské Kolumbii, Kanada, ředitel výcviku Satir Institute of the Pacific

Tematické okruhy

- 1. Stejnosti a rozdíly rodin světadílů**
(univerzální zdroje rodin, jejich odlišnosti, možnosti růstu a vzájemného učení)
- 2. Multidisciplinární péče o rodinu**
(v oblasti sociální, justiční, zdravotní, psychologické, pedagogické a jejich vzájemné propojování)
- 3. Terapeutická práce s rodinou**
(co spojuje rodinné terapeuty při práci s rodinou, teoretická východiska, přístupy a nástroje jednotlivých směrů rodinné terapie, jejich odlišnosti a možnosti propojování a vzájemného obohacení)
- 4. Osobnost a práce Virginie Satirové a její odkaz**
Oslava nedožitých devadesátých narozenin Virginie Satirové

Program bude obsahovat úvodní vyžádané referáty, přednášky, workshopy,
panelové diskuse a filmové příspěvky.

Vyžádané referáty:

Donald A. Bloch (USA), Šárka Gjuríčová (Česká Republika), Marie Gomori (Kanada),
V. Chvála (ČR), Florence Kaslow, (USA), Judita Landau (USA), Wei Yung Lee (Hongkong),
Oldřich Matoušek (ČR), Jirina Prekop (Germany), Zdeněk Rieger (ČR), Ludmila Trapková (ČR)

Abstrakta vaší prezentace poslejte na: www.wfo@conference.cz
více informací o konferenci na: www.conference.cz/WFC2007

Pořádající organizace:

Institut Virginie Satirové Česká Republika: www.satirova.cz

Inštitút Virginie Satirovej v SR: www.satir-institute.sk

Avanta The Virginia Satir Network: www.avanta.net

Vychází čtvrtletně.
Časopis byl založen v září 1990 pod názvem Konfrontace.
Do prosince 2006 vyšlo 66 čísel (17 ročníků).
Vychází na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity.

Časopis řídí redakční rada / Editorial Board:

- PhDr. Dana Dobiášová - soukromá psychoterapeutická praxe, Hradec Králové
- MUDr. Vladislav Chvála - Středisko komplexní terapie, Liberec
- Doc. PhDr. Michal Miovský, Ph.D. - Centrum adiktologie PK VFN a I. LF UK, Praha 2
- PhDr. Zdeněk Rieger - Středisko pro děti a mládež, Praha 4 (vedoucí redakční rady)
- MUDr. Jan Roubal - soukromá praxe, H. Brod a Katedra psychologie FSS MU, Brno
- MUDr. David Skorunka - Lékařská fakulta UK, Hradec Králové
- Doc. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D. - Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií MU, Brno

Výkonná redakce / Editors:

Mgr. Jiří Šupa Supaljin@seznam.cz, PhDr. Roman Hvytech romhyt@seznam.cz, Mgr. Pavel Nepustil pnepustil@centrum.cz, doc. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D. (šéfredaktor) vybiral@fss.muni.cz, tel. 549497970

Adresa redakce:

Redakce Psychotherapie, Katedra psychologie FSS MU, Joštova 10, 602 00 Brno.
Objednávky a příspěvky zasílejte elektronicky na adresu: psychotherapie@fss.muni.cz

Poradní sbor / Advisory Board:

- PhDr. Bohumila Baštecká - terénní sociální práce
- Prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc. - Psychologický ústav AV ČR, Brno
- PhDr. Šárka Gjuríčová - Centrum rodinné terapie FN Motol, Praha
- Doc. MUDr. Jozef Hašto, Ph.D. - Psychiatrické oddělení FN, Trenčín
- MUDr. David Holub - psychoterapeutická praxe, Praha
- Mgr. Jiří Kubička - Institut rodinné terapie, Praha
- PhDr. Jiří Líbra - Podané ruce, Brno
- Prof. PhDr. Petr Macek, CSc. - Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií MU, Brno
- PhDr. Martin Mahler - psychoanalytik, Praha
- MUDr. Petr Možný - Psychiatrická léčebna, Kroměříž
- Doc. PhDr. Ivo Planava - Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií MU, Brno
- Doc. PhDr. Alena Plhánková, CSc. - Katedra psychologie, Filozofická fakulta UP, Olomouc
- PhDr. Jiří Růžička, Ph.D. - Pražská vysoká škola psychosociálních studií, Praha
- Doc. Mgr. Ladislav Tímulák, Ph.D. - Trinity College, Dublin
- Prof. PhDr. Jan Vymětal - I. lékařská fakulta UK, Praha

Uzávěrka čísla 1/2007 byla 22. ledna 2007, recenzní řízení bylo uzavřeno 12. února 2007.
Vychází v březnu 2007.

Příspěvky procházejí recenzním posouzením (kromě recenzí knih a krátkých zpráv).

© Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Šířit celé číslo nebo větší ucelenou část časopisu nelze bez souhlasu vydavatele. Copyright k jednotlivým příspěvkům je duševním vlastnictvím autorů a další šíření jejich textů je možné jen s jejich souhlasem.

Pokyny pro příspěvatele časopisu Psychotherapie (Praxe – Inspiratione – Konfrontace):

Příspěvky zasílejte prosím opatřeny:

1. Názvem v češtině a názvem v angličtině
2. Klíčovými slovy v češtině a key words v angličtině
3. Abstraktem (abstrakt je souhrnem obsahu zpravidla v rozsahu 10–15 řádků)
4. Seznamem literatury
5. Připojte velmi stručné „cv“ autora (resp. nejdůležitější údaje) v rozsahu do 10 řádků

Rubriky v časopise Psychotherapie: Kazuistika / Kontinuita oboru / Rozhovor / Jiskření (nad etikou) / Teorie psychotherapie / Mezisvěty / Výzkumné obzory / Zrcadlení (Zprávy z „druhé břehu“) / Recenze / Co se kde děje

Ke jménu autora uveďte vždy pracoviště a kontakt na autora, který bude uveřejněn.

Kromě recenzí a krátkých zpráv jsou příspěvky recenzovány. Recenzní řízení je oboustranně anonymní.

- Uzávěrka čísla 1:** 22. ledna 2007
- Uzávěrka čísla 2: 22. dubna 2007
- Uzávěrka čísla 3: 22. července 2007
- Uzávěrka čísla 4: 22. října 2007

Vzhledem k recenzování posílejte, prosíme, příspěvky s větším předstihem před uzávěrkou.

Čísla vycházejí v březnu, červnu, září a prosinci.

Příklad uvádění literatury:

V zájmu shodného uvádění literatury (a citací v textu) prosíme o dodržení vzoru, který bude otištěn v čísle 1/2007.

Časopis si můžete objednat na adrese: psychotherapie@fss.muni.cz
Roční předplatné 340 Kč.

Cena pro dosavadní předplatitele Konfrontací: 296 Kč (při platbě do 31. ledna 2007).

Na vydávání ročníku 2006 sponzorsky přispěli:

MUDr. Jiří Bláhovec (Pízeň) hlavní sponzor
MUDr. et PhDr. Jan Poněšický (Berggiesshübel)
Renate Ehm (Bremerhaven)
MUDr. J. Zvoníček (Kroměříž)
PhDr. Ilona Kořátková (Ostrava)
MUDr. Pavla Rozmarová (Praha)
PaedDr. Mgr. Petr Parma (Praha)
MUDr. Hana Fífková (Praha)
Sdružení SCAN (Tišnov)
PhDr. Ilona Friesová, Ostrava

ISSN 0862 - 8971

Cena tohoto čísla 75 Kč